

แนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวของ
ภาคเอกชนต่อการพัฒนาเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ
ภาคตะวันออก

โดย

นางประกาย คำภูศิริ
กรรมการผู้จัดการ บริษัท ไทยโซฟูดไซน์ จำกัด

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 61
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561 – 2562

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวของภาคเอกชนต่อการพัฒนา เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก” ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ ของ นางประกาย คำภูศิริ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 61 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561 – 2562

พลโท

(จจรฤทธิ์ นิลกำแหง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวของภาคเอกชนต่อการพัฒนา
เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นางประกาย คำภูศิริ

หลักสูตร วปอ.

รุ่นที่ 61

ในปัจจุบันของประเทศไทยนั้นมีการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบชะลอตัวและอยู่ในระดับต่ำ โดยมี ปัจจัยสำคัญจากการพึ่งพาต่างประเทศสูงทั้งด้านการค้า การลงทุน และเทคโนโลยี จึงทำให้ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าสำคัญ อาทิ สหรัฐอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่น ส่งผลกระทบ ต่อสถานะเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนในไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในอีกด้านหนึ่งไทยต้องเผชิญคู่แข่งขึ้น จากประเทศที่มีต้นทุนแรงงานที่ต่ำกว่า ซึ่งในด้านการท่องเที่ยวประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นสวรรค์ของนักท่องเที่ยว เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ แต่ละปีจึงมีนักท่องเที่ยวต่างชาติ เดินทางเข้ามาเที่ยวจำนวนมาก ซึ่งในส่วนของภาคตะวันออกนั้น มีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักแสนล้าน โดยเป็นรายได้จากชาวต่างชาติร้อยละ 59 ส่วนใหญ่ที่นิยมมาเที่ยวในภาคตะวันออกคือชาวจีน รัสเซีย อินเดีย และยุโรปทั้งนี้ จากการที่รัฐบาลมีแผนจะพัฒนาการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเพื่อให้สอดคล้องกับระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ EEC การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานภาคตะวันออก มีแผนการทำงานด้วยการรักษารายได้ในแต่ละเดือนให้อยู่ในระดับสม่ำเสมอ ด้วยการเจาะกลุ่มคนทำงานต่างชาติ กลุ่มนักท่องเที่ยวรายได้สูง การขยายสินค้าและบริการ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวซ้ำ ทั้งเรื่องอาหารอร่อย อาหารพื้นถิ่น อาหารเพื่อสุขภาพ ไปพร้อม ๆ กับบรรยากาศที่ดี รวมทั้งประชาสัมพันธ์ย่านถนนคนเดินในพัทยาใต้ ย่านบางแสน และชุมชนบางเสร่ ให้เป็นที่รู้จัก ดังนั้นภาคเอกชนจึงเห็นจุดสำคัญนี้ จึงเป็นโอกาสช่องทางการทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่จะทำให้เกิดการขยายตัวเศรษฐกิจด้านนี้เติบโตอย่างแข็งแกร่งและยั่งยืนควบคู่กับนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล ซึ่งทั้งภาครัฐและเอกชนจึงต้องมีแนวทางในการพัฒนาร่วมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในทุกมิติและไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม พร้อมทั้งควบคู่กับการนโยบายที่รัฐบาลได้ตั้งไว้ จึงจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป

Abstract

Title Guidelines for the Driving Development of the Private Sector's
Tourism Business to Develop Eastern Economic Corridor

Field Economics

Name Mrs. Prakai Khamphusiri **Course.** NDC **Class** 61

At present, Thailand's economic growth decelerates and is in a low level, with significant factors from high dependence on foreign trade, investment and technology. This causes fluctuations in the global economy especially the economies of major trading partners, such as the United States, Europe and Japan, inevitably affecting the economy, trade and investment in Thailand. On the other side, Thailand must face competitors who are the countries that have lower labor costs. As for the field of tourism, Thailand is known as a tourist paradise as there are tourism attractions all over the country. Each year, there are foreign tourists traveling to many destinations.

As for the eastern part, the revenue from tourism is hundred billion which 59 percent is from foreigners. Most of them are from Chinese, Russian, Indian and European. Since the government's plan to develop tourism in the eastern region to correspond to the Eastern Economic Corridor (EEC), Tourism Authority of Thailand, Eastern Region Office plans to maintain monthly income at a consistent level by aiming at a group of foreign workers, and high-income tourists. Product and service expansion to stimulate tourism by delicious food, local food, healthy food, and along with good atmosphere including public relations in the pedestrian area in South Pattaya, Bang Saen district and Bang Saray community to be known.

The private sector sees this important point. As a result, it is an opportunity for tourism business to boost the tourism economic growth in this area to be strong and sustainable together with the government's economic policy. Therefore, both the public and private sectors must have the cooperated development ways in order to develop tourism in every dimension and not affect the environment along with the government's policies to bring the sustainable development.

คำนำ

รายงานการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวของภาคเอกชนต่อการพัฒนา เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก” นี้ เป็นการศึกษาในด้านเศรษฐกิจ จากสภาวะการแข่งขันการตลาดการลงทุนในระดับภูมิภาคและระดับโลกมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและมีพัฒนาในด้านต่างๆ เพื่อให้มีการดึงดูดเม็ดเงินเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ เป็นเหตุที่ทำให้ประเทศไทยต้องมีการปรับตัวในด้านการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศชาติ ในส่วนของภาคการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยหลักในการสร้างรายได้ให้กับประเทศ ดังนั้น จึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับยุคของการแข่งขันทางเศรษฐกิจทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก โดยที่จะต้องคำนึงปัจจัยอื่นๆ ที่จะมีผลกระทบเมื่อมีการพัฒนาในส่วนต่างๆ ซึ่งภาครัฐจำเป็นต้องให้การสนับสนุนและหาวิธีการและแนวทางในการสร้างรายได้และให้กับภาคเอกชนและชุมชนในท้องถิ่น เพื่อประโยชน์อันสูงสุดที่จะทำให้ประเทศพัฒนาและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

(นางประกาย คำภูศิริ)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่น 61

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวของภาคเอกชนต่อการพัฒนา เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก” เล่มนี้สำเร็จได้ ด้วยความอนุเคราะห์จากคณาจารย์ในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วิทยาการที่ได้ให้ความรู้ และให้คำแนะนำอย่างดียิ่ง ตลอดจนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาป้องกันประเทศ ทุกคน ที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมสำหรับนักศึกษาโดยตลอดตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษา และขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม ทำให้การศึกษาของผู้วิจัยดำเนินไปอย่างราบรื่นและสามารถนำเสนอเอกสารวิจัยฉบับนี้ได้สมบูรณ์ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้ศึกษาขอน้อมรับและ ขออภัยมา ณ ที่นี้

(นางประกาย คำภูศิริ)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่น 61

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
วิธีดำเนินการวิจัย	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
คำจำกัดความ	6
บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเขตระเบียบเศรษฐกิจพิเศษ	8
ยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาเศรษฐกิจต่างๆ	20
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
กรอบแนวคิดของการวิจัย	42
สรุป	43
บทที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจ	
การท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษ	44
สถานการณ์และแนวโน้มด้านการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบ	44
ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว	52
แผนการพัฒนาการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษ	54

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
	สรุป 57
บทที่ 4	
การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว	
ของภาคเอกชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก	58
การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม	58
การวิเคราะห์โดยใช้ SWOT Analysis	63
บทสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง	66
	สรุป 67
บทที่ 5	
สรุปและข้อเสนอแนะ	68
สรุป	68
ข้อเสนอแนะ	69
บรรณานุกรม	72
ประวัติย่อผู้วิจัย	73

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4 - 1 SWOT Analysis ของการท่องเที่ยว	63

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2 - 2	การพัฒนาที่สมดุล SEP for SDGs	29
2 - 3	การเชื่อมโยงกับประชาคมโลก	30
2 - 4	ระหว่าง SEP และ SDGs ใน Thailand 4.0	30
3 - 1	ผลิตภัณฑ์มวลรวมด้านการท่องเที่ยว พ.ศ. 2550 - 2560	45
3 - 2	รายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2559 - 2560	48

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพในปัจจุบันของประเทศไทยนั้นมีการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบชะลอตัวและอยู่ในระดับต่ำ โดยมี ปัจจัยสำคัญจากการพึ่งพาต่างประเทศสูงทั้งด้านการค้า การลงทุน และเทคโนโลยี จึงทำให้ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าสำคัญ อาทิ สหรัฐอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่น ส่งผลกระทบต่อสถานะเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนในไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในอีกด้านหนึ่งไทยต้องเผชิญคู่แข่ง จากประเทศที่มีต้นทุนแรงงานที่ต่ำกว่า อาทิ จีน รวมถึงประเทศในภูมิภาคอาเซียนด้วยกัน ได้แก่ อินโดนีเซีย และเวียดนาม ทำให้ไทยสูญเสียความได้เปรียบจากการใช้ปัจจัยหลายๆ ด้าน อาทิ การผลิตแบบแรงงานเข้มข้น (Labor Intensive) ในการแข่งขันไป ดังนั้น ไทยจึงจำเป็นต้องยกระดับประเทศไปสู่การผลิตและบริการในระดับที่ สูงขึ้น ทั้งนี้ ทิศทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อการก้าวพ้นจากประเทศรายได้ ปานกลางสู่ประเทศรายได้สูงนั้น ไม่สามารถใช้วิธีการผลิตในปริมาณมากด้วยแรงงานต้นทุนต่ำแบบเดิมได้แต่ ต้องปรับสู่การยกระดับการผลิตสินค้าและบริการที่เน้นการใช้ทุนด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และทุนมนุษย์ มากขึ้น ดังนั้นประเทศจึงต้องมีการลงทุนด้านนวัตกรรมและทุนมนุษย์ที่สูงขึ้น1 เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่สินค้าและ บริการตั้งแต่ระดับต้นทางถึงปลายทาง เพื่อรองรับความต้องการที่หลากหลาย ทั้งแบบทั่วไปและแบบ เฉพาะเจาะจง ปัจเจกบุคคลและองค์กร ครอบคลุมมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรองรับความต้องการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศได้เสมือนเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่มูลค่าของโลก (Global Value Chain)

EEC : Eastern Economic Corridor หรือ โครงการระเบียงเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป็นแผนยุทธศาสตร์ต่างประเทศภายใต้ไทยแลนด์ 4.0 ที่ต่อยอดความสำเร็จมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ Eastern Seaboard ที่ดำเนินมาตลอดกว่า 30 ปีที่ผ่านมา โครงการนี้เป็นส่วนสำคัญที่ผลักดันให้ประเทศมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ด้วยการขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉลี่ย 8% ต่อปีจนกระทั่งวิกฤติการณ์ต้มยำกุ้ง จากการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม 32 แห่งรองรับโรงงานกว่า 5,000 โรง การสร้างท่าเรือน้ำลึกแห่งแรกของไทยบริเวณแหลมฉบังและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ส่งผลให้พื้นที่ภาคตะวันออกกลายเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมสำคัญ อาทิ ศูนย์การผลิตปิโตรเคมีที่มีขนาดใหญ่เป็น 1 ใน 5 ของเอเชีย และศูนย์กลางการผลิตยานยนต์และ

ขึ้นส่วนยานยนต์ หรือ “Detroit of the East” ด้วยความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานเดิมนี้เอง ประกอบกันทำเลที่ตั้งที่มีความได้เปรียบในการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของภูมิภาค รวมทั้งชื่อเสียงและมาตรฐานระดับโลก โครงการ EEC จึงเป็นความหวังใหม่ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศในยุคอุตสาหกรรม 4.0 โดยสถานการณ์เศรษฐกิจภูมิภาคมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านการพัฒนาประเทศ ระบบคมนาคม และความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ASEAN Economic Community (AEC) ที่มีจุดมุ่งหมายผลักดัน ASEAN ให้เป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานฝีมือได้อย่างเสรี ทำให้บริษัทต่างชาติมีตัวเลือกในการตั้งฐานการผลิตและกระจายสินค้ามากขึ้น ซึ่งในระยะต่อไปความเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคจะยกระดับขึ้นอีกขั้น ซึ่งไทยอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เชื่อมต่อมหาสมุทรแปซิฟิกกับมหาสมุทรอินเดีย (East-West Economic Corridor) และเชื่อมต่อจีนตอนใต้เข้ากับภูมิภาคแหลมทอง (North-South Economic Corridor) ทำให้ไทยมีศักยภาพเป็นศูนย์กลางการคมนาคมและโลจิสติกส์ของภูมิภาคและการเป็นประตูเอเชียใต้ โครงการ EEC มีเป้าหมายยกระดับพื้นที่เขตเศรษฐกิจภาคตะวันออกให้กลายเป็น “World-Class Economic Zone” รองรับการลงทุนอุตสาหกรรม Super Cluster และอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจในอีก 20 ปี ข้างหน้า แทนที่ Eastern Seaboard เดิม โดยคาดการณ์ว่าการลงทุนใน EEC จะกระตุ้นให้เศรษฐกิจขยายตัวเฉลี่ยราว 5% ต่อปี สร้างการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการ 100,000 อัตราต่อปี สร้างฐานภาษีใหม่ไม่ต่ำกว่า 1 แสนล้านบาทต่อปี ดึงดูดนักท่องเที่ยวกว่า 10 ล้านคนต่อปี และสร้างฐานรายได้เพิ่มไม่น้อยกว่า 4.5 แสนล้านบาทต่อปี โดยการลงทุนในระยะ 5 ปีแรก (2017-2020) เป็นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและการลงทุนสนับสนุน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายสอดคล้องกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 [Box] ภายใต้กรอบการลงทุนร่วมภาครัฐและเอกชนวงเงิน 1.5 ล้านล้านบาท ครอบคลุมพื้นที่นาร่อง 3 จังหวัด ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ซึ่งการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมนับเป็นสัดส่วนใหญ่ของงบลงทุนทั้งหมด เพื่อยกระดับคุณภาพและเพิ่มการเชื่อมต่อภายในประเทศและภูมิภาคมากขึ้นทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ และสนับสนุนการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมและโลจิสติกส์ของเอเชียในอนาคต ซึ่งประกอบด้วย การก่อสร้างรถไฟความเร็วสูงและรถไฟรางคู่ การก่อสร้างถนนมอเตอร์เวย์ 3 เส้นทาง การก่อสร้างท่าเรือมาบตาพุด ระยะที่ 3 การก่อสร้างท่าเรือแหลมฉบัง การก่อสร้างท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ และการก่อสร้างสนามบินอุตะเภาก็ให้เป็นสนามบินเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ รัฐบาลยังทุ่มเงินลงทุนมูลค่ากว่า 5 แสนล้านบาทเพื่อสนับสนุนภาคอุตสาหกรรม และอีก 2 แสนล้านบาทเพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยว พร้อมกันนี้เมืองใหม่ 4 แห่ง ได้แก่ ฉะเชิงเทรา พัทยา อุตะเภา และระยอง จะได้รับการพัฒนาเพื่อเอื้อต่อภาคธุรกิจ เป็นศูนย์การวิจัยและพัฒนา และกระจายความแออัดจากกรุงเทพฯ อุตสาหกรรมเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 5 อุตสาหกรรมเดิมที่ไทยมีศักยภาพต่อยอด (First S-Curve) คือ ยานยนต์สมัยใหม่

อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ การท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและเชิงสุขภาพ การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ และการแปรรูปอาหาร กับ 5 อุตสาหกรรมอนาคต (New S-Curve) คือ หุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม การบินและโลจิสติกส์ เชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ ดิจิทัล และการแพทย์ครบวงจร

ซึ่งในด้านการท่องเที่ยวประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นสวรรค์ของนักท่องเที่ยว เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ แต่ละปีจึงมีนักท่องเที่ยวต่างชาติ เดินทางเข้ามาเที่ยวจำนวนมาก ซึ่งในส่วนของภาคตะวันออกนั้น มีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักแสนล้านบาท โดยเป็นรายได้จากชาวต่างชาติร้อยละ 59 ส่วนใหญ่ที่นิยมมาเที่ยวในภาคตะวันออกคือชาวจีน รัสเซีย อินเดีย และยุโรปทั้งนี้ จากการที่รัฐบาลมีแผนจะพัฒนาการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ EEC การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานภาคตะวันออก มีแผนการทำงานด้วยการรักษารายได้ในแต่ละเดือนให้อยู่ในระดับสม่ำเสมอ ด้วยการเจาะกลุ่มคนทำงานต่างชาติ กลุ่มนักท่องเที่ยวรายได้สูง การขยายสินค้าและบริการ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวซ้ำ ทั้งเรื่องอาหารอร่อย อาหารพื้นถิ่น อาหารเพื่อสุขภาพ ไปพร้อม ๆ กับบรรยากาศที่ดี รวมทั้งประชาสัมพันธ์ย่านถนนคนเดินในพัทยาใต้ ย่านบางแสน และชุมชนบางเสร่ ให้เป็นที่รู้จัก ดังนั้นภาคเอกชนจึงเห็นจุดสำคัญนี้ จึงเป็นโอกาสช่องทางการทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่จะทำให้เกิดการขยายตัวเศรษฐกิจด้านนี้เติบโตอย่างแข็งแกร่งและยั่งยืนควบคู่กับนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล ซึ่งทั้งภาครัฐและเอกชนจึงต้องมีแนวทางในการพัฒนาร่วมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในทุกมิติและไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม พร้อมทั้งควบคู่กับการนโยบายที่รัฐบาลได้ตั้งไว้ จึงจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป

รัฐบาลได้พิจารณาถึงศักยภาพของพื้นที่ภาคตะวันออกในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของ ประเทศ ทั้งด้านการเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรม และเป็นจุดเชื่อมโยงด้านโลจิสติกส์ของภูมิภาคอาเซียน จึงได้มีแนวคิดโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกขึ้น (Eastern Economic Corridor, EEC) ขึ้น ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง เพื่อยกระดับพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจชั้น นำของเอเชีย พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการเชื่อมโยงภูมิภาค การพัฒนาเมืองและสิ่งแวดลอม รวมถึงการยกระดับอุตสาหกรรมด้วยการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการนำพาประเทศพ้นกับดักรายได้ ปานกลาง การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในแผนงานย่อยภายใต้แผนการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัด ฉะเชิงเทรา ชลบุรีและระยอง สู่การท่องเที่ยวระดับโลกรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดี และกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยมี พัทยา สัตหีบ และระยอง เป็นวงแหวนการท่องเที่ยวหลัก ขยายสู่ ฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และขยายสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้ประชาชนในพื้นที่ให้สูงขึ้น โดยมีแผนงานการ

พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แผนงานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมและโลจิสติกส์เพื่อเชื่อมโยงระบบขนส่งและสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ อำนวยความสะดวกในการเดินทางได้สะดวกรวดเร็วและปลอดภัย แผนงานการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และแผนงานการสร้างเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ด้านแหล่งท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่งและความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวให้แก่ประชาชน นักท่องเที่ยว และนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ โดยผลที่คาดว่าจะได้รับการดำเนินการภายใต้ 4 แผนงาน คือ จำนวนผู้มาเยี่ยมเยือนเพิ่มขึ้นจาก 29.89 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2560 เป็น 46.72 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2564 มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก 285,572 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2560 เป็น 508,590 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2564 มีระบบโครงข่ายคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทั้งภายในจังหวัดและระหว่าง 3 จังหวัด ตลอดจนช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว การท่องเที่ยวในพื้นที่ EEC มีคุณภาพและภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น ช่วยสร้างเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว และกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่และประเทศได้ EEC ยังเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญจำนวนมากและมีความหลากหลายของแหล่ง ท่องเที่ยว อาทิ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ แหล่ง ท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business tourism) หรือธุรกิจไมซ์ (MICE) โดยเฉพาะในเมืองพัทยา อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Attraction) อาทิ สวนสนุก สวนน้ำ ศูนย์การค้า สถานบันเทิง และการจัดงานกิจกรรมพิเศษ เช่น การจัดแข่งขันกีฬาทางน้ำ การจัดแสดงคอนเสิร์ต และการแสดงนิทรรศการระดับนานาชาติ เป็นต้น เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดสิ่งจูงใจในการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ EEC ยังได้พัฒนาและนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวแบบกลุ่ม ครอบครัว และกลุ่มธุรกิจและการลงทุนระดับนานาชาติ อย่างไรก็ตาม ยังพบประเด็นปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาการท่องเที่ยว อาทิ การท่องเที่ยวด้วยคุณภาพทั้ง ภาพลักษณ์เชิงลบของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะเมืองพัทยา การจัดการการท่องเที่ยวที่ขาดความสมดุลระหว่าง พื้นที่ท่องเที่ยว กลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวที่ไม่มีคุณภาพ โครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมและโลจิสติกส์บางพื้นที่ยังไม่ สะดวก ไม่เชื่อมโยงถึงแหล่งท่องเที่ยวหรือเชื่อมโยงแต่มีปัญหามาตรฐานและความพอเพียง ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว ขาดแคลนแรงงานและการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และความปลอดภัยและความเชื่อมั่นจากนักท่องเที่ยว

ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออกด้านการท่องเที่ยว เป็นการศึกษา เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาที่เหมาะสมกับภูมิภาคตะวันออกและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และรูปแบบการประยุกต์การพัฒนาการท่องเที่ยวให้เข้ากับโครงการเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
3. เพื่อเสนอแนวทางและวิธีการประยุกต์ใช้เพื่อต่อยอดการพัฒนาในการบริหารพัฒนาการท่องเที่ยวภายในจังหวัดในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ในสอดคล้องควบคู่กับการพัฒนาโครงการระเบียงเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยจะศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวของภาคเอกชน ต่อการพัฒนาเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยจะใช้ข้อมูลภายในจังหวัดชลบุรี เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแนวทางออกมา ซึ่งจะทำให้ได้การกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรี ด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนงานตามที่รัฐบาลได้ตั้งนโยบายไว้ ซึ่งรวมไปถึงการศึกษาวิจัยทั้ง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และรวมถึงนโยบายมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายที่จะให้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากข้อมูลทุติยภูมิ หนังสือ และเอกสารทางวิชาการ รายงาน เอกสารคู่มือ แบบสัมภาษณ์ ข้อมูลเศรษฐกิจ สถิติเศรษฐกิจ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง เอกสารโครงการ/แผนงานการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงอุปสรรคและปัญหาในด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี
2. ทำให้ได้แนวทางการแก้ปัญหาอุปสรรคและรูปแบบการประยุกต์ใช้และวิธีการในการจัดการบริหารงานด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนาและต่อยอดจากธุรกิจการท่องเที่ยวของเดิมให้ทันสมัยและปรับปรุงกลยุทธ์ทางด้านการตลาดเพื่อให้สอดคล้องกับเขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก
3. เพื่อเสนอแนวทางและสามารถนำข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

คำจำกัดความ

ระเบียบเศรษฐกิจภาค ตะวันออก	หมายถึง	เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยมติ คณะรัฐมนตรีในพ.ศ. 2558 ตั้งอยู่บริเวณในชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทยซึ่งถือ เป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัดได้แก่จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นภายในระเบียบเศรษฐกิจนี้ มีมูลค่าราว 14% ของทั้งประเทศไทย
การพัฒนา	หมายถึง	การคิดค้น และการประมวลข้อเสนอเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เป็นระบบย่อยของโครงสร้างการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยมีหน้าที่ของระบบย่อยอันจะนำไปสู่ความสมดุลของการนำไปปฏิบัติ
รูปแบบการบริหารจัดการ	หมายถึง	ระบบและกลไกที่มีการประสานความร่วมมือทั้งจากภายในและภายนอกองค์การในการตรวจสอบ กำกับดูแล และการประเมินคุณภาพ โดยมีมาตรฐาน ดัชนี และเกณฑ์เป็นตัววัดประสิทธิภาพ ทำให้กลุ่มบุคคลในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร การจัดการประกอบด้วยการวางแผน การจัดการองค์กร การสรรบุคลากรการนำหรือการสั่งการ และการควบคุมองค์กรหรือความพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน การจัดการทรัพยากร ประกอบด้วย การใช้งาน และการจัดวางทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรเทคโนโลยี และทรัพยากรธรรมชาติ และยังช่วยการบริหารให้กับองค์กรต่างๆ ให้เจริญรุ่งเรือง

การตรวจสอบความเหมาะสม	หมายถึง	การตรวจสอบที่จะเน้นไปที่ผลที่เกิดขึ้น หรือ ประเมินประสิทธิผลและความเหมาะสมของ รูปแบบการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีที่อยู่ ภายใต้กฎระเบียบ ขั้นตอนการดำเนินงาน และวิธีปฏิบัติงาน
การประเมินรูปแบบ	หมายถึง	การควบคุมการบริหารราชการที่เป็นกลไกที่ถูก ออกแบบและพัฒนาขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ใน การเสริมสร้างให้เกิดความรับผิดชอบในการ ดำเนินงานขององค์กร
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว	หมายถึง	การท่องเที่ยว ถือเป็นอุตสาหกรรมประเภทของ การให้บริการ อีกทั้งการท่องเที่ยว ยังมีความ เกี่ยวเนื่องทำให้เกิด อุตสาหกรรมประเภทต่างๆ เช่น ร้านอาหาร ธุรกิจโรงแรม ร้านขายของที่ระลึก ซึ่งก่อให้เกิด การจ้างงานในระดับต่างๆ ก่อให้เกิด การลงทุน ดังนั้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงถือว่าเป็น อุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศเป็น อันดับหนึ่ง และเป็นอุตสาหกรรมที่ผลักดันให้ เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจ การท่องเที่ยวของภาคเอกชนต่อการพัฒนาเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ
2. ยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาเศรษฐกิจต่าง ๆ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ
4. กรอบแนวคิดของการวิจัย
5. สรุป

แนวคิดเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ

แนวคิดหลักของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones: SEZs) คือ การกำหนดพื้นที่เฉพาะเพื่อประโยชน์ทางการค้าและการลงทุนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่กำหนด เพื่อกระจายความเจริญไปสู่พื้นที่ต่างๆ ไม่ให้เกิดการกระจุกตัวของเศรษฐกิจเฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดยพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็น SEZs จะได้รับการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ทั้งในด้านสิทธิพิเศษทางด้านภาษี หรือการส่งเสริมการลงทุนเพื่อดึงดูดให้เกิดการลงทุนจากภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เป้าหมายหลักของ SEZs เพื่อกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจในการสร้างรายได้ รวมถึงการสร้างงานและการยกระดับแรงงานให้มีทักษะผ่านการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากชาวต่างชาติที่เข้ามาลงทุน การพัฒนา SEZs เริ่มต้นในช่วงทศวรรษที่ 70 ในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกและลาตินอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่กำลังพัฒนาเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ในภาคการผลิตแบบดั้งเดิม (Traditional Industry) ที่ใช้แรงงานเข้มข้น ผลจากการพัฒนา SEZs ในภูมิภาคดังกล่าว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายในด้านการค้าและการลงทุนในประเทศเหล่านั้น ก่อให้เกิดแนวโน้มการส่งออกที่สร้างรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก ข้อมูลจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) พบว่า SEZs ขยายตัวจาก 176 แห่งใน 47 ประเทศจาก พ.ศ. 2529 เป็นกว่า 3,500 แห่ง ใน 130 ประเทศในปีพ.ศ. 25491 โดยลักษณะของ SEZs ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด ซึ่งในหลักการแล้วเป้าหมายการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ แบ่งออกเป็น

3 ประการหลัก คือ 1. เพื่อดึงดูดให้เกิดการสร้างงานในเขตเศรษฐกิจ 2. สร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ อันก่อให้เกิดรูปแบบเชิงบวกในด้านเศรษฐกิจ โดยการลงทุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ปฏิรูปเศรษฐกิจ เป็นต้น 3. สร้างความมั่นใจทางเศรษฐกิจ อันเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน โดยอาศัย กลไกความร่วมมือจากหน่วยงานทุกภาคส่วน อย่างไรก็ตามไม่มีทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์หรือการคำนวณการลงทุนที่ตายตัวเกี่ยวกับเรื่องเขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษ จะเห็นได้ว่าแนวคิดของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศหนึ่งอาจไม่สามารถใช้ได้กับอีกประเทศ อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในประเทศต่างๆ มีแกน (Core) ที่สำคัญร่วมกันในทุกประเทศคือ “Public Sector-Led Models” หรือแนวคิดที่รัฐเป็นแกนนำหลักในการพัฒนา แม้ทุกประเทศจะใช้แนวคิดนี้ แต่การที่แต่ละประเทศจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน การกำหนดพื้นที่ SEZs เช่นเดียวกันทั้งที่เป็นรูปแบบจำกัดอยู่ในประเทศ หรือชายแดนระหว่างประเทศ ภายใต้คำจำกัดความนั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ 1. เป็นพื้นที่ที่ดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างชาติ (Foreign Direct Investment: FDI) โดย SEZs นี้ ซึ่งจะเห็นตัวอย่างชัดเจนในประเทศจีนที่จัดพื้นที่สำหรับ FDI โดยเฉพาะ 2. เป็นพื้นที่ในการสร้างงาน เพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงาน ตัวอย่างของพื้นที่ SEZs นี้ ได้แก่ ประเทศตุนิเซีย และโดมินิกัน เป็นต้น 3. เป็นพื้นที่สนับสนุนยุทธศาสตร์การปฏิรูปเศรษฐกิจที่อนุญาตให้มีการพัฒนาและการส่งออกอย่างไม่จำกัดรูปแบบ โดยตัวอย่างของพื้นที่ SEZs นี้ ได้แก่ ประเทศเกาหลีใต้ หมู่เกาะมอริเชียส และไต้หวัน เป็นต้น 4. เป็นพื้นที่ทดลองนโยบายและแนวทางสำหรับการพัฒนาประเทศแบบใหม่ ตัวอย่างของพื้นที่ SEZs นี้ ได้แก่ ประเทศจีน ที่ใช้พื้นที่ SEZs ทำการทดลองนโยบายต่างๆ อาทิ FDI กฎหมาย ผังเมือง แรงงาน เพื่อปรับ ใช้กับเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศ ประเทศไทยมีการจัดตั้งรูปแบบเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมาเป็นเวลานานแล้ว เพียงแต่รูปแบบ SEZs อยู่ในลักษณะของพื้นที่อุตสาหกรรมหรือนิคมอุตสาหกรรม ยกตัวอย่างเช่น นิคมอุตสาหกรรมลาดกระบังที่เป็นรูปแบบของเขตอุตสาหกรรมส่งออก (Export Processing Zone : EPZ) เป็นต้น หากพิจารณารูปแบบ SEZs ของประเทศไทยจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็นนิคมอุตสาหกรรมที่ให้ความสำคัญต่อการส่งออก อยู่ในพื้นที่ที่มีการคมนาคมที่สะดวกทั้งทางถนน ทางอากาศ หรือทางน้ำ อยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบที่สำคัญ สำหรับการจัดตั้งพื้นที่ SEZs บริเวณชายแดน มีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างกัน โดยมีการกำหนดจัดตั้ง พื้นที่ SEZs เริ่มต้นขึ้นจากการผลักดันของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกลยุทธ์ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากโครงการระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridors) โดย ADB ได้บรรจุแผนการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษไว้เป็นแผนปฏิบัติการ (Action Plan) เพื่อการเปลี่ยนระเบียบการขนส่ง (Transport Corridors) ให้เป็นระเบียบเศรษฐกิจเพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจเข้าไว้ด้วยกัน

ในแต่ละประเทศแต่ละพื้นที่มีคำเรียกเขตเศรษฐกิจพิเศษแตกต่างกันออกไป เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) เขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing

Zone) ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าความสำคัญกับการประกอบกิจกรรมประเภทใด และที่สำคัญเศรษฐกิจพิเศษไม่ได้ จำกัดเฉพาะประเภทของเขตประกอบการอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่จะครอบคลุมถึงเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทางการค้าการบริการการท่องเที่ยวหรือการเกษตร วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้มีการลงทุนภายในประเทศ โดยมีรูปแบบการบริหารและให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีกฎเกณฑ์แตกต่างไปจากกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับปกติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งสิทธิประโยชน์ จัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One-stop-serviec) การผ่อนปรนใช้แรงงานต่างด้าวและการทำธุรกรรมเงินต่างประเทศ การลงทุน การผลิต โดยเฉพาะการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม เข้าสู่ตลาดระดับภาคและประเทศ นำไปสู่การจ้างงานลดปัญหาการว่างงานและเพิ่มรายได้และการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ จะช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมชุมชนดีขึ้น ความหมายของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้มีนักวิชาการให้ความหมายของเขตเศรษฐกิจพิเศษไว้ดังนี้

เขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึง พื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใดที่ได้รับการกำหนดและพัฒนาขึ้นมา ภายใต้กฎหมายและการบริหารกิจการในลักษณะเฉพาะ ซึ่งภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนั้นจะมีการปรับปรุงลักษณะ ทางกายภาพของอสังหาริมทรัพย์ เพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจการและบริการขึ้นพื้นฐานต่างๆ ตั้งแต่ระบบขนส่ง ระบบไฟฟ้า ระบบประปา นอกจากนี้ ยังจัดให้มีกิจการสนับสนุนและกิจการต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดให้มีระบบ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนี้ ถือเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมท้องถิ่นนั้นให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น

เขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึงเขตพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ ในการส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่างๆ เช่น การอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การบริการหรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ แก่การเศรษฐกิจของประเทศสิทธิประโยชน์ที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมพาณิชย์กรรมหรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจของประเทศได้รับอยู่แล้วตามกฎหมายที่ใช้บังคับ ในปัจจุบัน ได้แก่ การส่งเสริมการลงทุนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 การนิคมอุตสาหกรรม ตามพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 และเขตปลอดอากรตาม พระราชบัญญัติศุลกากร พระพุทธศักราช 2496 โดยมีสาระสำคัญการให้สิทธิประโยชน์ ดังนี้

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษควรออกเป็นพระราชบัญญัติเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 และพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศุลกากร พระพุทธศักราช 2496 เพิ่มบทบัญญัติในหมวด 10 ตรี “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” การจัดตั้งให้ออกเป็นประกาศกระทรวงการคลัง โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

และผู้ประกอบการในเขตดังกล่าวได้รับสิทธิประโยชน์เช่นเดียวกับผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 ผู้ประกอบการนิคมอุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 และผู้ประกอบการในเขตปลอดอากรตามพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469

“เขตเศรษฐกิจพิเศษ” เป็นที่รู้จักของคนไทยมานานพอสมควร แต่หากถามว่าลักษณะใดจึงเรียกว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษ จะได้รับคำตอบที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไปสิ่งที่เรียกว่าพิเศษในที่นี้ หมายถึง การได้รับสิทธิพิเศษทางด้านต่างๆ ที่เอื้อต่อการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิพิเศษทางภาษีอากร การส่งเสริมการลงทุน ความร่วมมือของปัจจัยการผลิต การอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกรรมและบริการพื้นฐานต่างๆ ตั้งแต่ระบบขนส่ง ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ และจะมีคำเรียกเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) เขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone) คลังสินค้าทัณฑ์บน (Bonded Warehouse) และเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (Special Border Economic Zone) ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าจะให้ความสำคัญกับการประกอบกิจกรรมประเภทใด หรือคำใดจะเป็นที่น่าดึงดูดนักลงทุนมากที่สุด

กล่าวโดยสรุป เขตเศรษฐกิจพิเศษ คือเขตพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการ ในการดำเนินกิจการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจของประเทศของประเทศ

รูปแบบของเขตเศรษฐกิจพิเศษ

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษอาจจัดตั้งได้หลายรูปแบบเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับนักลงทุน โดยการให้สิทธิประโยชน์และกำหนดเงื่อนไขในการประกอบการ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รูปแบบของเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ประเทศต่างๆ นำมาใช้ได้แก่

1. เขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA)

เขตการค้าเสรี หมายถึง การรวมกลุ่มเศรษฐกิจโดยมีเป้าหมายในการลดภาษีศุลกากรระหว่างกันภายในกลุ่มลงให้เหลือน้อยที่สุดหรือเป็นศูนย์เปอร์เซ็นต์และใช้อัตราภาษีปกติที่สูงกว่ากับนอกกลุ่ม เขตการค้าเสรีในปัจจุบัน ได้แก่ NAFTA และ AFTA

2. เขตอุตสาหกรรมเสรี (Free Industrial Zone)

เขตอุตสาหกรรมเสรี หมายถึง พื้นที่ที่บริษัทภายในประเทศหรือบริษัทต่างชาติจัดตั้งขึ้นเพื่อผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อแข่งขันกับตลาดต่างประเทศ โดยมีมาตรการจูงใจเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่างๆ ทางด้านภาษี

3. เขตปลอดภาษี (Free Trade Zone)

เขตปลอดภาษี หมายถึง อาณาบริเวณที่อยู่ใกล้ท่าเรือหรือท่าอากาศยานที่อนุญาตให้นำเข้าโดยไม่ต้องเสียภาษี เป็นการนำเข้าเพื่อส่งไปยังประเทศที่สามหรือนำเข้า

4. เขตการค้าชายแดนเสรี

เขตการค้าชายแดนเสรี หมายถึง เขตพื้นที่ที่กำหนดไว้สำหรับการประกอบอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปหรืออุตสาหกรรมส่งเสริม สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันมีโครงการนำร่อง 3 พื้นที่เกี่ยวกับการค้าชายแดนเสรี ได้แก่ อำเภอแม่สายและอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

5. เขตพัฒนาการส่งออก (แปรรูป)

เขตพัฒนาการส่งออก (แปรรูป) ในประเทศไทย เช่น อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป หมายถึง

5.1 อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบ ด้านการเกษตร การประมงจากต่างประเทศเข้ามาสู่ประเทศไทยเพื่อทำการแปรรูปในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในประเทศไทย

5.2 อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบด้านการเกษตรภายในประเทศมาทำการแปรรูปในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อส่งออกจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไปยังต่างประเทศ

แนวความคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษมีวัตถุประสงค์หลักในการกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ต่างๆ เพื่อมิให้การพัฒนากระจุกตัวเฉพาะในเมืองใหญ่โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายเป็นตัวนำในการพัฒนาซึ่งนอกจากจะช่วยกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่เฉพาะที่ได้รับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษอันเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่ใกล้เคียงโดยตรงแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในเวทีการค้าโลกอีกด้วย

ประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศในกลุ่ม OECD ไม่มีแนวคิดการพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการกระตุ้นเศรษฐกิจ แต่จะเน้น “การพัฒนาระบบการให้บริการทั้งระบบ” โดยการลดกฎระเบียบและขั้นตอนที่ไม่จำเป็น (Deregulations) มีการจัดเก็บข้อมูลด้านต่างๆ ในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นระบบและบูรณาการข้อมูลของหน่วยงานต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้บริการในลักษณะของศูนย์บริการร่วม (Service Center) รวมทั้งมีการนำระบบเครือข่ายสารสนเทศ (Information Technology) มาใช้ ในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้รับบริการและในการให้บริการต่างๆ ซึ่งทำให้ผู้รับบริการใช้บริการได้อย่างรวดเร็ว โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ โดยมีการพัฒนาระบบการให้บริการเช่นนี้มาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 แล้ว

กรณีสหภาพยุโรป (European Union) นั้น ถูกลูก Free Trans-bordering of goods, Labor and Capital ประเทศสมาชิกจึงไม่มีการพัฒนาพื้นที่พิเศษขึ้นเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ และเน้นการพัฒนาระบบการให้บริการทั้งระบบเช่นเดียวกับประเทศในกลุ่ม OECD หากประเทศที่จะเข้าเป็นสมาชิกใหม่มีการตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษอยู่เดิมก็ต้องยกเลิก (ซึ่งทำให้ไปแลนด์ต้องยกเลิกเขตเศรษฐกิจ

พิเศษทั้งหมดและหันมาพัฒนาระบบการให้บริการทั้งระบบตามที่EU กำหนดก่อนที่จะเข้าเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป)

สำหรับประเทศที่นำแนวคิดการพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการกระตุ้นเศรษฐกิจมาใช้ นั้นเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งสิ้น เนื่องจากโครงสร้างทางการเมืองการปกครองของประเทศเหล่านี้ไม่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการให้บริการทั้งระบบในคราวเดียวกันหรือหากจะทำให้สำเร็จต้องใช้เวลาในการดำเนินการหลายสิบปีซึ่งไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกในยุคไร้พรมแดน ประเทศเหล่านี้จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่เฉพาะก่อน อันจะทำให้การพัฒนาระบบการให้บริการกระจายไปตามส่วนต่างๆ ของประเทศในระยะเวลาต่อไป

สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศแรกที่พัฒนาและประยุกต์ ใช้แนวคิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่รัฐลงทุนด้านการจัดทำผังเมืองที่เหมาะสม การจัดหาสาธารณูปโภคที่จำเป็นต่อการประกอบกิจการและอยู่อาศัยอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ รวมทั้งนำระบบการให้บริการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพของประเทศตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่เป้าหมาย โดยเน้นการให้บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จภายในเวลาที่กำหนด นอกจากนี้ยังสร้างเงื่อนไขที่กระตุ้นให้นักลงทุน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักลงทุนต่างประเทศ) เข้ามาลงทุนในพื้นที่เป้าหมายด้วย เช่น การให้สิทธิพิเศษด้านภาษีอากร การส่งเงินตราต่างประเทศเข้าออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ การให้สิทธิพิเศษในการเข้ามาทำงานของแรงงานผู้มีประสบการณ์ เป็นต้น เมื่อประกอบกับจีนเป็นตลาดการค้าที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก โดยมีผู้บริโภคกว่าหนึ่งพันล้านคนทั้งยังมีแรงงานราคาต่ำมาก จึงทำให้เขตเศรษฐกิจพิเศษของจีนเป็นที่สนใจของนักลงทุนต่างประเทศและประสบความสำเร็จอย่างงดงามประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศได้ นำแนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษไปปรับใช้และจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษของตนขึ้น เช่น จอร์แดน รัฐดูไบ(สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์) อิหร่าน เป็นต้น และเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ประเทศเหล่านี้ประสบความสำเร็จ แม้ในปัจจุบันอินเดียและเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นประเทศเสรีประชาธิปไตยก็ได้ นำแนวคิดเขตเศรษฐกิจพิเศษไปประยุกต์ใช้แล้ว แต่อาจเรียกชื่อแตกต่างกันไป เช่น Special Economic Zone, Free Economic Zone, Free Zone

กล่าวโดยสรุปแล้ว เขตเศรษฐกิจพิเศษมีสาระสำคัญๆ 3 ประการ คือ

1. เขตเศรษฐกิจพิเศษไม่มีการจำกัดประเภทของธุรกิจ โดยนอกจากการอุตสาหกรรมแล้ว ผู้ประกอบการภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษยังสามารถประกอบธุรกิจการเกษตร การปศุสัตว์ การประมง การท่องเที่ยวการขนส่ง การเคหะและการก่อสร้าง การวิจัยและการผลิตที่ต้องใช้ เทคโนโลยีระดับสูงตลอดจนการค้าและการบริการด้วย
2. ผู้อาศัยและผู้ประกอบธุรกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องได้ รับสิทธิพิเศษทางภาษีอากร

3. องค์กรบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องมีอำนาจอำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ผู้ประกอบการธุรกิจและผู้อาศัยในเขตเศรษฐกิจพิเศษทุกเรื่อง เพื่อให้การประกอบธุรกิจเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเศรษฐกิจพิเศษเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้ ปรากฏเป็นนโยบายในการดำเนินงานอย่างจริงจังในสมัยการปกครองของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ(คสช.) เมื่อที่ประชุม กนพ. ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2557 ดังกล่าว ได้ให้ความเห็นชอบพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมในการจัดตั้งเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะแรกของไทยใน 5 พื้นที่ชายแดน เพื่อให้สามารถก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้ อย่างสมบูรณ์ในปี 2558 ได้แก่ 1. แม่สอด 2. อรัญประเทศ 3. ตราด 4. มุกดาหาร 5. สะเดา (ด่านศุลกากรสะเดาและปาดังเบซาร์) โดยเน้นการตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ ในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันเพิ่มการจ้างงานและสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้ประชาชน แก้ปัญหาแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาในพื้นที่ตอนใน ปัญหาการลักลอบนำเข้าสินค้าเกษตรผิดกฎหมายจากประเทศเพื่อนบ้าน และปัญหาความแออัดบริเวณด่านชายแดน อีกทั้งที่ประชุม กนพ. ได้เห็นชอบหลักเกณฑ์และวิธีการสนับสนุนการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 4 เรื่อง ได้แก่ 1. สิทธิประโยชน์สำหรับการลงทุน 2. การให้บริการจุดเดียวแบบเบ็ดเสร็จ 3. มาตรการสนับสนุนการใช้แรงงานต่างด้าว และ 4. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด่านศุลกากรในพื้นที่เพื่อให้สามารถรองรับกิจกรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษและเชื่อมโยงในภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมกันนี้ที่ประชุม กนพ. ได้ กำหนดแผนการดำเนินงานและมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

1. อนุมัติให้ ตั้งคณะอนุกรรมการ 3 ชุด เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานในส่วนที่ได้รับมอบหมายให้ กนพ. พิจารณาภายในเดือนสิงหาคม 2557 ได้แก่

1.1 คณะอนุกรรมการด้านสิทธิประโยชน์ ขอบเขตพื้นที่ และศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน เสนอขอบเขตและจัดหาพื้นที่สิทธิประโยชน์ และแผนพัฒนาระบบบริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน โดยมีปลัดกระทรวงการคลัง เป็นประธาน และผอ.สำนักงานเศรษฐกิจการคลังเป็นเลขานุการ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(สกท.) และ สศช. เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

1.2 คณะอนุกรรมการศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านแรงงาน สาธารณสุข และความมั่นคง เสนอแนวทางการจัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าว การพัฒนาฝีมือแรงงาน และแผนการจัดตั้ง One Stop Service แรงงานต่างด้าว โดยมี ปลัดกระทรวงแรงงานเป็นประธาน และกระทรวงแรงงานเป็นฝ่ายเลขานุการ สศช.เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

1.3 คณะอนุกรรมการด้านโครงสร้างพื้นฐานและด่านศุลกากรเสนอแผนและลำดับความสำคัญ การลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน แผนปรับปรุงด่านศุลกากร/ด่านชายแดน และแผนพัฒนา นิคมอุตสาหกรรม โดยมีปลัดกระทรวงการคลังเป็นประธาน และผอ.สำนักงานนโยบายและแผนการ

ขนส่งและจราจร(สนข.) เป็นเลขานุการ กรมศิลปากรและ สศช. เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

2. ให้ สศช. ทำการประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 5 พื้นที่ในลักษณะ ก่อน-หลัง ในประเด็นดังนี้

2.1 ความก้าวหน้าการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ

2.3 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง

2.4 ความพึงพอใจของภาคส่วนต่างๆ

2.5 ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปรับปรุงเพื่อการปฏิบัติเป็นไปอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ และก่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ ทั้งนี้เพื่อใช้ประกอบในการพัฒนาและจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในระยะต่อไปให้มีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับการนํานโยบายไปปฏิบัติ

ถือเป็นหัวข้อหนึ่งที่ประสบปัญหาในการได้ รับความสนใจในการศึกษา แม้ว่าจะมีนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ได้เคยให้ความหมายของการนํานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติไว้ หลายท่าน เช่น แม็กมานเนียนและสเบยเทอร์(Mazmanian and Sabatier. 1989 : 36) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนํานโยบายไปปฏิบัติและนโยบายสาธารณะ โดยชี้ให้เห็นว่าการนํานโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการนํานโยบายสาธารณะ ความหมายของการนํานโยบายไปปฏิบัติจึง หมายถึง การนำการตัดสินใจนโยบายที่ได้กระทำไว้ ไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จและเป็นการร่วมกันทำงานภายใต้กฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบของฝ่ายนิติบัญญัติ คำสั่งของฝ่ายบริหารหรือคำพิพากษาของศาลสูงสุดหรือศาลฎีกา ซึ่งตามอุดมคติแล้วการตัดสินใจนโยบาย คือการบ่งชี้ปัญหา การกำหนดวัตถุประสงค์ และการกำหนดโครงสร้างกระบวนการนํานโยบายไปปฏิบัติ

ทั้งนี้ เหตุผลสำคัญที่ทำให้การศึกษาเรื่องการนํานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติถูกละเลยมาเป็นเวลานาน มาจากฐานคติที่ว่าขั้นตอนการนํานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ นั้นเป็นเรื่องธรรมดา ไม่มีเนื้อหาสาระและไม่มีคุณค่าควรแก่การสนใจของนักวิชาการมากนัก เพราะเป็นการขยายผลของขั้นตอนการกำหนดนโยบายเท่านั้น แต่โดยความเป็นจริงแล้ว ขั้นตอนการนํานโยบายไปปฏิบัติมีความสัมพันธ์กับสาเหตุและเงื่อนไขต่างๆ มากมาย อีกทั้งมันเกี่ยวกับวิธีการศึกษาและการวิเคราะห์กระบวนการนํานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ นั้น ยังไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจนและมีความซับซ้อน อันทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการศึกษา ดังนั้นการอธิบายและการจำแนกสาระสำคัญของขั้นตอนการนำไปปฏิบัติ ทำให้นักวิชาการไม่สนใจเรื่องการนํานโยบายไปปฏิบัติ แต่กลับไปสนใจขั้นตอนการกำหนดนโยบายมากกว่า ที่สำคัญ การศึกษาขั้นตอนการนํานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ นั้นเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาและทรัพยากรจำนวนมาก ตลอดจนต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย การศึกษาเรื่องดังกล่าวจึงมิใช่เรื่องง่ายนัก จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้ศึกษาการนํานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติต้องประสบกับปัญหาเกี่ยวกับการนํานโยบาย

ไปปฏิบัติว่ามีกรอบการศึกษาเพียงใด ใช้ตัวแปรอะไรมาศึกษา และจะวัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างไร

อย่างไรก็ดี ความเป็นจริงหรือโลกแห่งการปฏิบัติ มีประเด็นปัญหาสาธารณะ (Public Issue) จำนวนมากที่รัฐบาลให้ความสนใจถึงขั้นที่นำประเด็นเข้าสู่วาระทางนโยบาย (Agenda-setting) หรือกระทั่งมีการตัดสินใจทางนโยบาย (Policy Decision-making) ออกมาเป็นรูปธรรม เช่น กฎหมาย นโยบายสาธารณะ บริการสาธารณะ เป็นต้น แต่จะพบได้ ว่าสิ่งเหล่านี้จำนวนมากยังคงเป็นเพียงรูปธรรม หรือเป็นเพียงตัวหนังสือในกระดาษ การนำไปปฏิบัติหรือปรับใช้ จริงยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลให้การจัดบริการสาธารณะหรือดำเนินนโยบายไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีหรือตามที่คาดหวังไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทยอันถือได้ ว่ามีระบบราชการที่ซับซ้อนมากที่สุดที่หนึ่งในโลกซึ่งมาจากหลายปัจจัย อาทิ การจัดโครงสร้างการบริหารงานส่วนต่างๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น ส่วนกลาง ภูมิภาคและท้องถิ่นที่เชื่อมโยงถึงการทับซ้อนกันของอำนาจหน้าที่แต่ละหน่วยงานภายใต้ พื้นที่เดียวกันและฐานคติหรือประเพณีแบบไทยๆ ประกอบกับภายใต้สภาพการณ์ ที่บริบทและเงื่อนไขทางการบริหารปกครองมีการปรับเปลี่ยนไปสู่สภาพการณ์ที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากประเด็นปัญหาในเชิงโครงสร้างอันสะท้อนบริบทรอบตัวทางการเมืองและการบริหารของไทยอันมีตัวแสดงหน้าใหม่ นอกเหนือจากภาครัฐมาปฏิสัมพันธ์ในพื้นที่หรือกระบวนการนโยบายหนึ่งๆ อีกเป็นจำนวนมาก ได้ก่อให้เกิดสภาพของการกระจัดกระจายทางการบริหารหรือที่นอกเหล่าธรรมเนียมที่เรียกว่า “การรวมศูนย์ อำนาจแบบกระจัดกระจาย” (Fragmented Centralization)

ในการทำความเข้าใจสภาพการณ์หรือปัญหาของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติของไทย อาจมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าใจขั้นตอนและโครงสร้างเหล่านี้ย่อ ่างถ่องแท้ เนื่องจากมันส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ที่ผ่านมาในภาพรวม อาจกล่าวได้ว่าการศึกษารื่องการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติมุ่งเน้นสนใจเฉพาะบางเรื่องหรือบางประเด็นมากกว่าการสร้างทฤษฎี/ตัวแบบในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติแบบเบ็ดเสร็จจึงทำให้ไม่มีกรอบทฤษฎีที่เด่นหรือตัวแบบที่มีความสมบูรณ์เพียงพอที่จะอธิบายถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ ต่อมาเมื่อมีนักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยหรือตัวแบบที่ใช้ อธิบายความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางมากขึ้นก็ประสบกับปัญหาของการเหมารวมและไม่สามารถอธิบายปัญหาที่เกิดขึ้นจริงได้ อย่างไรก็ตามก็จริงมีการประยุกต์แนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติโดยวิเคราะห์ผ่านอุปสรรค 5 ประการ สำคัญอันหวังว่าจะฉายภาพปัญหาของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติได้ ไม่มากก็น้อย ดังนี้

1. ปัญหาทางด้านสมรรถภาพขององค์กรความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ย่อมขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติว่ามีความสามารถในการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้นได้ มากน้อยเพียงใด ดังนั้น ปัญหาทางด้านสมรรถนะจึงเป็นปัญหา

หลักของการนำนโยบายไปปฏิบัติซึ่งอาจโยงถึงปัจจัยที่ต้องคำนึง ได้แก่ บุคลากร เงินทุนรวมถึงวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ หรือเทคโนโลยี ที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย ปัญหาและอุปสรรคการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของประเทศไทย ในด้านสมรรถภาพของหน่วยงานภาครัฐมีประเด็นปัญหาที่สำคัญคือ การขาดการประสานงานและการประสานความคิดของหน่วยงานนอกที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพราะหน่วยงานราชการมักหวงแหนนโยบายหรือโครงการในส่วนที่ตนรับผิดชอบไม่ยอมให้หน่วยงานราชการอื่นมาช่วงชิง อีกทั้งพยายามขยายขอบเขตแห่งภารกิจหรืออาณาจักรของตนให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ตามโอกาสและสถานการณ์ที่อำนวยให้ ระบบราชการมีแนวโน้มที่จะเลือกนโยบายของรัฐไปปฏิบัติ เฉพาะนโยบายที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง อีกทั้งข้าราชการฝ่ายการเมืองโดยเฉพาะผู้ที่มาจากพรรคการเมืองที่เป็นฝ่ายรัฐบาล กำหนดกรอบความสำเร็จของนโยบายรัฐบาลให้ข้าราชการฝ่ายประจำ ดำเนินงานโดยเร่งด่วน ดังนั้น นโยบายใดที่ได้ ได้รับความเห็นชอบดูแลเอาใจใส่จากฝ่ายการเมือง หน่วยงานราชการต่างๆ จะให้ความสนใจ เอาใจใส่เป็นพิเศษ ในทางตรงข้ามหากนโยบายใดไม่ได้ ได้รับความสนใจจากฝ่ายการเมืองก็จะทำให้ไม่ได้รับการเอาใจใส่ในการกำกับดูแลจากหน่วยงานราชการเท่าที่ควร

2. ปัญหาทางการควบคุมความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดิขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุม ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการวัดความก้าวหน้าหรือผลการปฏิบัติของนโยบายแผนงานหรือโครงการในการนี้ปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะเพิ่มมากขึ้นหากผู้รับผิดชอบในนโยบาย ขาดความสามารถที่ทำการวัดผลหรือควบคุมผลงานของหน่วยปฏิบัติ ปัญหาทางการควบคุมมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหลายประการซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการสร้างความสามารถในการควบคุมหรือการวัดความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานที่จะสามารถสนองต่อความต้องการของนโยบายได้ และในขณะเดียวกันก็มีผลโดยตรงต่อปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติด้วย อาทิ ความสามารถของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการแปลงนโยบายว่าจะสามารถแปลงนโยบายออกมาเป็นแนวทางปฏิบัติ แผนงานหรือโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของนโยบาย กิจกรรมของนโยบาย แผนงานหรือโครงการนั้นมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเพียงใด และการกำหนดภารกิจตลอดจน มาตรฐานในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติงาน แผนงานหรือโครงการนั้นๆ ปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมดูแลการปฏิบัติ ตามนโยบายของหน่วยงานภาครัฐของประเทศไทย ในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501-2540 ประสบปัญหาในการกำกับติดตาม นโยบายหรือโครงการภาครัฐอย่างจริงจัง การกำกับนโยบายสาธารณะในอดีตส่วนใหญ่จัดทำในรูปแบบการตรวจราชการของข้าราชการจากส่วนกลางที่เดินทางมาตรวจเยี่ยมโครงการหรือติดตามความคืบหน้าของนโยบายที่มอบหมาย หน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติก็จัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงานตามนโยบาย โดยที่เนื้อหาสาระของการปฏิบัติตามนโยบายมิได้ นำเสนอให้เห็นการดำเนินงานโดยละเอียดชัดเจนมากเท่าที่ควร ประกอบกับสภาพการณ์ทางการเมืองไทยที่มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนการเข้าสู่อำนาจจากคณะทหารหรือจากรัฐบาลพลเรือนที่สับเปลี่ยนกันตลอดเวลา จากช่วงปี พ.ศ. 2475 - 2540 ส่งผลให้การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติขาดความต่อเนื่อง ขาดการกำกับควบคุม

การติดตามนโยบายของรัฐ บทบาทการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่แท้จริง จึงเป็นภาระของข้าราชการประจำที่ต้องแบกรับในการควบคุม กำกับนโยบายสาธารณะของประเทศมาโดยตลอด อย่างไรก็ตามภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 และ2550 โครงสร้างของการกำกับดูแลและการตรวจสอบได้เพิ่มระดับความเข้มข้นขึ้นผ่านกลไกขององค์กรอิสระ แต่กระนั้นปัญหาการตรวจยังคงปรากฏผ่านความพยายามในการควบคุมหรือแทรกแซงหน่วยงานเหล่านี้เป็นระยะๆ

3. ปัญหาทางด้านความร่วมมือและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในการให้ความร่วมมือและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญที่เป็นปัญหาตกทอดมาจนถึงปัจจุบันคือการขาดความร่วมมือจากประชาชน ในบางครั้งประชาชนก็รวมกลุ่ม รวมพลังกันต่อต้าน ดังเช่นในช่วงปี พ.ศ. 2541-2542 การรวมกลุ่มคัดค้านต่อต้านการวางท่อก๊าซจากมาเลเซีย ซึ่งรัฐบาลมีแผนนโยบายที่จัดซื้อจากมาเลเซียซึ่งทำให้รัฐบาลต้องทบทวนเส้นทางการวางท่อใหม่หรือการรวมกลุ่มพลังประชาชนคัดค้านการปิดประตูระบายน้ำเขื่อนปากมูล ประชาชนที่ได้รับผลกระทบความเดือดร้อนได้ เรียกร้องให้เปิดประตูระบายน้ำ จนในที่สุดรัฐบาลต้องปรับนโยบายอนุญาตให้เปิดประตูระบายน้ำเขื่อนปากมูลตามข้อเรียกร้องของประชาชน นอกจากนี้กรณีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน อีกประเด็นหนึ่งและจะเป็นประเด็นที่สำคัญในอนาคต คือ การรวมกลุ่มพลังประชาชนของจังหวัดและอำเภอขนาดใหญ่ ที่มีกำลังซื้อจำนวนมากได้คัดค้านนโยบายเปิดการค้าเสรีที่รัฐอนุญาตให้ห้างสรรพสินค้าข้ามชาติ ขนาดใหญ่เข้ามาตั้งในเขตพื้นที่ดังกล่าวที่จะส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น นโยบายสาธารณะที่รัฐบาลดำเนินการโดยที่ประชาชนมิได้ มีส่วนร่วมริเริ่มโครงการย่อมได้รับการต่อต้านและขาดความร่วมมือ จนกระทั่ง รัฐธรรมนูญฉบับ ปี พ.ศ. 2550 ต้องมีบทบัญญัติให้หน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรอื่นใดที่จะดำเนินการโครงการในท้องถิ่นของประเทศไทย หากเป็นโครงการที่ก่อให้เกิดโทษหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โครงการนั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากประชาชนในพื้นที่ก่อนเสมอ

4. ปัญหาทางด้านอำนาจและความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติซึ่งเกิดจากเรื่องอำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติกับองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหลายประการ เช่น การติดต่อและความสัมพันธ์ที่หน่วยปฏิบัติมีกับหน่วยงานที่ควบคุมนโยบายดังกล่าว ความจำเป็นที่หน่วยปฏิบัติต้องแสวงหาความร่วมมือ หรือทำความเข้าใจกับหน่วยงานอื่น ความเป็นไปได้ที่เจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานจะสามารถทำงานร่วมกันได้ เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติที่เกิดจากการขาดการประสานงาน ขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานหรือองค์กร การภาคเอกชน ในประเทศไทยเป็นประเด็นปัญหาการบูรณาการในการปฏิบัติ เพราะหน่วยราชการมักจะหวงแหนภารกิจ ตีกรอบไม่ยอมให้หน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในภารกิจของตนเอง ในบางครั้งจะพบว่าหน่วยงานงานที่รับผิดชอบการนำ

นโยบายไปสู่การปฏิบัติต้องจัดทำภารกิจด้วยตนเองจนแล้วเสร็จ ไม่ยอมพึ่งพาอาศัย เครื่องมือวัสดุ อุปกรณ์ข้ามหน่วยงาน ทั้งที่มีเป้าประสงค์เพื่อสร้างความผาสุกให้กับประชาชนเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ในอดีตนโยบายหรือโครงการจัดหาน้ำดื่มมาใช้ ให้ประชาชนในชนบทพอเพียงต่อการอุปโภคบริโภค มีหน่วยงานที่รับผิดชอบกล่าวอ้างภารกิจด้านนี้หลายหน่วยงาน เช่น กรมพัฒนาชุมชน ศูนย์เร่งรัดพัฒนาชนบท กรมทรัพยากรธรณี องค์การบริหารส่วนจังหวัด ล้วนแล้วแต่เป็นหน่วยงานที่ขุดเจาะน้ำบาดาลให้ประชาชนทั้งสิ้น แทนที่จะรวมกลุ่มภารกิจดำเนินการในกิจกรรมขุดเจาะน้ำเป็นหน่วยงานเดียวในปัจจุบัน รัฐบาลไทยจึงได้กำหนดให้ มีการยุบรวมหน่วยงานที่มีภารกิจซ้ำซ้อนเข้าไว้ด้วยกัน และพยายามวางระบบการบูรณาการโครงการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนให้มีลักษณะเป็นการประสานงานการปฏิบัติจากหลายหน่วยงานเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ในการแก้ไขปัญหาให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

5. ปัญหาทางด้านการสนับสนุนและความผูกพันขององค์กรหรือบุคคลสำคัญ ปัญหาทางด้านความสนับสนุนและความผูกพันขององค์กรหรือบุคคลที่สำคัญเป็นปัญหาหลักอีกด้านหนึ่งของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัญหาดังกล่าวอาจลุกลามส่งผลไปถึงความล้มเหลวของนโยบาย นั้น โดยตรงก็ได้ ถ้าองค์กรหรือบุคคลสำคัญซึ่งได้แก่ กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ นักการเมือง ข้าราชการระดับสูงตลอดจนสื่อมวลชนเป็น อาทิ ไม่ให้ความสนับสนุนทั้งแง่ของทางการเมือง เงินทุนงบประมาณ ตลอดจนสร้างอุปสรรคในแง่ของการต่อต้าน เตชะถ่วงหรือคัดค้านนโยบายนั้นๆ สภาพปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่แสดงออกถึงความผูกพันขององค์กรที่เป็นกลุ่มผลประโยชน์และหน่วยงานท้องถิ่น ที่ปรากฏชัดเจนคือในช่วงปี พ.ศ. 2550 กรณีตัวอย่าง การขยายตัวของธุรกิจข้ามชาติที่ขยายสาขามาจัดตั้งที่เขตอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ของห้างเทสโก้ โลตัส ปรากฏว่าด้วยการสนับสนุนของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นและกลุ่มผลประโยชน์ของเขตอำเภอท่าบ่อ และในจังหวัดหนองคาย รวมตัวคัดค้านมิให้มีการก่อสร้างอาคารห้างสรรพสินค้า ในเขตการร่วมแรงร่วมใจคัดค้านครั้งนี้ แสดงออกถึงความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น และกลุ่มพ่อค้ารายย่อยในเขตอำเภอท่าบ่อที่ผนึกกำลังกันคัดค้านอย่างเข้มแข็ง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นตามมาคือ การที่ภาครัฐต้องหันกลับมาทบทวนนโยบายการเปิดการค้าเสรีที่มีเหตุผลในการปรับปรุงรายละเอียดบางประการเพื่อมิให้ท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้สึกว่าตนเองสูญเสียผลประโยชน์ และลูกหลานของพวกเขาต้องหมดทางทำมาหากิน ไร้อาชีพในอนาคต การคัดค้านโครงการลักษณะเดียวกันนี้ นับวันจะขยายตัวออกไปในทุกท้องถิ่นของประเทศไทย จึงเป็นนโยบายที่รัฐควรปรับปรุงรายละเอียดของนโยบาย หรือทบทวนผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน และวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนจำเป็นต้องดำเนินการตามนโยบายต่อไป ควรปรับปรุงวิธีการเข้าถึง และประชาสัมพันธ์ชี้แจงผลประโยชน์ที่ท้องถิ่นจะพึงได้รับในอนาคต ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงว่ากลุ่มผลประโยชน์ที่แท้จริงของชุมชนคือกลุ่มใด และจะเข้าชี้แจงประชาสัมพันธ์ให้ได้ ผลต้องใช้วิธีการใดและในระยะเวลาใดจึงจะมีความเหมาะสม

โดยสรุปปัญหาเกี่ยวกับ การนำนโยบายไปปฏิบัตินั้น สัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ อย่างแยกไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมันส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย การจะบอกว่านโยบายหนึ่งๆ มีปัญหาต่อนำไปปฏิบัติหรือไม่ ถ้ามีนั้น มีอย่างไร ไม่สามารถอธิบายได้ ในลักษณะเดียวแต่ต้องพิจารณาเป็นรายกรณีประกอบกับ ความเข้าใจในแนวคิดและกระบวนการนโยบายตลอดจน โครงสร้างการบริหารงานรัฐไทยเป็นอย่างดี ตลอดจนบริบทที่เปลี่ยนไปอันรื้อล้าของการบริหารงานภาครัฐที่ไม่ได้มีเพียงรัฐอีกต่อไป ที่มีบทบาทในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นถือเป็นเพียงภาพสะท้อนบางส่วนที่ผู้เขียนพยายามนำเสนอถึงประเด็นปัญหาการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติผ่านมุมมองของคนที่ศึกษานโยบายสาธารณะเป็นที่แน่นอนว่ารัฐไทยต้องปรับตัวให้ทันกับปัญหาที่กล่าวเพื่อรับมือและจัดทำบริการสาธารณะที่ดียิ่งขึ้น มิฉะนั้น การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติของประเทศไทยก็ยังคงย่ำแย่อยู่กับที่ปัญหาอันไม่สามารถนำมาใช้ได้จริง

ยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาเศรษฐกิจต่างๆ

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ทั้งนี้ วิสัยทัศน์ดังกล่าวจะต้องสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคง ยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงทางสังคม ท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานและอาหารความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี โดยที่ความมั่นคงเป็นรากฐานของทั้ง 3 ประการที่จะทำให้เกิดความมั่งคั่งและยั่งยืนได้

ความมั่นคง หมายถึง การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครัวเรือน และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติทางการทหาร เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง เช่น ประเทศมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์มีความเข้มแข็งเป็นศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน มีระบบการเมืองที่มั่นคงเป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล สังคมมีความปรองดองและความสามัคคี สามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็งครอบครัวมีความอบอุ่นประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่

มั่นคงพอเพียงกับการดำรงชีวิต ความมั่นคงของอาหารพลังงานและน้ำ มีที่อยู่อาศัยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน มีการออมสำหรับวัยเกษียณ

ความมั่งคั่ง หมายถึง ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืนจนเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรมีความอยู่ดีมีสุขได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น และมีการพัฒนาอย่างทั่วถึงทุกภาคส่วน (Inclusive Growth) มีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ ไม่มีประชาชนที่อยู่ใต้เส้นความยากจน เศรษฐกิจในประเทศมีความเข้มแข็งขณะเดียวกันต้องมีความสามารถในการแข่งขันกับประเทศต่างๆทั้งในตลาดโลกและตลาดภายในประเทศเพื่อให้สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนมีการสร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป และประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีโลก และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างแน่นแฟ้นกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย เป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาคทั้งการคมนาคมขนส่งการผลิต การค้า การลงทุน และการทำธุรกิจ เพื่อให้เป็นพลังในการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่องไปได้ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รวยได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่อยู่บนหลักการใช้ การรักษา และการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศน์ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs) ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคมมีความเอื้ออาทร เสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม รัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาในระดับอย่างสมดุล มีเสถียรภาพ และยั่งยืน

ทั้งประชาชน เอกชน ประชาสังคม ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อการสร้างและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติและบรรลุนิยามทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือคติพจน์ประจำชาติ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขัน มีรายได้สูงอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วคนไทยมีความสุข อยู่ดี กินดี สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ 20 ปีต่อจากนี้ไปจะประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้าง

ศักยภาพคน 4. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 5. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6. ยุทธศาสตร์ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

1. ยุทธศาสตร์ด้านความ มั่นคง การกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงมีเป้าหมายเพื่อสร้างความมั่นคงในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน และความมั่นคงของมนุษย์จากภัยคุกคามทั้งที่เป็นภัยคุกคามแบบ ดั้งเดิมและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ให้เกิดความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติความมั่นคงทางการทหารการมั่นคงแนวชายแดนและเกิดความมั่นคงปลอดภัยจากภัยคุกคามและภัยพิบัติในรูปแบบใหม่ๆ อาทิ ภัยคุกคามจากการโจมตีทางไซเบอร์ อาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย และ โรคอุบัติใหม่ต่างๆรวมทั้งการสร้างความมั่นคงด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน ภายใต้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและแนวโน้มด้านความมั่นคงทั้ง 3 ระดับ คือ ความมั่นคงระดับโลก ได้แก่ การขยายอิทธิพลและการเพิ่มบทบาทของประเทศมหาอำนาจ ในภูมิภาคต่างๆ ของโลกเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ การกำหนดระเบียบ/กติการะหว่างประเทศ เพื่อรักษาสันติภาพ สิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนให้ต้องปฏิบัติปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาความมั่นคงทางไซเบอร์และความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงผันผวนของสภาพภูมิอากาศ ต่อความมั่นคง ด้านอาหาร แหล่งน้ำ และพลังงาน ความมั่นในภูมิภาค ประกอบด้วยความร่วมมือระดับภูมิภาคเพื่อสร้างพลังทางเศรษฐกิจและรักษาความมั่นคงร่วมกัน ความขัดแย้งทางดินแดน เนื่องจากความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนและอาณาเขต ทางทะเลระหว่างกันและปัญหาย้ายถิ่นฐานของประชากรระหว่างกันและจากประเทศอื่นๆ เข้าสู่ประเทศไทย และความมั่นคงภายในประเทศมีแนวโน้มที่ยังดำรงอยู่ ได้แก่ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเด็นความขัดแย้งของคนในชาติ ปัญหายาเสพติด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมืองของประเทศในระยะ 20 ปีข้างหน้า ดังนั้น ยุทธศาสตร์นี้ จึงให้มุ่งเน้นทั้งการรักษาความสงบภายในประเทศโดยการเสริมสร้างความมั่นคง ของสถาบันหลักของชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ป้องกันและแก้ไขการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยการเสริมสร้างสันติสุขและพัฒนา ให้ตรงกับความต้องการของประชาชน โดยยึดหลักแนวทาง “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” รวมทั้งการบริหารจัดการและการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและกลไกพื้นฐานด้านความมั่นคง รวมถึงพัฒนา กลไกการพัฒนาความมั่นคง ขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ การสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ ในทุกมิติ กระจายอำนาจและสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรม ในขณะที่เดียวกันก็มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพในการป้องกันประเทศพร้อมรับมือกับภัยคุกคาม ทั้งทางทหาร และภัยคุกคามอื่นๆ ทั้งจากการสร้างขีดความสามารถภายในและการสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ นอกจากนี้ การบูรณาการความร่วมมือกับต่างประเทศที่เอื้อให้เกิดความมั่นคงในทุกด้านและป้องกันภัยคุกคามจากอาชญากรรมข้ามชาติในทุกรูปแบบก็เป็นแนวทาง ที่มีความสำคัญมากขึ้นภายใต้ภูมิทัศน์โลกไร้พรมแดนและการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิรัฐศาสตร์ที่เป็นเครือข่าย

ซับซ้อนขึ้นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวางระบบบริหารจัดการความเสี่ยงจากการโจมตีทางไซเบอร์ และการบริหารจัดการภัยพิบัติและภัยในรูปแบบใหม่ๆ ที่ต้องบูรณาการความร่วมมือให้เกิดผล ขณะเดียวกันก็ต้องกำหนดยุทธศาสตร์ที่จะรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงและผลประโยชน์ทาง ทรัพยากรธรรมชาติและทางทะเล ทั้งนี้ การบริหารจัดการความมั่นคงในทุกด้านทุกระดับจะต้องให้ สอดคล้องกันแผนงานพัฒนา อื่นๆ และการสนับสนุนการดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน

2. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน หัวใจสำคัญของความสามารถในการแข่งขันของประเทศ คือ เพิ่มผลิตภาพการผลิต (Productivity) โดยใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และพัฒนาและนวัตกรรมในทุกสาขา ของภาคการผลิตและบริการที่เป็นฐานรายได้เดิมและที่ต่อยอดเป็น ฐานรายได้ใหม่ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจะเกิดขึ้นทั้งในด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) และการเพิ่ม มูลค่าของสินค้าและบริการจากความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Value creation) ผู้ประกอบการไทย จะต้อง “ผลิตได้ขายเป็น” และมีความสามารถที่จะ “รู้จักและเข้าใจแนวโน้มตลาด” เพื่อสร้างคุณค่าของ สินค้าและบริการที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค และก้าวเข้าสู่การเป็นผู้นำในตลาดสินค้าและ บริการที่สำคัญของภูมิภาคของโลกได้ ยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจึงประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาภาคการผลิตและบริการ ซึ่งมุ่งเน้นที่การพัฒนาเพิ่มผลิตภาพการผลิตตลอดห่วงโซ่ มูลค่า เพื่อก้าวกระโดดไปสู่การเป็นฐานการผลิตและบริการที่โดดเด่นในด้านเศรษฐกิจฐานชีวภาพ โดย ยกระดับสู่เกษตรสมัยใหม่ที่เป็นพื้นฐานสำคัญและเป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตร อาหาร พลังงานและ วัสดุชีวภาพด้วยนวัตกรรม ยกย่องระดับศักยภาพ ภาคอุตสาหกรรม ให้แข่งขันได้บนฐานเทคโนโลยีขั้น ก้าวหน้า พัฒนาความหลากหลาย คุณภาพ และสร้างเอกลักษณ์การท่องเที่ยวไทย และพัฒนาธุรกิจ บริการที่มีศักยภาพใหม่ๆ ที่สร้างรายได้สูงในขณะเดียวกันการพัฒนาสังคมผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Society) เพื่อสร้าง ผู้ประกอบการทางธุรกิจที่พิจารณาโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ ด้วย การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ขับเคลื่อนให้ธุรกิจ (From Entrepreneur to Technopreneur) สู่อการ เป็น “ผู้ผลิตได้ ขายเป็น” ก็มีความสำคัญต่อการเพิ่มผลิตภาพการผลิตและการยกระดับขีด ความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของภาค การผลิตและบริการไทยตลอดห่วงโซ่มูลค่า โดยต้อง มุ่งพัฒนาทั้งด้านศักยภาพของผู้ประกอบการ และปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญ การพัฒนาในแนวทางสำคัญ ดังกล่าวข้างต้นจะสัมฤทธิ์ได้ก็ต่อเมื่อมีการพัฒนาปัจจัยสนับสนุน การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน รองรับอย่างเหมาะสม ทั้งการลงทุน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบโลจิสติกส์และการพัฒนา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ตลอดห่วงโซ่มูลค่า เพื่อก้าวข้ามกับดักจากผู้ซื้อเทคโนโลยี ไปสู่การเป็นผู้ผลิต และขายเทคโนโลยีโดยเน้นการวิจัยและพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้น พื้นฐานเพื่อสร้างองค์ความรู้ ความคิด และเทคโนโลยีต้นน้ำ สู่อการพัฒนาเทคโนโลยีต้นแบบ และเพื่อ วางรากฐานความเข้มข้นในการต่อยอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศ และนำไปใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์

สังคม และชุมชน รวมถึงการพัฒนาและวิจัย แบบวิศวกรรมย้อนกลับเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออุตสาหกรรมอนาคต ที่ยังต้องอาศัยเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ขณะเดียวกันก็ต้องการวางรากฐานที่แข็งแกร่งเพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในด้านเสถียรภาพและสมรรถนะทางเศรษฐกิจ มหาภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงกลไกภาครัฐ ในการบริหารเศรษฐกิจ การคลัง และงบประมาณของประเทศ ให้สามารถสนับสนุนการนำยุทธศาสตร์ การพัฒนาไปสู่การจัดสรรงบประมาณและการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติได้อย่างสอดประสานและเกิดบูรณาการควบคู่ไปกับการดำเนินยุทธศาสตร์การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา การดำเนินยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาภายใต้กรอบ CLMVT และส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศของผู้ประกอบการไทย รวมทั้ง การพัฒนาพื้นที่ พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ภาคและเมือง เพื่อให้ประเทศไทยสามารถใช้จุดแข็งจุดเด่น ของแต่ละพื้นที่ และชุมชนเพื่อเสริมหนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในภาพรวมได้ อีกทั้งเป็นการสนับสนุน การกระจายความ มั่งคั่งไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ในประเทศ ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ และสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ให้สามารถพึ่งตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเพื่อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่นๆ ในพื้นที่

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่การเป็น ประเทศพัฒนาแล้วซึ่งเป็นเป้าหมายในอีก 20 ปี ข้างหน้า โดย คนไทยในอนาคต ต้องเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความพร้อมทั้ง กาย ใจ สติปัญญา สามารถเรียนรู้ ได้ตลอดชีวิต มีทักษะในศตวรรษที่ 21 สู่การเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด และผู้ประกอบการ บนฐานของการรู้คุณค่า ความเป็นไทย มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย ความรับผิดชอบต่อสังคม และมีสุขภาพที่ดี ซึ่งการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาเพื่อรองรับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยต้องมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วง ชีวิต ควบคู่กับการปฏิรูปที่สำคัญทั้งในส่วนของการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม เพื่อให้คนมีความดีอยู่ใน ‘วิถี’ การดำเนินชีวิตและมีจิตสำนึกร่วมในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ และมีการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม ในทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงใน ศตวรรษที่ 21 มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้สามารถกำกับกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่องแม้จะออกจากระบบการศึกษาแล้ว รวมถึงพัฒนาส่งเสริมและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษของประเทศให้มีจำนวนเพียงพอ ที่จะผลักดันการเติบโตบนฐานเทคโนโลยีและนวัตกรรมและการปฏิรูประบบเสริมสร้างความรอบรู้และจิตสำนึกทางสุขภาพ เพื่อให้คนไทยมีศักยภาพในการจัดการสุขภาพที่ดีได้ด้วยตนเอง พร้อม

กับการสร้างครอบครัวที่เข้มแข็งอบอุ่นซึ่งเป็นการวางรากฐานการส่งต่อเด็กที่มีคุณภาพสู่การพัฒนาในช่วงอายุถัดไป โดยการส่งเสริมการเกิดที่มีคุณภาพ การสร้างครอบครัวที่เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่ การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ สร้างครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง

4. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคมการที่ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศไทยจะต้องเป็นประเทศที่ทุกคน มีโอกาสและความเสมอภาคในทุกด้าน หรือการเป็น “สังคมแห่งโอกาส” ทั้งในมิติของการเข้าถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทรัพยากร กระบวนการยุติธรรม และบริการสาธารณะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็น หลักประกันทางสังคมที่ลดความเสี่ยงของบุคคลที่จะตกลงสู่ภาวะความยากจน โดยเฉพาะกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำที่สุดและผู้ด้อยโอกาสที่ต้องได้รับ การพัฒนาศักยภาพและโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการดังกล่าว อันจะส่งผลให้ทุกคน สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศภายใต้ศักยภาพสูงสุดที่ตนเองมี รวมถึงการสร้างสังคมที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนสถานะของผู้คนในสังคมผ่านการสร้างสังคมแห่ง โอกาสควบคู่ไปกับการสร้างสมรรถนะทางสังคม สิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดสังคมแห่งโอกาสจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างทางสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพสังคมในทุกๆ ด้านไปพร้อมกันโดยไม่ทอดทิ้งใครไว้เบื้องหลัง ประกอบด้วย การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับคนทุกกลุ่มในสังคมซึ่งเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของแต่ละบุคคลให้ได้รับการตอบสนอง โดยการมีหลักประกันทางสังคม ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาสได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้ง การเข้าถึงบริการสาธารณะของกลุ่มผู้พิการและมีการ กระจายทรัพยากรให้ทุกคนสามารถ เข้าถึงอย่างเป็นธรรมควบคู่กับการ สร้างโอกาสที่เป็นธรรมโดยไม่แบ่งแยก และคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม ในฐานะของสมาชิกในสังคมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน และความสัมพันธ์ทางสังคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางสังคมอย่างทั่วถึง และมีการบังคับใช้กฎหมายกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ยังต้องมีการเสริมสร้างพลังทางสังคมที่เป็น การเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และเปิดช่องทางให้มีการใช้และพัฒนาศักยภาพดังกล่าวอย่างเต็มประสิทธิภาพ ขณะที่ โครงสร้างเชิงสถาบันของรัฐต้องเปิดกว้างและสนับสนุนการมีบทบาทของประชาชนและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างศักยภาพให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ได้ด้วยตนเอง การส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและการมีบทบาทที่สำคัญในสังคม รวมถึงส่งเสริมความเสมอภาคทางสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสริมสร้างให้ประชาชนมีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบทางสังคม รวมถึงการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม ที่สังคมยอมรับความแตกต่างและเคารพซึ่งกันและกัน มีความไว้วางใจกัน มีค่านิยมร่วมกัน และสามารถก่อให้เกิดเป็นเครือข่ายสังคม โดยการสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การส่งเสริมค่านิยม ความเสมอภาค ระหว่างกลุ่มคนในสังคม

5. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ประเทศไทยต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกใช้ไป อย่างขาดประสิทธิภาพจึงอยู่สภาพที่ร่อยหรอเสื่อมโทรม รวมทั้งสภาพแวดล้อมมีคุณภาพต่ำสูง ทั้งปัญหาคุณภาพน้ำ อากาศ และขยะของเสียเหลือทิ้งที่กำจัดไม่ทัน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลทั้งต่อต้นทุนการผลิตสินค้าบริการและสร้างผลเสียต่อคุณภาพชีวิตประชาชน ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความเสี่ยงจากความขัดแย้งจากการแย่งชิงทรัพยากรที่สำคัญ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกที่มีความผันผวนและฤดูกาลผิดปกติได้ส่งผลให้เกิดความตระหนักกันมากขึ้นในการที่ผู้คนจะสามารถอยู่ร่วมกันอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ความเสี่ยงและความท้าทายจากสภาพแวดล้อมและภัยพิบัติ ได้นำไปสู่ข้อตกลงในระดับโลกที่สำคัญ ทั้งในเรื่องการบรรลุซึ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจก และการใช้ มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมมาเป็นข้อกำหนดที่ส่งผลต่อการแข่งขันทางการค้าในตลาดโลก ดังนั้น ยุทธศาสตร์การสร้างความเจริญเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จึงมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การบริโภคที่ยั่งยืน และการผลิตที่ยั่งยืน การดำเนินการที่สำคัญคือต้องเร่งวางระบบการอนุรักษ์ พื้นฟูและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ บริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพโดยการวางระบบบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้มีประสิทธิภาพใน 25 กลุ่มน้ำ ทั้งด้าน อุปสงค์และอุปทาน เน้นการปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ รวมทั้งยกระดับ ความสามารถในการป้องกันผลกระทบและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ ธรรมชาติและปรับตัวไปสู่รูปแบบของการผลิตและการบริโภคที่ปล่อยคาร์บอนต่ำและเป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยพัฒนาการผลิตให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิง นิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยการจัดการขยะสารพิษและของเสียอันตราย อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในทุกภาคเศรษฐกิจเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยมุ่งเน้นการลดสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลและเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนในภาคการผลิตไฟฟ้าเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน ส่งเสริมการผลิตและใช้พลังงานสะอาด ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายสำคัญที่ต้องบรรลุคือ ลดการปล่อย ก๊าซเรือนกระจกให้ได้ร้อยละ 20- 25 ภายในปี 2573 ทั้งนี้เพื่อวางรากฐานและสนับสนุนให้ประเทศ มีการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยตั้งเป้าหมายที่จะเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ (128 ล้านไร่) และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคเศรษฐกิจ

6. ยุทธศาสตร์ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ การที่ประเทศไทยจะบรรลุเป้าหมายอนาคตในระยะยาวที่กำหนดไว้นั้น การบริหารราชการแผ่นดินจะต้องปรับเปลี่ยนขนานใหญ่ให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนา อย่างมีบูรณาการและมีความต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อตอบสนองโจทย์การแก้ปัญหาหลักๆ ของประเทศและสนับสนุนการพัฒนาในด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ภาครัฐจะต้องจัดระบบองค์กรให้ลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและ

กระทัดรัด (Open and connected government) โดยใช้ดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ (Zero face to face) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ การให้บริการแก่ภาคประชาชนและภาคธุรกิจเอกชนและสามารถดำเนินงานร่วมกับภาคการเมืองบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ ความโปร่งใส ปราศจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ สามารถตรวจสอบได้ และมีความเป็นธรรมในการให้บริการสาธารณะ รวมทั้งจะต้องเป็นระบบที่สามารถจูงใจและดึงดูดให้คนดี คนเก่ง เข้ามาร่วมพลังการทำงานที่มีความมุ่งมั่นและแรงบันดาลใจใน การที่จะร่วมกันพลิกโฉมประเทศไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ การปรับสมดุลภาครัฐมีแนวยุทธศาสตร์ที่สำคัญประกอบด้วย การวางระบบ บริหารงานภาครัฐแบบบูรณาการ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องเชื่อมโยงกันตั้งแต่ยุทธศาสตร์ชาติ ลงไปจนถึงระดับพื้นที่การจัดสรรงบประมาณให้มีลักษณะยึดโยงกับยุทธศาสตร์ ในทุกระดับและมีเป้าหมายร่วมเป็นหลัก รวมทั้งมีระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งในระดับยุทธศาสตร์ตามภารกิจ และพื้นที่การยกระดับงานบริการประชาชนสู่ความเป็นเลิศโดยใช้ดิจิทัลเต็มรูปแบบ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการทั้งประชาชนและนักธุรกิจเอกชน โดยมีการเชื่อมโยงผ่านระบบดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการเชื่อมโยง ทุกส่วนราชการในการให้บริการประชาชน การปรับปรุงบทบาท ภารกิจ และโครงสร้าง ของหน่วยงานภาครัฐให้มีขนาดที่เหมาะสม ทันสมัย มีขีดสมรรถนะสูง และสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่าและเทียบได้กับมาตรฐานสากล สามารถรองรับกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายซับซ้อนมากขึ้นและทันการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การปฏิรูประบบการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากรภาครัฐสู่ความเป็นมืออาชีพ รวมทั้งการต่อต้านและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบควบคู่ไปกับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับให้มีความชัดเจน ทันสมัย เป็นธรรมและสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยปรับปรุง แก้ไข และยกเลิกกฎหมายต่างๆ ให้มีความชัดเจน ทันสมัย เป็นธรรม เอื้ออำนวยต่อการบริหารราชการแผ่นดิน การพัฒนาประเทศ การให้บริการประชาชน การประกอบธุรกิจ การแข่งขันระหว่างประเทศ สอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ ทั้งนี้ การออกกฎหมายใหม่ควรต้องมีการพิจารณาตรวจสอบความจำเป็นรับฟังความเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นก่อนการออกกฎหมายฯ ดังกล่าวโดยมีระบบการประเมินผลกระทบในการออกกฎหมาย (Regulatory Impact Assessment: RIA) ที่สมบูรณ์ตามมาตรฐานสากล

นโยบาย "ไทยแลนด์ 4.0" จะเป็นกลไกสำคัญในปฏิรูปประเทศ ที่มีเป้าหมายชัดเจน คือ การนำพาประเทศให้พ้นกับดัก 3 เรื่องด้วยกันก็คือ 1. กับดักรายได้ปานกลาง 2. กับดักความเหลื่อมล้ำ และ 3. กับดักความไม่สมดุล ผ่านโมเดลขับเคลื่อนสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ด้วย 3 เครื่องยนต์ใหม่ก็คือ 1. สร้างความมั่นคงโดยการ "ระเบิดจากข้างใน" 2. สร้างความมั่งคั่ง โดยการส่งเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน และ 3. สร้างความยั่งยืน โดยการพัฒนาที่รักษาสมดุล ในด้านมิติเศรษฐกิจและสังคม โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมด้วยหรือที่เขาเรียกว่า "การพัฒนาสีเขียว" กล่าวโดยสรุปก็คือ ให้เริ่มต้น

จากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน ได้แก่ การสาธารณสุข การดูแลตนเองขั้นต้น เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลให้ตนเองไม่เจ็บป่วย มีสุขภาพที่แข็งแรง เมื่อประชาชนมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงแล้ว ก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่นๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็นเรื่องของสาธารณสุขบุคคลขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน แหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค ที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชน ทั้งนี้ โดยต้องไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์สูงสุด

(Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน 2559 : 9 - 15)

Thailand 4.0 เป็นโมเดลที่ได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาประเทศ ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัสหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ครั้งแรกในงานพระราชทานปริญญาบัตร ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคมพ.ศ. 2517 ไว้ความตอนหนึ่งว่า

“การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนเป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกฐานะทางเศรษฐกิจขั้นได้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศ และของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ได้ ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวในที่สุด ”

Thailand 4.0 น้อมนำพระราชดำรัสข้างต้นของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และถอดรหัสออกมาเป็น 2 ยุทธศาสตร์สำคัญคือ

1. การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน (Strength from Within)
2. การเชื่อมโยงกับประชาคมโลก (Connect to the World)

หากการสร้าง ความเข้มแข็งจากภายในคือ Competitiveness การเชื่อมโยงกับโลกภายนอกก็คือ Connectivity ซึ่งทั้งการสร้าง ความเข้มแข็งจากภายใน และการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก เป็น 2 ปัจจัยที่จะต้องดำเนินควบคู่กันในการสร้างความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืนให้กับประเทศ

การสร้าง ความเข้มแข็งจากภายใน Thailand 4.0 เน้นการปรับเปลี่ยนใน 4 ทิศทางคือ

1. จากการพึ่งพาเศรษฐกิจโลก สู่ การสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในประเทศ
2. จากการเน้นการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ สู่ การผลิตสินค้าเชิงนวัตกรรม
3. จากการเน้นเงินทุนและทุนทางกายภาพ สู่ การเน้นทุนมนุษย์และเทคโนโลยี
4. จากการกระจุกของความมั่งคั่งและโอกาส สู่ การกระจายของความมั่งคั่งและโอกาส

การปรับเปลี่ยนใน 4 ทิศทางดังกล่าว จะเกิดขึ้นได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเน้น “การพัฒนาที่สมดุล” ใน 4 มิติ อันประกอบด้วย

1. ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ (Economic Wealth)
2. ความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคม (Social Well-beings)
3. การรักษาสีงแวดล้อม (Environmental Wellness)
4. การยกระดับศักยภาพและคุณค่าของมนุษย์ (Human Wisdom)

การพัฒนาที่สมดุลใน 4 มิติของ Thailand 4.0 ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ สอดรับกับ 17 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) ของสหประชาชาติ ได้อย่างแนบแน่นและลงตัว

แผนภาพที่ 2 - 1 การพัฒนาที่สมดุล SEP for SDGs

ที่มา : แผนงานยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

การเชื่อมโยงกับประชาคมโลก เมื่อโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศเกิดความเข้มแข็งก็จะเกิดการพัฒนาศักยภาพ และมีความมั่นใจที่เพียงพอเมื่อเผชิญกับโอกาสและภัยคุกคามจากโลกภายนอก

ในการเชื่อมโยงกับโลกภายในมี 3 ระดับ คือ การเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศ (จากชุมชนสู่จังหวัดและกลุ่มจังหวัด) การเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจภูมิภาค (อาเซียน) และการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก

แผนภาพที่ 2 - 2 การเชื่อมโยงกับประชาคมโลก

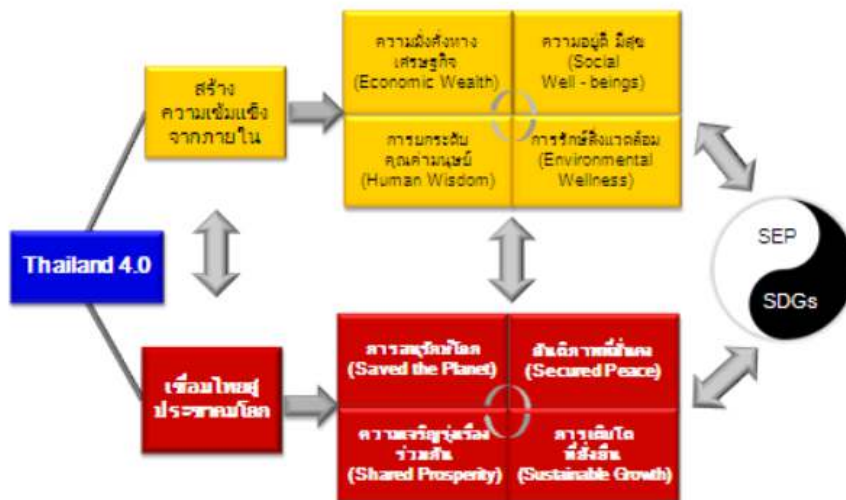
ที่มา : แผนงานยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

เพื่อให้อยู่ร่วมกับประชาคมโลกอย่างเป็นปกติสุข ในการขับเคลื่อน Thailand 4.0 รัฐบาลจึงได้น้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเชื่อมโยงประเทศไทยกับประชาคมโลก โดยเน้นใน 4 มิติสำคัญคือ

1. การอนุรักษ์โลก (Saved the Planet)
2. การสร้างสันติภาพที่มั่นคง (Secured Peace)
3. การเติบโตที่ยั่งยืน (Sustainable Growth)
4. การสร้างความเจริญรุ่งเรืองร่วมกัน (Shared Prosperity)

อาจกล่าวได้ว่า แก่นยุทธศาสตร์ Thailand 4.0 ว่าด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายในและการเชื่อมโยงประเทศไทยกับประชาคมโลกนั้น ตั้งอยู่บนฐานความคิดจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ

แผนภาพที่ 2 - 3 ระหว่าง SEP และ SDGs ใน Thailand 4.0

ที่มา : การพัฒนาโมเดลไทยแลนด์ 4.0

กลไกขับเคลื่อนประเทศชุดใหม่ภายใต้ Thailand 4.0 มีเป้าหมายเพื่อหลุดพ้น 3 ก้นดัก โดยปรับเปลี่ยนกลไกการขับเคลื่อนการเติบโตชุดใหม่ (New Growth Engines) เพื่อเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปสู่ “ประเทศในโลกที่หนึ่ง ” ภายในปี พ.ศ.2575 ดังนี้

1. หลุดพ้นจากก้นดักประเทศรายได้ปานกลาง ด้วยการสร้างความมั่งคั่งผ่าน กลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ปัญญา เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ (Competitive Growth Engines) เพื่อก้าวสู่ประเทศที่มีรายได้สูง โดยเปลี่ยนจาก “ทำมากได้น้อย ” เป็น “ทำน้อยได้มาก” ซึ่งประกอบไปด้วย

- 1.1 การยกระดับขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา
- 1.2 การสร้างคลัสเตอร์ทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม
- 1.3 การบ่มเพาะผู้ประกอบการด้านเทคโนโลยี การออกแบบและความคิดสร้างสรรค์
- 1.4 การพัฒนาวิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม
- 1.5 การพัฒนาทักษะและงานใหม่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต
- 1.6 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจ
- 1.7 การบริหารจัดการสมัยใหม่ ที่พร้อมดำเนินการทั้งในแพลตฟอร์ม โลกจริง และโลกดิจิทัล
- 1.8 กิจกรรมร่วมทุนรัฐและเอกชนในโครงการขนาดใหญ่
- 1.9 ฯลฯ

2. หลุดพ้นจากก้นดักความเหลื่อมล้ำ ด้วยการสร้างความมั่นคงผ่าน กลไกการกระจายรายได้ โอกาสและความมั่งคั่งอย่างเท่าเทียม (Inclusive Growth Engine) โดยเน้นการปรับเปลี่ยนจากความมั่งคั่งที่กระจุกเป็นความมั่งคั่งที่กระจาย ด้วยหลักคิดที่ว่า “เราจะเดินหน้าไปด้วยกัน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ประกอบไปด้วย

- 2.1 การยกระดับ Digital Skill Literacy, ICT Literacy, Information Literacy และ Media Literacy ของคนไทย
- 2.2 การสร้างคลัสเตอร์เศรษฐกิจระดับกลุ่มจังหวัด และจังหวัด
- 2.3 การพัฒนา Innovation Hubs ให้กระจายในระดับภูมิภาค
- 2.4 การสร้างเศรษฐกิจระดับฐานรากในชุมชน
- 2.5 การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม
- 2.6 การส่งเสริมและสนับสนุนให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้มแข็งและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก
- 2.7 การยกระดับขีดความสามารถ การเสริมสร้างทักษะและการเติมเต็มศักยภาพของประชาชนให้ทันกับพลวัตจากภายนอก

- 2.8 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบประชารัฐ
 - 2.9 การจ่ายภาษีให้แก่ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดแบบมีเงื่อนไข
 - 2.10 ฯลฯ
3. หลุดพ้นจากกับดักความไม่สมดุล ด้วยการสร้างความยั่งยืนผ่านกลไกการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Growth Engine) ปรับเปลี่ยนจากการพัฒนาที่ไม่สมดุลสู่ “การพัฒนาที่สมดุล” ประกอบไปด้วย

- 3.1 การมุ่งเน้นธุรกิจ การผลิต และการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- 3.2 การมุ่งเน้นการใช้พลังงานทดแทน
- 3.3 การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ และเมืองที่น่าอยู่
- 3.4 การปรับแนวคิดจากเดิมที่คำนึงถึงความได้เปรียบเรื่องต้นทุน (Cost Advantage) เป็นหลัก มาสู่การคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้จากการลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นทั้งระบบ (Lost Advantage)
- 3.5 การส่งเสริมให้ภาคเอกชนเป็นองค์กรที่ “คิดดีทำดี” (Doing Good, Doing Well)
- 3.6 ฯลฯ

"หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP)" มาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ (20 ปี) รวมทั้ง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) โดยมุ่งเน้นที่จะน้อมนำไปสู่การปฏิบัติ การพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างเป็นรูปธรรม ในทุกระดับ ด้วยการสร้างกลไกการขับเคลื่อน ซึ่งบูรณาการหลายหน่วยงาน ยกตัวอย่างเช่น "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์" ในระยะ 20 ปีข้างหน้า ต้องคำนึงถึงความเป็นอยู่ของประชาชนและสวัสดิการเป็นหลัก การดูแลผู้ที่มีรายได้น้อยและผู้ที่อยู่ในสังคมสูงวัย ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศทั้งหมดนี้และในอนาคต จำเป็นต้องมีทั้งมาตรการเร่งด่วน และแผนระยะสั้น "1 ปี" ที่จะต้องเชื่อมโยง สอดคล้อง ต่อยอด ครอบคลุม เป็นการปฏิรูปประเทศในอีก 20 ปีข้างหน้า โดยนำเอกลักษณ์ที่แตกต่างของแต่ละพื้นที่มาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ทันสมัย ให้มีการใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน เพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนได้อย่างทั่วถึง เพิ่มมูลค่าให้สินค้า สร้างรายได้ให้กับประเทศ และวางแนวทางการพัฒนาประเทศในอนาคตไปสู่ "ไทยแลนด์ 4.0" ตามนโยบายรัฐบาลที่ต้องการสร้างความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน พร้อมทั้งเดินหน้าประเทศไทยตามแนวทางประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ตามหลักสากล ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นแนวทางในการพัฒนา ที่นำไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างไร่นั้น สิ่งสำคัญก็คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ และการสร้างความเข้มแข็งจากภายในก่อน จากนั้นจึงจะประสานเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจโลก รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก กล่าวคือให้เริ่มต้นจากการพึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง และรวมกันเป็นกลุ่มอย่างมีพลัง จากนั้นต้องเติมองค์ความรู้ให้กับประชาชน ในการสร้างการรับรู้ เข้าใจถึงปัญหาที่ผ่านมา เข้าใจถึงแนวทางของการพัฒนาในวันข้างหน้า และมีการ

เติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยลักษณะของ"คนไทย 4.0" ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือ เมื่อไม่พอก็ต้องเติม เมื่อพอก็ต้องรู้จักหยุด เมื่อเกินก็ต้องรู้จักแบ่งปัน จึงจะช่วยให้การเปลี่ยนผ่านไปสู่ "ไทยแลนด์4.0" ผ่านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสร้างความเข้มแข็งไปด้วยกัน ทุกคนมีโอกาสรับประโยชน์จากการที่เราสร้างมันขึ้นมา ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ก้าวออกไปอย่างยั่งยืนเคียงบ่าเคียงไหล่เติบโตไปด้วยกัน

หลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) จะมุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ 5 ปีที่จะสามารถต่อยอดในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีหลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ ดังนี้

1. ยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี ซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาส และมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศก็เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพ และมีเสถียรภาพ การกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรม

2. ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทยพัฒนาคนให้ มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

3. ยึด “วิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ” มาเป็นกรอบของวิสัยทัศน์ประเทศไทยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ” โดยที่วิสัยทัศน์ดังกล่าวสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ ได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณาภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่นมีความมั่นคงทางสังคม ท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรม และความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงาน อาหารและน้ำ ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม ระหว่างประเทศและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคม

อาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ประเทศไทยไม่เป็นภาระของโลกและสามารถเกื้อกูลประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจดีกว่า

4. ยึด “เป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579” ที่เป็นเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปีแรกและเป้าหมายในระดับย่อยลงมา โดยที่ เป้าหมายและตัวชี้วัดในด้านต่างๆ มีความสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายที่ยั่งยืน (SDGs) ทั้งนี้ เป้าหมายประเทศไทยในปี 2579 ซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกันนั้นพิจารณาจากทั้งประเด็นหลักและลักษณะของการพัฒนา ลักษณะฐานการผลิตและบริการสำคัญของประเทศ ลักษณะของคนไทยและสังคมไทยที่พึงปรารถนา และกลุ่มเป้าหมายในสังคมไทย โดยกำหนดไว้ดังนี้ “เศรษฐกิจและสังคมไทยมีการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนบนฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน สังคมไทยเป็นสังคมที่เป็นธรรมมีความเหลื่อมล้ำน้อย คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นพลเมืองที่มีวินัยตื่นรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต มีความรู้ มีทักษะและทัศนคติที่เป็นค่านิยมที่ดี มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ มีความเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ มีจิตสาธารณะและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลก ประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีนานาชาติ ระบบเศรษฐกิจตั้งอยู่บนฐานของการใช้นวัตกรรมนำดิจิทัล สามารถแข่งขันในการผลิตได้และค้าขายเป็น มีความเป็นสังคมประกอบการ มีฐานการผลิตและบริการที่มีคุณภาพ และรูปแบบที่โดดเด่น เป็นที่ต้องการในตลาดโลกเป็นฐานการผลิตและบริการที่สำคัญ เช่น การให้บริการคุณภาพทั้งด้านการเงิน ระบบโลจิสติกส์ บริการด้านสุขภาพ และท่องเที่ยวคุณภาพ เป็นครัวโลกของอาหารคุณภาพและปลอดภัย เป็นฐานอุตสาหกรรมและบริการอัจฉริยะที่เป็นอุตสาหกรรมแห่งอนาคตที่ใช้นวัตกรรม มนุษย์ทักษะสูงและเทคโนโลยีอัจฉริยะ มาต่อยอดฐานการผลิตและบริการที่มีศักยภาพในปัจจุบันและพัฒนาฐานการผลิตและบริการใหม่ๆ เพื่อนำประเทศไทยไปสู่การมีระบบเศรษฐกิจ สังคม และประชาชนที่มีความเป็นอัจฉริยะ”

5. ยึด “หลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม” แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มุ่งเน้นการสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีความครอบคลุมทั่วถึงเพื่อเพิ่มขยายฐานกลุ่มประชากรชั้นกลางให้กว้างขึ้น โดยกำหนดเป้าหมายในการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ โอกาสทางสังคม และรายได้ของกลุ่มประชากรรายได้ต่ำสุดร้อยละ 40 ให้สูงขึ้น นอกจากนี้ การเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและพัฒนานวัตกรรมนับเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาในระยะต่อไปสำหรับทุกภาคส่วนในสังคมไทยโดยที่ เส้นทางพัฒนาที่มุ่งสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วนั้นกำหนดเป้าหมายทั้งในด้านรายได้ ความเป็นธรรม การลดความเหลื่อมล้ำและขยายฐานคนชั้นกลาง การสร้างสังคมที่มีคุณภาพและมีธรรมาภิบาล และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

6. ยึด “หลักการนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน 5 ปีที่ต่อยอดไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเป้าหมายระยะยาว” จากการพัฒนาที่เป็นกลไกเชื่อมต่อในลำดับแรกที่จะกำกับและส่งต่อแนวทางการพัฒนาและเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีให้เกิดการปฏิบัติในทุกระดับและในแต่ละ

ด้านอย่างสอดคล้องกัน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 20 จึงให้ความสำคัญกับการใช้กลไกประชารัฐที่เป็นการรวมพลังขับเคลื่อนจากทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน และการกำหนดประเด็นบูรณาการของการพัฒนาที่มีลำดับ ความสำคัญสูง และได้กำหนดในระดับแผนงาน/โครงการสำคัญที่จะตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาได้อย่างแท้จริง รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่มีความครอบคลุมหลากหลายมิติมากกว่าในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ผ่านมา มา ในการกำหนดเป้าหมายได้คำนึงถึงความสอดคล้องกับเป้าหมายระยะยาวของยุทธศาสตร์ชาติ และการเป็นกรอบกำกับเป้าหมายและตัวชี้วัดในระดับย่อยลงมาที่จะต้องถูกส่งต่อและกำกับให้สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นอย่างมีผลสัมฤทธิ์ภายใต้กรอบการจัดสรรงบประมาณ การติดตามและประเมินผลการใช้เงินงบประมาณแผ่นดินและการติดตามประเมินผลการปฏิบัติราชการรวมทั้งการพัฒนากระบวนการที่สอดคล้องเป็นสาระเดียวกันหรือเสริมหนุนซึ่งกันและกัน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงกำหนดประเด็นบูรณาการเพื่อการพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางสำคัญประกอบการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน รวบรวมและกำหนดแผนงาน/โครงการสำคัญในระดับปฏิบัติ และกำหนดจุดเน้นในการพัฒนาเชิงพื้นที่ในระดับสาขาการผลิตและบริการและจังหวัดที่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในด้านต่างๆ

แผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์พ.ศ. 2555-2564 วิสัยทัศน์ “เศรษฐกิจการค้าของประเทศมีความก้าวหน้าอย่างมั่นคง เป็นธรรม ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อความอยู่ดี มีสุขของคนทั้งประเทศ” พันธกิจ 1 การเสริมสร้างขีดความสามารถให้ผู้ประกอบการและวิสาหกิจ บนฐานขององค์ความรู้ความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมและทุนวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงมิติด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสังคม พันธกิจ 2 การสร้างความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจในภูมิภาคเพื่อเข้าสู่การเป็นประชาคม เศรษฐกิจอาเซียนและเป็นฐานไปสู่เวทีโลก พันธกิจ 3 การยกระดับประเทศเข้าสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่า โดยการใช้นวัตกรรม ความคิด สร้างสรรค์การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการสร้างคุณค่าร่วมกับสังคม พันธกิจ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมภายในประเทศที่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจได้อย่างเป็น ธรรม พันธกิจ 5 การส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการค้าให้เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการลดต้นทุน เพิ่มคุณภาพและสร้างมูลค่าให้กับผู้ประกอบการ เป้าหมายหลัก 1. ประชาชนมีความอยู่ดีมีสุข (Wellbeing) 2. ผู้ประกอบการมีความสามารถในการแข่งขันสูงและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง 3. เศรษฐกิจการค้ามีความก้าวหน้าบนพื้นฐานของความสมดุลทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม 4. ประเทศยกระดับจากประเทศรายได้ปานกลางเข้าสู่ประเทศที่มีศักยภาพสูง (High Performance Country)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การสร้างขีดความสามารถให้ผู้ประกอบการและวิสาหกิจ (Smart Enterprise) สู่การเป็น Trading Nation แกนหลักของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการค้าของประเทศคือภาคเอกชน การมุ่งสู่สังคม ผู้ประกอบการ ภาครัฐจำเป็นต้องส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ให้กับบุคลากรในประเทศทั้งนักศึกษาและประชาชน โดยทั่วไปให้มีความต้องการประกอบธุรกิจ นอกจากนั้น ในส่วนของภาครัฐกิจที่ประกอบกิจการอยู่

แล้ว กระทรวงพาณิชย์จะต้องมีบทบาทสำคัญในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในทุกมิติให้กับผู้ประกอบการและวิสาหกิจ โดยเฉพาะการยกระดับศักยภาพให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ผ่านการสร้างความเข้มแข็งให้ SMEs นับตั้งแต่บ่มเพาะผู้ เริ่มต้นประกอบกิจกรรมเพิ่มช่องทางการประกอบธุรกิจ (Mode of Entry) เช่น franchising การร่วมทุน (ventures) การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และการเติมเต็มศักยภาพให้กับธุรกิจที่มีความพร้อมผ่านการส่งเสริมผู้ประกอบการให้เชื่อมต่อกับห่วงโซ่คุณค่าโลกและภูมิภาค (Global/Regional Values Chain) และส่งเสริมภาคธุรกิจให้สามารถได้ประโยชน์สูงสุดจากการเชื่อมโยงที่แน่นแฟ้นขึ้นกับอาเซียนและเอเชียที่มีแนวโน้มเติบโตในทศวรรษหน้า โดยมุ่งการพัฒนาประเทศสู่การเป็น Trading Nation

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การใช้อาเซียนเป็นฐานไปสู่เวทีโลก (ASEAN One) ประเทศกลุ่มพัฒนาแล้ว เช่น กลุ่ม G3 ยังคงเป็นกลุ่มประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่สุดในโลก อย่างไรก็ตาม โครงสร้างเศรษฐกิจและการค้ากำลังปรับตัวจากตะวันตกสู่ตะวันออกมากขึ้น ในทศวรรษหน้า ภูมิภาคเอเชียจะทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นนำโดยประเทศจีนและอินเดีย โดยปัจจุบันประเทศไทยและอาเซียนมีความสัมพันธ์กับภูมิภาคเอเชียผ่านความตกลงทางการค้าหลายฉบับ ในการใช้ประโยชน์จากตลาดของอาเซียน ทั้งภาครัฐและผู้ประกอบการจะต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Mindset) ในการมองว่าตลาดอาเซียนทั้งหมดคือตลาดภายในของประเทศไทย (Domestic Market) เพื่อขยายมุมมองให้กับ ผู้ประกอบการว่าขนาดตลาดไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่เฉพาะประเทศไทยโดยใช้ประโยชน์จากอาเซียนที่มี ประชากรเกือบ 600 ล้านคน มีมูลค่าการค้าระหว่างกันสูงกว่าไทย 6 เท่าและมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว ถึง 65 ล้านคน ประเทศไทยจะต้องมีบทบาทนำในอาเซียนในการเชื่อมโยงการค้าและการลงทุนที่แน่น แฟ้นมากขึ้น (Deep Integration) กับเอเชีย ผู้ประกอบการไทยที่มีความพร้อมจะต้องก้าวออกไปมีบทบาท ในการทำธุรกิจในอาเซียนและเอเชียมากขึ้นทั้งผ่านการค้าชายแดน การส่งออกและการเข้าไปลงทุน (Internationalization) และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของอาเซียน ตลอดจนการรับการลงทุน (Internalization) อย่างบูรณาการเพื่อใช้ประโยชน์สูงสุดจากพื้นที่มีศักยภาพที่กำลังเติบโต นอกจากนี้ ในทศวรรษหน้ามีแนวโน้มการเติบโตของตลาดใหม่ที่มีศักยภาพในภูมิภาคอื่นๆ เช่น ตะวันออกกลาง ยุโรป กลางและตะวันออก และแอฟริกาใต้ซึ่งเป็นกลุ่มภูมิภาคที่มีอัตราการเติบโตสูงสุดในทศวรรษที่แล้วรองจากเอเชีย ประเทศไทยจะต้องศึกษาถึงโอกาสในภูมิภาคเหล่านี้และใช้ประโยชน์จากการเข้าไปเป็นผู้เล่นก่อนในภูมิภาคดังกล่าว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การยกระดับประเทศเข้าสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่า (Value Creation Economy) การก้าวข้ามกับดักของประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) เป็นความท้าทายหลัก ประการสำคัญของประเทศไทย โดยในช่วงแรกของการพัฒนา ประเทศสามารถใช้ทรัพยากรราคาถูกผลิตและขายสินค้าในตลาดโลก แต่เมื่อประเทศพัฒนามากขึ้น ค่าจ้างแรงงานเพิ่มสูงขึ้นประเทศจำเป็นต้องก้าวขึ้นไปผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น (Value Creation)

เพื่อรักษาและเพิ่มระดับมาตรฐานการดำรงชีพของคนในประเทศ โดยสินค้าจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นได้โดยผ่าน 2 ช่องทางหลัก คือ การยกระดับการผลิตและการค้าสินค้าในห่วงโซ่มูลค่าที่มีมูลค่าสูงขึ้นเช่นในด้านต้นน้ำที่เกี่ยวกับการออกแบบ การวิจัยและการ พัฒนานวัตกรรม การใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือในด้านปลายน้ำในด้านการตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย เป็นต้น ร่วมกับการยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการในประเทศอย่างต่อเนื่อง อีกช่องทางคือการยกระดับผลิตภาพการผลิต(Productivity) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดระดับรายได้ของประเทศใน ระยะยาว การยกระดับผลิตภาพการผลิตทำได้โดยการยกระดับเทคโนโลยีการใช้เครื่องจักร การยกระดับ ทักษะของแรงงาน เป็นต้น นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยังเป็นบริบทที่สำคัญในอนาคตที่ส่งกระทบต่อทุกประเทศในโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้ประชาคมโลกตระหนักสูงขึ้นในการให้ความสำคัญกับประเด็น ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้บริโภคทั่วโลกต่างตื่นตัวในการให้ความสำคัญกับสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งทำให้ผู้ผลิตต้องปรับตัวตลอดกระบวนการผลิตในห่วงโซ่อุปทาน ในขณะเดียวกันภาครัฐมีการกำหนดมาตรฐานสินค้าทั้งในลักษณะมาตรฐานบังคับหรือมาตรฐานสมัครใจให้สินค้าและบริการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น หรือแม้แต่ภาคเอกชนในหลายประเทศเช่นสหภาพยุโรปก็ได้กำหนดมาตรฐานสินค้าของตนเองเพื่อบังคับกับซัพพลายเออร์เพื่อคัดให้เหลือเฉพาะซัพพลายเออร์ที่ได้มาตรฐานของตนเท่านั้นผนวกกับกระแสการค้าอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้มาตรฐานต่างๆ ได้รวมประเด็นด้านสังคม เช่น แรงงาน สิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรม เข้าไปในสินค้าและบริการด้วย ดังนั้น แนวโน้มการเป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม (Going Green) และแนวโน้มการค้าที่เป็นธรรมและรับผิดชอบต่อสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่ กำหนดบริบทการค้าโลกในทศวรรษหน้า ดังนั้นสินค้าจำพวกเกษตรหรือผักอินทรีย์การท่องเที่ยวที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Tourism) สินค้าอุตสาหกรรมที่ปล่อยของเสียต่ำ (Near Zero Waste) สินค้าที่ ปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ต่ำ (Low Carbon Emission) ยานยนต์ที่ใช้เชื้อเพลิงสะอาด สินค้าที่รับผิดชอบต่อสังคมและแรงงาน เป็นต้น จึงกลายเป็นอนาคตของสินค้าที่น่าจะได้รับความนิยมมากขึ้นในอนาคต

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การสร้างสภาพแวดล้อมภายในประเทศที่เอื้อต่อการแข่งขันและเป็นธรรม (Pro Competitive Environment) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการจะต้องทำควบคู่ไปกับการสร้าง สภาพแวดล้อมภายในประเทศที่เอื้อต่อการค้าที่เป็นธรรม (Level Playing Field) เพื่อให้ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะ SMEs แข่งขันบนพื้นฐานของการไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพฤติกรรมการค้าที่ไม่เป็นธรรมทั้ง ภายในประเทศและจากผู้ประกอบการต่างประเทศ ในขณะที่ประเทศไทยกำลังมีการเปิดตลาดมากขึ้น โดยเฉพาะการเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบการต่างประเทศ สามารถเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทยได้สะดวกมากขึ้น ดังนั้น นโยบายพาณิชย์จะต้องให้ความสำคัญ กับการสร้างการแข่งขันที่เป็นธรรมกับ

ทุกฝ่ายเพื่อป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม ทั้งเพื่อ คัดกรองผู้ประกอบการและผู้บริโภคในประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : การส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการค้า (New Trade Infrastructure) โครงสร้างพื้นฐานทางการค้า (Trade Infrastructure) ประกอบด้วยบริการขนส่ง บริการสื่อสารและ เทคโนโลยีสารสนเทศ บริการการเงินและบริการประกันภัย การวิจัยและพัฒนา และทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งโครงสร้างพื้นฐานทางการค้าเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยอำนวยความสะดวกให้กับการค้า ลดต้นทุน ให้กับผู้ประกอบการ ป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนต่างๆ เพิ่มช่องทางนวัตกรรมและเครื่องมือการ ส่งผ่านสินค้าใหม่ๆ เช่น การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การพาณิชย์ผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ การใช้ประโยชน์จากสื่อสังคม (Social Media) เป็นต้น กระทรวงพาณิชย์จึงควรมีบทบาทสำคัญในการเป็นเจ้าภาพร่วมใน การดูแลและบูรณาการนโยบายที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานทางการค้าเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมี นโยบายสอดคล้องกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ พัฒนาธุรกิจบริการที่เป็น โครงสร้างพื้นฐานทางการค้าต่างๆ เช่น Logistic Service, E-Commerce พร้อมทั้งผลักดันให้ ผู้ประกอบการและผู้บริโภคให้ความสำคัญกับทรัพย์สินทางปัญญา การยกระดับการอำนวยความสะดวกใน ด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนพัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย ทางการค้าให้ทันสมัยอยู่เสมอ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

จากการสำรวจองค์ความรู้ทางด้านผลการศึกษาที่ตรงหรือใกล้เคียงกับหัวข้อในการวิจัยพบว่า มีเอกสารงานวิจัยดังนี้

ชัยณรงค์ เครือนวน (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจศาสตร์การเมืองของการพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการผู้ขับเคลื่อนกระบวนการสะสมทุนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดระยอง ผลจากการศึกษาพบว่าพัฒนาการของภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดระยองสามารถแบ่งออกเป็นสามช่วงใหญ่ๆ คือ ช่วงอุตสาหกรรมยุคดั้งเดิมการประกอบการอุตสาหกรรมในยุคนี้สะท้อนออกมาให้เห็นในรูปของการแปรรูปวัตถุดิบทางเกษตรให้เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปอย่างง่าย ช่วงที่สองอุตสาหกรรมหลังการสร้างถนนสุขุมวิท อุตสาหกรรมช่วงนี้ยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีฐานเกี่ยวเนื่องกับภาคเกษตรกรรม แต่เริ่มปรากฏให้เห็นโรงงานอุตสาหกรรมสมัยใหม่ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับภาคเกษตรกรรมเกิดขึ้น ช่วงที่สามอุตสาหกรรมภายใต้โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นช่วงนี้เป็นอุตสาหกรรมหนักที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรมและไม่มีความสัมพันธ์กับโรงงานอุตสาหกรรมในท้องถิ่นเลย ส่วนผู้ขับเคลื่อนกระบวนการสะสมทุนเป็นผลจากการขับเคลื่อนของกลุ่มทุนหลัก สามกลุ่มภายใต้บริบทของ

พันธมิตรสามเส้าในการสะสมทุน(Triple Alliance) คือ รัฐ กลุ่มนายทุนต่างชาติและกลุ่มนายทุนชาติ ผลของการพัฒนาอุตสาหกรรมยังส่งผลประโยชน์ในเชิงเชื่อมโยง (Effect Linkage)ไปถึงกลุ่มนายทุนท้องถิ่น ความสัมพันธ์ของพันธมิตรในการสะสมทุนเป็นไป ในลักษณะของการที่ไม่มีใครมีอำนาจเหนือกว่าใคร แต่จะเป็นไปในลักษณะของการพึ่งพิงซึ่งกันและกัน ผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้โครงสร้างทางการผลิตของจังหวัดเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและนำไปสู่ความเติบโตของตัวเลขทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณสุขไปทั่ว แต่ผลประโยชน์ที่แท้จริงอันเกิดขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรมกลับตกไปอยู่ในมือของกลุ่มชนชั้นนำเพียงไม่กี่กลุ่ม ตรงกันข้ามผลของการแสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจ ได้ ก่อให้เกิดวิถีแห่งการเอาเปรียบทางชนชั้น การละเมิดหลักสิทธิมนุษยชน การทุจริตและทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม ปัญหาสุขภาพเกิดขึ้นตามมามากมาย สิ่งเหล่านี้ นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นต่างๆ ในสังคม ผลของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในจังหวัดระยองจึงเป็นไปในลักษณะที่มีฝ่ายหนึ่งได้และฝ่ายหนึ่งเสีย (Zerosum Game)

วนิดา กิจตะวงค์ (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเรื่องการประเมินต้นทุนด้านสุขภาพของโครงการก่อสร้างถนนเชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจพิเศษ (เชียงราย- เชียงแสน) มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1. เพื่อศึกษาแยกแยะมลพิษทางอากาศในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการสร้างถนนแนวใหม่ แยกทางหลวงหมายเลข1 (เชียงราย- เชียงแสน) 2. เพื่อประเมินต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ด้านสุขภาพของโครงการก่อสร้างถนนเชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจพิเศษ (เชียงราย- เชียงแสน) การศึกษานี้ใช้ แนวคิดตามหลักทุนมนุษย์ (Human Capital Approach) โดยวัดมูลค่าด้านสุขภาพตามหลักต้นทุนของการเจ็บป่วย (Cost of Illness) และใช้จำนวนผู้ป่วยโรกระบบทางเดินหายใจเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลงภาวะสุขภาพอันเนื่องมาจากสารมลพิษทางอากาศ ให้ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของจำนวนผู้ป่วยโรกระบบทางเดินหายใจ คือ จำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษา ปริมาณก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์และปริมาณสารประกอบของไฮโดรคาร์บอนในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว เมื่อปริมาณก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ และปริมาณสารประกอบของไฮโดรคาร์บอนสามารถหาได้ จากแบบจำลองมลพิษทางอากาศ ผลจากการศึกษา พบว่าการมีถนนเชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจพิเศษ(เชียงราย- เชียงแสน) จะช่วยลดปริมาณปริมาณก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์เฉลี่ยทั้ง 3 ฤดู ลดลงประมาณร้อยละ 7.9, 13.4 และ 31.8 ในปีพ.ศ. 2554, 2563 และ 2573 ตามลำดับ และมีสารประกอบไฮโดรคาร์บอนเฉลี่ยทั้ง 3 ฤดูลดลงประมาณร้อยละ 9.7 , 9.5 และ 33.5 ในปีพ.ศ. 2554, 2563 และ 2573 ตามลำดับ และปริมาณสารมลพิษที่เกิดขึ้นบนถนนสายเดิมในกรณีที่มีโครงการนั้นมากกว่าปริมาณสารมลพิษจะเกิดขึ้นบนถนนของโครงการประมาณ 1.3 – 1.9 เท่า การมีถนนเชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจพิเศษ (เชียงราย – เชียงแสน) ทำให้มีจำนวนผู้ป่วยโรกระบบทางเดินหายใจลดลงประมาณร้อยละ 2.01, 4.53 และ 3.24 ในปี พ.ศ. 2554, 2563 และ 2573 ตามลำดับและการมีถนนเชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจพิเศษ (เชียงราย- เชียงแสน) จะมีผู้ป่วยโรกระบบทางเดินหายใจน้อยกว่า

ถนนสายเดิมแม้ จะมีโครงการแล้วประมาณ 3.18, 2.77 และ 2.76 เท่า ในปี พ.ศ. 2554, 2563 และ 2573 ตามลำดับ และการมีถนนเชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจพิเศษ (เชียงราย- เชียงแสน) จะช่วยลดต้นทุนด้านสภาพของถนนสายเดิมลงได้ ประมาณ 174,498 บาท, 630,231 บาท และ 703,163 บาท ในปี พ.ศ. 2554, 2563 และ 2573 ตามลำดับ และการมีถนนเชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจพิเศษ (เชียงราย- เชียงแสน) จะมีต้นทุนด้านสภาพน้อยกว่าถนนสายเดิมในปี พ.ศ. 2554 ประมาณ 5,834,842 บาท ปี พ.ศ. 2563 ประมาณ 8,487,436 บาท และปี พ.ศ. 2573 ประมาณ 13,377,042 บาท

นุศรา ตัณฑลพุด(2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศักยภาพในการจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของจังหวัดเชียงรายการศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ในการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงศักยภาพและแผนการประสานความร่วมมือของหน่วยงานทั้งภาครัฐ ท้องถิ่นและเอกชนที่จะรองรับโครงการเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เพื่อให้การดำเนินโครงการสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนทราบถึงปัจจัยที่จะทำให้ศักยภาพของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษ เกิดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบและเกิดประโยชน์สูงสุด งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จากเอกสารและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยเน้นเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ ประสบการณ์และมีส่วนเกี่ยวข้องในแต่ละสาขาอาชีพอันประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภาครัฐทั้งส่วนกลาง และส่วนท้องถิ่นที่มีภารกิจเกี่ยวข้องในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน กลุ่มเอกชน ผู้นำชุมชนและผู้ ประกอบการค้าชายแดน ผลการศึกษาพบว่า

ศักยภาพในการจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจะเกิดขึ้นได้ ต่างต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันทั้งด้านการค้า การลงทุน การคมนาคมขนส่ง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนวัตถุดิบ จึงต้องอาศัยการค้าระหว่างเพื่อนบ้านเป็นจุดเชื่อมโยงในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ และภายในประเทศรัฐบาลยังต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน องค์กรท้องถิ่น ให้เกิดการประสานความร่วมมือการทำงานให้สอดคล้องกัน ตลอดจนมีเป้าหมายพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาคน เร่งเสริม

งบประมาณพัฒนาท้องถิ่นให้เพิ่มขึ้น ส่งเสริมการค้า การลงทุนให้ มีโอกาสแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านได้ นอกจากนี้ควรดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปกับเรื่องการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาให้เป็นจุดแข็งให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป รัฐบาลควรเร่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ที่คาดว่าจะเป็เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อเป็นแนวทาง และเตรียมความพร้อมในการรองรับกับวิถีชีวิตที่จะเปลี่ยนแปลงจากความเป็นอยู่อย่างพอเพียงเป็นแนวเศรษฐกิจที่ทันสมัยไร้พรมแดน อันเป็นความพร้อมในการบริหารจัดการได้ง่ายยิ่งขึ้น

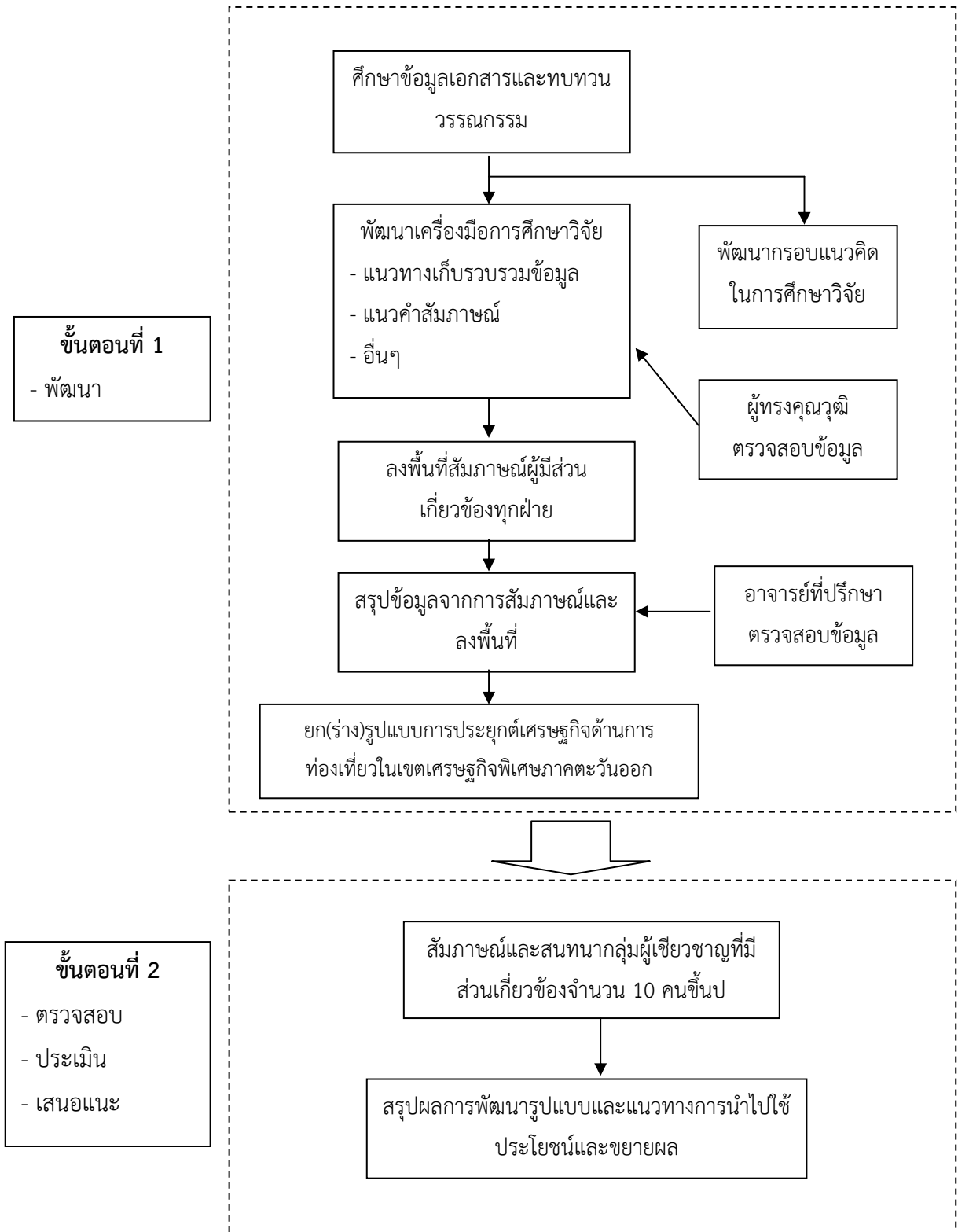
ศรินทิพย์ ประเสริฐฐานนท์ (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้ 1. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิดของการส่งเสริมการลงทุน 2. เพื่อศึกษารูปแบบของเศรษฐกิจพิเศษต่างประเทศ 3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย 4. เพื่อวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ 5. เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ

พิเศษการส่งเสริมการลงทุนของประเทศไทยจากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายสำหรับส่งเสริมการลงทุนคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 โดยเน้นเฉพาะการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น ดังนั้น เพื่อสนับสนุนการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจึงได้ มีการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังนี้ พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 พระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่องของการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัตินิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการส่งออกไปนอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 จากการศึกษาค้นคว้า ปัญหาที่มีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษมีปัญหาคือข้อเท็จจริงดังนี้ 1. ปัญหาสิทธิประโยชน์ของการลงทุน 2. ปัญหาการกำกับดูแล 3. ปัญหาสิ่งแวดล้อมและผังเมือง 4. ปัญหารูปแบบเศรษฐกิจพิเศษ

ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้ 1. สิทธิประโยชน์ของนักลงทุนในการเช่าที่ดินนั้น ควรจะได้คราวละ 30 ปีต่อครั้ง ค่าเช่าที่ดินในเขตฯ ถูกกว่านอกเขตฯ และห้ามไม่ให้นักลงทุนประกอบอาชีพที่สงวนไว้สำหรับคนไทย 2. ในการบริหารการกำกับดูแลเขตเศรษฐกิจพิเศษควรจะต้องได้รับนโยบายจากรัฐบาลส่วนกลางเพราะในการดำเนินการด้านบริหารจะได้สอดคล้องและมีมาตรฐานเดียวกัน 3. จัดให้มีการคานอำนาจซึ่งกันและกันทุกฝ่ายระหว่างคณะกรรมการบริหารของเขตฯ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ในการร่วมพิจารณาหรือข้อพิพาทต่างๆ รวมทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมและผังเมืองที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของเขตฯ 4. ไม่ควรยกเลิกกฎหมายนิคมอุตสาหกรรมแต่ควรจัดหาพื้นที่ใหม่สำหรับการจัดตั้งเขตฯ ผู้ศึกษามีความคิดว่าควรที่จะแก้ไขและปรับปรุงเพื่อที่จะได้เป็นประโยชน์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับนักลงทุนที่จะประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษและเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างแท้จริง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สำหรับกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวของภาคเอกชนต่อการพัฒนาเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังต่อไปนี้

สรุป

จากการทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่องแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวของภาคเอกชนต่อการพัฒนาเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) พบว่าในการพัฒนาเศรษฐกิจทุกระดับมีความสำคัญทุกส่วน ไม่ใช่เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่ง แต่ทุกภาคส่วนมีความสำคัญเท่ากันหมด ถ้าขาดการพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งแล้วการพัฒนาในระบบก็จะหยุดชะงัก ทำให้เกิดภาวะไม่สมดุลในการพัฒนาและจะทำให้เกิดความเสียหายทั้งระบบ ดังนั้น การพัฒนาในด้านต่างๆ นั้นไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี ระบบการจัดการ และอื่นๆ ล้วนแล้วเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติเพื่อเป้าหมายสู่ความเป็นชาติที่พัฒนาแล้วตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นตัวช่วยในการพัฒนาตามนโยบายรัฐบาลไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งจะสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ดังนั้น ในการพัฒนาเศรษฐกิจทุกฝ่ายทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและสนใจโดยช่วยกันคิดแก้ไขและต่อยอดในการพัฒนาเศรษฐกิจก็จะสามารถช่วยเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศและเป็นการพัฒนาศักยภาพให้ทัดเทียมและแข่งขันสู้กับนานาชาติ ในเวทีเศรษฐกิจระดับโลกได้

บทที่ 3

ปัญหาและอุปสรรคแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจ การท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

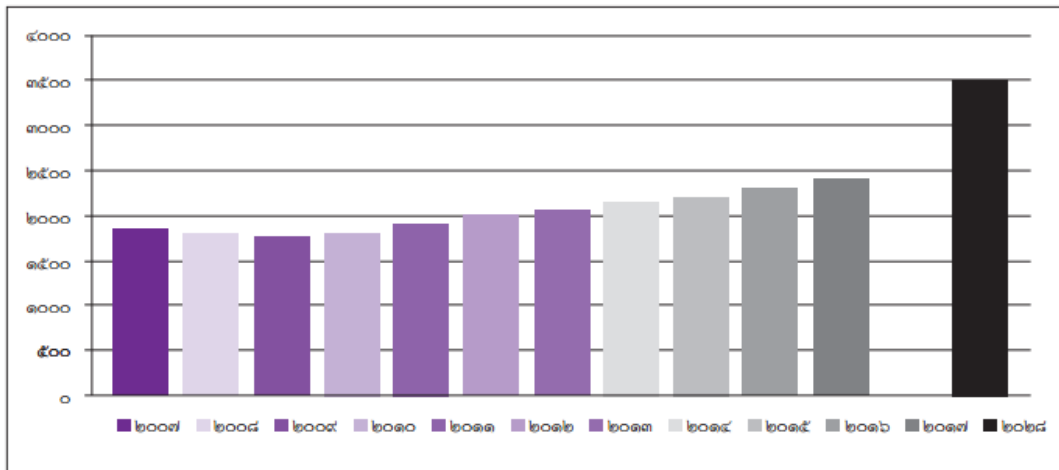
เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกหรือระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ EEC กำลังจะกลายเป็นหัวใจการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะฉะนั้น การพัฒนาในเขตเศรษฐกิจพิเศษในทุกๆ ด้าน ต้องอาศัยความร่วมมือทุกฝ่ายในการปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกันกับนโยบายและแผนงานของภาครัฐบาล ดังนั้น ภาคเอกชนควรจะต้องปรับตัวและปรับกลยุทธ์ในการลงทุนและวางแผนการลงทุนให้สอดคล้องกับภาครัฐ เพื่อที่จะทำให้มีการเกิดประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นระบบและสามารถส่งเสริมผลประโยชน์ร่วมกันได้ ซึ่งการที่จะทำให้ประเทศชาติพัฒนาด้านเศรษฐกิจไม่ใช่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งปฏิบัติเพียงฝ่ายเดียว แต่ควรจะเป็นทุกฝ่ายร่วมมือกันในการปฏิบัติให้แผนงานลุล่วงเพื่อผลประโยชน์แก่ประเทศชาติต่อไป

สถานการณ์และแนวโน้มด้านการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบ

สถานการณ์และแนวโน้มด้านการท่องเที่ยวระดับสากล ในช่วง 2 - 3 ปีที่ผ่านมา การท่องเที่ยวของโลกมีการเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง รายงานของสภาการเดินทาง และการท่องเที่ยวโลก (World Travel and Tourism Council : WTTC) ระบุว่าในปีพ.ศ. 2559 ผลิตภัณฑ์มวลรวม ด้านการท่องเที่ยวทางตรงของโลกมีมูลค่า 2.3 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ และคิดเป็นสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 3.1 ของผลิตภัณฑ์ มวลรวมของโลกทั้งหมด โดยในปีพ.ศ. 2559 ถือเป็น การเติบโตอย่างต่อเนื่องในทางบวก เป็นปีที่ 7 ติดต่อกัน นอกจากนี้ หากพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมด้านการท่องเที่ยวทั้งระบบ กล่าวคือ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมด้านการท่องเที่ยวตลอดห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว นั้น พบว่าในปีพ.ศ. 2559 ผลิตภัณฑ์มวลรวมด้านการท่องเที่ยวของโลกทั้งระบบมีมูลค่า 7.6 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ และคิดเป็น สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 10.3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลกทั้งหมด สำหรับแนวทางในอนาคต มีการ คาดการณ์กันว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมด้านการท่องเที่ยวทางตรงของโลกจะเติบโตร้อยละ 3.8 ในปีพ.ศ. 2560 และร้อยละ 4 ในช่วงปีพ.ศ. 2560 - 2570 จนมีมูลค่ากว่า 3.5 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ คิด เป็นร้อยละ 3.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลกทั้งหมดในปีพ.ศ. 2570 ส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมด้านการ ท่องเที่ยวทั้งระบบนั้น คาดการณ์ว่าจะเติบโตร้อยละ 3.6 ในปีพ.ศ. 2560 และจะมีมูลค่ากว่า 11 ล้าน ล้านเหรียญสหรัฐฯ คิดเป็นร้อยละ 11.4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลกทั้งหมดในปีพ.ศ. 2570 การ เติบโตตามการคาดการณ์ข้างต้นถือเป็นการเติบโตในระดับที่น่าพอใจเมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์เชิงลบ

ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในโลกในปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาต่างๆ ในทวีปยุโรปซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวอันดับหนึ่งของโลกเผชิญปัญหาที่เศรษฐกิจภายในภูมิภาคและปัญหาการก่อการร้ายที่ค่อนข้างรุนแรงอย่างต่อเนื่อง

แผนภาพที่ 3-1 ผลผลิตมวลรวมด้านการท่องเที่ยวทางตรงของโลกปีพ.ศ.2550 – 2560

ที่มา: World Travel & Tourism Council, Travel & Tourism Economic Impact 2017 World.

ในด้านการลงทุนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโลก พบว่าการลงทุนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปีพ.ศ. 2558 นั้นมีมูลค่า 806.5 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ คิดเป็นร้อยละ 4.4 ของมูลค่าการลงทุนทั้งหมดในโลก และคาดว่าจะเติบโตต่อไป อีกคิดเป็นร้อยละ 4.1 ต่อปีในปีพ.ศ. 256 และร้อยละ 4.5 ในช่วงปีพ.ศ. 2560 – 2570 นอกจากนี้การท่องเที่ยวมีความสำคัญเป็นอย่างมากในตลาดแรงงานโลกเช่นกัน โดยอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของโลกก่อให้เกิดการจ้างงานในตลาดแรงงานโลกกว่า 292 ล้านตำแหน่งในปีพ.ศ. 2558 หรือคิดเป็นร้อยละ 9 ของตำแหน่งงานทั้งหมดในตลาดแรงงานโลกโดยคิดเป็นการจ้างงานทางตรง 108 ล้านตำแหน่งหรือร้อยละ 3.6 ของตำแหน่งงานทั้งหมด ในตลาดแรงงานโลก

รายงานของ WTTC คาดการณ์ว่าการใช้จ่ายเพื่อเดินทางท่องเที่ยวข้ามประเทศของโลกจะเติบโตขึ้นอีก ร้อยละ 4.5 ในปีพ.ศ. 2560 โดยส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากราคาน้ำมันที่ลดลง ทำให้ต้นทุนด้านการท่องเที่ยวต่ำลง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวออกเดินทางมากขึ้น ตัวอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ รายงานของสำนักข่าว Fox News ที่นำเสนอการคาดการณ์ของนักวิเคราะห์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวว่าในปีพ.ศ. 2559 ราคาตั๋วเครื่องบินซึ่งถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศจะลดต่ำลงจากปีพ.ศ. 2558 มากกว่าร้อยละ 15 โดยมีสาเหตุสำคัญมาจากราคาน้ำมันดิบที่ลดต่ำลง ทำให้ราคาน้ำมันที่ใช้ในอุตสาหกรรมการบินลดต่ำลง เมื่อราคาน้ำมันลดลงสายการบินต่างๆ จึงสามารถนำเสนอตั๋วเครื่องบินในราคาที่ต่ำลงได้นั่นเอง

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญในการผลักดันเศรษฐกิจโลกในระยะยาว การคาดการณ์ระยะยาว รายงานด้านการท่องเที่ยวระดับโลกหลายฉบับนำเสนอการคาดการณ์ที่ตรงกันว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของโลกจะเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญในการผลักดันเศรษฐกิจในภาพรวมของโลกให้เติบโตได้อย่างน่าพอใจ แม้ในสถานการณ์ที่ภาพรวมทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน อย่างไรก็ตามในทางสถิตินั้น รายงานแต่ละฉบับนำเสนอตัวเลขอัตราการเติบโตที่คาดการณ์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น รายงานของ WTTC ชี้ว่าในช่วง 10 ปีถัดไป อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะมีอัตราการเติบโตต่อปีที่ประมาณร้อยละ 3.5 - 4 ซึ่งถือว่าสูงกว่าอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจในภาพรวม รายงานขององค์การการท่องเที่ยวโลก (United Nations World Tourism Organization: UNWTO) ระบุว่าในปีพ.ศ. 2573 จำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ จะมีมากถึง 1.8 พันล้านคน โดยคิดเป็นอัตราการเติบโตกว่าร้อยละ 52 เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ในปีพ.ศ. 2558 ที่ 1.18 พันล้านคน หรือในช่วงครึ่งปีแรกของปีพ.ศ. 2559 ที่สูงถึง 561 ล้านคน

ประเทศกำลังพัฒนาจะมีบทบาทมากขึ้นในตลาดการท่องเที่ยวโลก รายงานการคาดการณ์ส่วนแบ่งตลาดแยกตามประเภทของประเทศตามระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดย UNWTO คาดการณ์ว่า ภายในปีพ.ศ. 2573 ส่วนแบ่งตลาดด้านการท่องเที่ยวของประเทศกำลังพัฒนาจะมีมากถึงร้อยละ 57 ของการท่องเที่ยวโลกทั้งหมด คิดเป็นนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศถึง 1 พันล้านคน ซึ่งเป็นการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับตัวเลขส่วนแบ่งตลาดในการท่องเที่ยวของประเทศกำลังพัฒนาที่มีเพียงร้อยละ 45 ในปีพ.ศ. 2558 และร้อยละ 30 ในปีพ.ศ. 2523 การเติบโตของส่วนแบ่งตลาดด้านการท่องเที่ยวของประเทศกำลังพัฒนา เป็นสัญญาณทางบวกของการท่องเที่ยวของประเทศไทย ดังนั้นการวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเติบโตของตลาดกลุ่มนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญ

สำหรับแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวโลก รายงานทางวิชาการหลายฉบับเห็นตรงกันว่า นักท่องเที่ยวทั่วโลก จะให้ความสำคัญกับความพึงพอใจใน “ประสบการณ์” ที่ได้จากการท่องเที่ยวมากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับความพึงพอใจ จาก “วัตถุ” กล่าวคือ นักท่องเที่ยวจะเน้นการท่องเที่ยวที่สามารถนำเสนอประสบการณ์ที่น่าสนใจและแปลกใหม่มากขึ้น แทนการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวแบบหรรษาและการจับจ่ายซื้อของระหว่างการท่องเที่ยวดังเช่นแต่ก่อน โดยสถาบัน Oxford Economics คาดการณ์ว่า ในปีพ.ศ. 2568 อัตราการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเพื่อการซื้อ “ประสบการณ์” จากการท่องเที่ยวจะมีมากกว่าการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเชิง “วัตถุ” ถึงกว่าร้อยละ 55 โดยประมาณ เทียบกับในปี พ.ศ. 2548 ที่มากกว่ากันเพียงร้อยละ 40 เท่านั้น ในรายงาน “Future Traveler Tribes ๒๐๓๐: Building a More Rewarding Journey” ของบริษัท อมาเดอุส และฟรอสต์ แอนด์ซัลลิแวน (Amadeus and Frost & Sullivan) ยังระบุอีกด้วยว่าสามารถจำแนกนักท่องเที่ยวในอนาคตออกเป็น 6 กลุ่มคือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเพราะความจำเป็น (Obligation Meeters) นักท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกสบาย (Simplicity Searchers) นักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับ

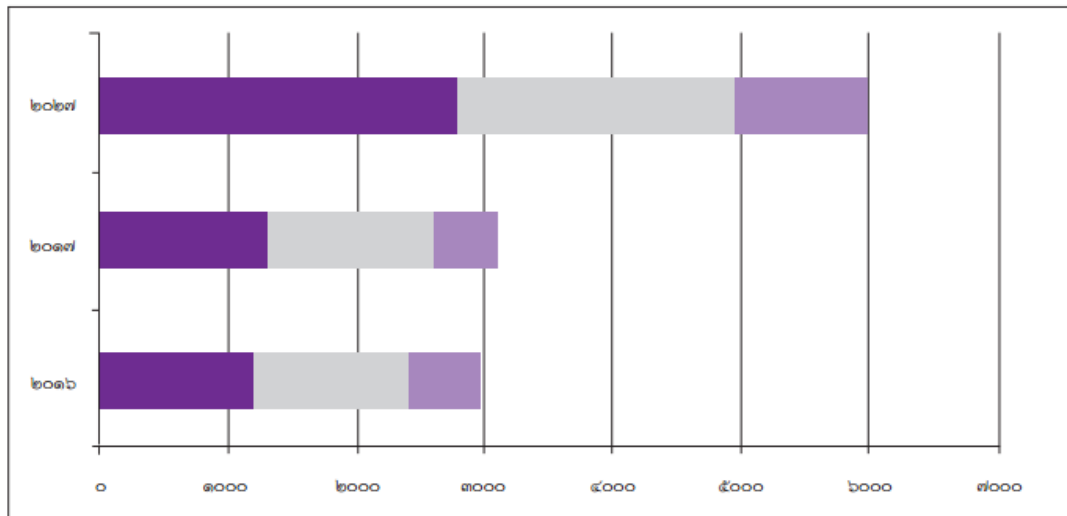
สิ่งแวดล้อมและจริยธรรมอันดี(Ethical Travelers) นักท่องเที่ยวที่ ให้รางวัลตนเองจากการทำงาน (Reward Hunters) นักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่าง (Cultural Purists) และนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความยอมรับในสังคม (Social Capital Seekers) โดยนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มนี้จะมี พฤติกรรมที่ต่างกันไป และให้ความสำคัญกับปัจจัยต่างๆ ในการท่องเที่ยวที่ต่างกันไป รวมทั้ง ปัจจัยทางจิตวิทยาและปัจจัยสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีด้วย ดังนั้น ในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทยควรให้ความสำคัญ กับประเภทต่างๆ ของนักท่องเที่ยว เพื่อจะได้ดึงดูด นักท่องเที่ยวจากต่างชาติทุกกลุ่มอย่างครบถ้วน ในการเลือกจุดหมายปลายทาง นักท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญกับข้อเสนอหรือแพ็คเกจพิเศษที่ผู้ประกอบการมอบให้ และมักตัดสินใจเลือกสถานที่ เป้าหมายที่เคยเห็นในรายการท่องเที่ยวทางโทรทัศน์นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังจะให้ความสำคัญ กับ เครื่องปรับอากาศและความสามารถในการเชื่อมต่อกับสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย (WIFI) เป็นอย่างมาก ประเด็นพฤติกรรมในการท่องเที่ยวประการหนึ่งที่มีบทบาทสูงขึ้นไปมากในระยะหลัง คือ เรื่องการใช้ เทคโนโลยี ระหว่างการท่องเที่ยว (Adoption of travel technology during the travel journey) ซึ่ง ถือว่ามีรากฐานมาจากความ แพร่หลายของเทคโนโลยีที่คนเริ่มใช้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันมากขึ้น อีกทั้งความสามารถในการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมและช่องทางการให้บริการออนไลน์ ต่างๆ ทำให้ผู้ประกอบการสามารถใช้ช่องทางดังกล่าวนี้มาเติมเต็มและเพิ่ม ความสะดวกสบายในการ เดินทางของนักท่องเที่ยวได้จากการคาดการณ์ของ Euromonitor ซึ่งว่า นักท่องเที่ยวทั่วโลกมีการใช้ ช่องทางออนไลน์ในการวางแผนและจัดการด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้รายได้จากการใช้ช่องทาง ดังกล่าวเพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 10 ต่อปีโดยรายได้ในด้านดังกล่าวทั่วโลกนั้นเพิ่มขึ้นจาก 166 พันล้าน เหรียญสหรัฐฯ ในปีพ.ศ. 2554 เป็น 363 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปีพ.ศ. 2563 (คาดการณ์) แนวโน้ม ด้านการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการท่องเที่ยวนี้จึงเป็น แนวโน้มด้านการท่องเที่ยวระดับสากล ประการหนึ่งที่สำคัญ

สถานการณ์และแนวโน้มด้านการท่องเที่ยวระดับประเทศ เมื่อได้พิจารณาถึงสถานการณ์ และแนวโน้มด้านการท่องเที่ยวในระดับสากลแล้ว ส่วนต่อไปนี้จะทำการวิเคราะห์ สถานการณ์และ แนวโน้มด้านการท่องเที่ยวระดับประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบว่าสถานการณ์และแนวโน้ม ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยนั้นอยู่ ในระดับใดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศคู่แข่งในด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาค

1. บทบาทของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของประเทศ จากรายงานของสภา การเดินทางและการท่องเที่ยวโลก(World Travel and Tourism Council: WTTC) ระบุว่า ในปีพ.ศ. 2559 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยมีมูลค่าประมาณ 82.5 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ คิดเป็น ร้อยละ 20.6 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศทั้งหมด โดยรายงานฉบับเดียวกันรายงานว่า ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวอยู่ที่ 2.9 ล้านล้านบาทในปีพ.ศ. 2559 คิดเป็นรายได้จาก

นักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน 1.89 ล้านล้านบาท ตัวเลขรายได้ดังกล่าวนี้ถือว่าโตกว่ารายได้ในปีพ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2557 ที่ 2.23 ล้านล้านบาท และ 1.17 ล้านล้านบาท ตามลำดับ และคาดว่าจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด 3.18 ล้านล้านบาทในปีพ.ศ. 2560 และ 5.98 ล้านล้านบาทในปีพ.ศ. 2570

แผนภาพที่ 3-2 รายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศไทยในปีพ.ศ. 2559 – 2560 และการคาดการณ์รายได้จากการท่องเที่ยว ของไทยในปีพ.ศ. 2570

ที่มา : World Travel & Tourism Council (2017), Travel & Tourism Economic Impact 2017 Thailand.

ขนาดของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนี้ถือว่ามีมูลค่ามากกว่าอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่มีความสำคัญต่อประเทศ เช่น อุตสาหกรรมเหมืองแร่ อุตสาหกรรมการศึกษา อุตสาหกรรมการเงิน และอุตสาหกรรมเคมี เป็นต้น โดยมีรายได้เป็นรองเพียงแต่อุตสาหกรรมค้าปลีก อุตสาหกรรมเกษตร และอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนรถยนต์เท่านั้น ในด้านการจ้างงาน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อมในประเทศมากถึง 5.73 ล้าน ตำแหน่งในปีพ.ศ. 2559 คิดเป็นร้อยละ 15.1 ของการจ้างงานในประเทศทั้งหมด ทำให้ในประเด็นการจ้างงานนี้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทอย่างมากต่อเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากสามารถสร้างตำแหน่งงานได้มากกว่า อุตสาหกรรมเกือบทุกอุตสาหกรรมในประเทศ โดยเป็นรองเพียงแค่อุตสาหกรรมเกษตรเท่านั้น นอกจากนี้หากพิจารณาแยกกันระหว่างการจ้างงานในทางตรงจากในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการจ้างงานทางอ้อม จะเห็นว่าในทุกๆ การจ้างงานทางตรงหนึ่งตำแหน่ง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยจะก่อให้เกิดการจ้างงานทางอ้อม เพิ่มขึ้นอีกตำแหน่งโดยประมาณ โดยความสัมพันธ์ในแบบส่งเสริมกันของการจ้างงานทางตรงและทางอ้อมนี้ เป็นความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งที่สุดหากพิจารณาเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์เดียวกันในอุตสาหกรรมอื่นๆ หากพิจารณาทิศทางในอนาคตแล้วจะเห็นว่า การท่องเที่ยวจะเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการผลักดันเศรษฐกิจของประเทศไทยให้เดินไปข้างหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน

ช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์ทางการเมืองและความมั่นคงของประเทศยังขาดความชัดเจน รายงานของสภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก (WTTC) ชี้ว่าในช่วง พ.ศ. 2538 – 2557 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเติบโตขึ้นมากถึงร้อยละ 18 ซึ่งถือเป็นอัตราที่สูงกว่าอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้หากเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นๆ ภายในประเทศแล้วจะยิ่งเห็นความสำคัญดังกล่าวมากขึ้น ในช่วงเวลาเดียวกันอุตสาหกรรมการเงินของประเทศเติบโตเพียงร้อยละ 48 เท่านั้น โดยรายงานฉบับเดียวกันของ WTTC ชี้ว่าในช่วง 10 ปีข้างหน้าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยน่าจะมีการเติบโตอยู่ที่ประมาณร้อยละ 6.5 ต่อปี ซึ่งถือว่าเป็นอัตราที่สูงกว่าการคาดการณ์การเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศอย่างมาก

2. จำนวนนักท่องเที่ยวมีการเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง หากพิจารณานักท่องเที่ยวขาเข้าจะพบว่าในปีพ.ศ. 2559 ประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติขาเข้าเติบโต ขึ้นจากปีพ.ศ. 2558 เกือบร้อยละ 91 และคาดว่าจะเติบโตขึ้นอีกร้อยละ 10.3 ในปีพ.ศ. 2560 จำนวนนักท่องเที่ยว ที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยนั้นมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากทั้งหมด 14 ล้านคน ในปีพ.ศ. 2552 มาเป็น 32.6 ล้านคน ในปีพ.ศ. 2559 หากพิจารณาข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวปีพ.ศ. 2559 พบว่านักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่ของประเทศไทยนั้น เป็นนักท่องเที่ยวชาวจีน โดยมีจำนวนมากถึง 8.75 ล้านคน คิดเป็นอัตราการเติบโตกว่าร้อยละ 10.34 จากปีก่อนหน้า รองลงไป ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียที่มี 3.53 ล้านคน คิดเป็นอัตราการเติบโตร้อยละ 3.36 ประเทศเกาหลีใต้ที่มี 1.46 ล้านคนและเติบโตขึ้นร้อยละ 6.64 ประเทศญี่ปุ่นที่มี 1.43 ล้านคนและเติบโตขึ้นร้อยละ 4.19 และประเทศลาว ที่มี 1.4 ล้านคน และเติบโตขึ้นร้อยละ 15.48 สังเกตว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่ที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทย เป็นนักท่องเที่ยวภายในทวีปเอเชียหรือภายในอาเซียน ประเทศนอกทวีปเอเชียที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมเยียนประเทศไทยมากที่สุด ได้แก่สหพันธรัฐรัสเซีย ประเทศในเครือจักรภพ และสหรัฐอเมริกา โดยมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาจำนวน 1.09 ล้านคน 1 ล้านคน และ 0.97 ล้านคน คิดเป็นอัตราการเติบโตร้อยละ 23.3 ร้อยละ 5.9 และร้อยละ 12.4 ตามลำดับ

3. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเปลี่ยนไปในทางบวก จากข้อมูลการสำรวจในปีพ.ศ. 2558 ชี้ว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมายังประเทศไทยมีการใช้จ่ายโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 5,072.69 บาทต่อวัน ซึ่งถือว่าเติบโตขึ้นจากปีพ.ศ. 2557 ร้อยละ 6.23 อย่างไรก็ตาม วันพักเฉลี่ยนั้นลดลง จาก 9.55 วัน ประมาณร้อยละ 3.5 ในช่วงเวลาเดียวกัน สาเหตุประการสำคัญ ได้แก่ จำนวนนักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นนักท่องเที่ยวระยะใกล้ เช่น นักท่องเที่ยวจากจีนและมาเลเซีย รวมทั้งนักท่องเที่ยวจากประเทศอื่นๆ ในอาเซียน

4. รายได้จากการท่องเที่ยวจำนวนมากมาจากนักท่องเที่ยวชาวจีน นักท่องเที่ยวจีนถือเป็นนักท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยมากที่สุดคิดเป็นมูลค่ากว่า 1.24 แสนล้านบาท ในช่วงไตรมาสที่ 1 ของปีพ.ศ. 2560 คิดเป็นร้อยละ 26.4 ของรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมด แม้จะมีมูลค่าสูง

แต่ว่ารายได้จากการท่องเที่ยวเงินลดลงจากช่วงไตรมาสเดียวกันของปีก่อนหน้าประมาณร้อยละ 4 นักท่องเที่ยวจากสหพันธรัฐรัสเซียเป็นนักท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยมากเป็นอันดับสองคิดเป็นมูลค่า 3.72 หมื่นล้านบาทในช่วงไตรมาสที่ 1 ของปีพ.ศ. 2560 หรือร้อยละ 7.9 ของรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากช่วงไตรมาสเดียวกันของปีก่อนหน้าร้อยละ 27.9 นักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยมากเป็นอันดับสาม คิดเป็นมูลค่า 2.33 หมื่นล้านบาทในช่วงไตรมาสที่ 1 ของปีพ.ศ. 2560 หรือร้อยละ 4.9 ของรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมดและถือว่าลดลง จากช่วงไตรมาสเดียวกันของปีก่อนหน้าร้อยละ 5.23 โดยมาเลเซียเป็นประเทศเดียวที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวประเทศไทยที่ก่อให้เกิดรายได้ในสิบอันดับแรกของประเทศที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวประเทศไทยคิดเป็นมูลค่ามากที่สุด

5. การท่องเที่ยวภายในประเทศเติบโตขึ้นอย่างเป็นที่น่าพอใจ การท่องเที่ยวภายในประเทศของประเทศไทยเติบโตได้อย่างน่าพอใจเช่นกัน สาเหตุหลักมาจากการผลักดัน การท่องเที่ยวภายในประเทศของภาครัฐ เช่น การจัดงานไทยเที่ยวไทย การดำเนินโครงการ 12 เมือง ต้องห้าม...พลาด และ 12 เมืองต้องห้าม...พลาด พลัสเพื่อการกระจายการท่องเที่ยวสู่เมืองในภูมิภาคที่มีศักยภาพนอกเหนือจากเมืองท่องเที่ยวหลัก 10 เมืองของไทย เป็นต้น

6. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาเริ่มมีบทบาทต่อตลาดการท่องเที่ยวของประเทศมากขึ้น การท่องเที่ยวเชิงกีฬาถือเป็นสาขาหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมโดยทั่วไปในตลาดการท่องเที่ยวโลก แม้ตลาดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในประเทศไทยยังไม่ได้รับการพัฒนามากนัก แต่แนวโน้มของการเติบโตของตลาดการท่องเที่ยวกีฬาโลกจะทำให้แนวโน้มดังกล่าวแพร่ขยายมาสู่ตลาดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของไทยในเวลาไม่นาน ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงกีฬาค่อนข้างมาก เนื่องจากมีภูมิประเทศที่หลากหลายทำให้นักท่องเที่ยวเชิงกีฬาสามารถ ประกอบกิจกรรมกีฬาได้หลากหลายรูปแบบในแต่ละพื้นที่ของประเทศ เช่น การปีนเขาในภาคเหนือ การดำน้ำในภาคใต้ และภาคตะวันออก เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงกีฬาโลกในปีพ.ศ. 2553 มีการประเมินกันว่าตลาดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโลกมีมูลค่าประมาณ 6 แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ และมีอัตราการเติบโตประมาณร้อยละ 14 ต่อปี ในกรณีของประเทศไทยนั้น ปีพ.ศ. 2559 การท่องเที่ยวเชิงกีฬาสามารถสร้างรายได้เข้าประเทศกว่า 2.1 หมื่นล้านบาท แบ่งเป็นรายได้จากการเล่นกิจกรรมกีฬา 1.8 หมื่นล้านบาท รายได้จากการเข้าชมกิจกรรมกีฬา 2 พันล้านบาท และรายได้จากการจัดการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ 527 ล้านบาท ด้านประเภทของการท่องเที่ยวกีฬานั้น ประเทศไทยถือว่ามีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงกีฬาบางประเภท ที่คาดว่าจะเป็นส่วนสาขาของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่จะเติบโตอย่างรวดเร็วในอนาคต ได้แก่ ดำน้ำ มวยไทย กอล์ฟ เป็นต้น โดยหากพิจารณาสัดส่วนของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาทำกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงกีฬาประเภทดังกล่าวในประเทศไทยในปัจจุบัน พบว่ามีนักท่องเที่ยวเชิงกีฬา

ชาวต่างชาติ เดินทางเข้ามาดำน้ำตื้น ร้อยละ 16.43 ดำน้ำลึก ร้อยละ 7.49 กิจกรรมมวยไทย ร้อยละ 2.51 และกอล์ฟ ร้อยละ 1.75 ตามลำดับ

7. ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวชี้ให้เห็นทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนของตลาดการท่องเที่ยว จากรายงานความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในปีพ.ศ. 2560 (The Travel and Tourism Competitiveness Report 2015) ของสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum: WEF) ที่มีการวัดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อหนุนการท่องเที่ยว (Enabling Environment) ด้านนโยบายและปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยว (Travel and Tourism Policy and Enabling Conditions) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) และด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม (Natural and Cultural Resources) ใน 10 ประเด็นย่อย พบว่า ในภาพรวมนั้นประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในอันดับ 34 จาก 141 ประเทศ ขึ้นมาจากอันดับที่ 35 ในปีพ.ศ. 2558 และอันดับที่ 43 ในปีพ.ศ. 2556 ซึ่งก็ถือว่าเป็นการพัฒนาที่ดีขึ้น เมื่อพิจารณาความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้านข้างต้น พบว่าการท่องเที่ยวของประเทศไทย มีความเข้มแข็งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ในส่วนประเด็นย่อยโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมทางอากาศ (Air Transport Infrastructure) และโครงสร้างพื้นฐานการบริการการท่องเที่ยว (Tourism Service Infrastructure) นั้น ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 20 และ 16 ของโลกตามลำดับ ซึ่งถือว่าสูงกว่าความสามารถในการแข่งขันในภาพรวมของประเทศค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม (Natural and Cultural Resources) ในส่วนประเด็นย่อยด้านทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 7 ของโลก ซึ่งถือเป็นประเด็นย่อยที่ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับบรรดาประเด็นย่อยทั้ง 10 ประเด็นที่มีการวิเคราะห์ ส่วนในประเด็นย่อยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธุรกิจ (Cultural Resources and Business Travel) นั้น ไทยอยู่ใน อันดับที่ 37 ซึ่งก็ถือว่าสูงพอๆ กับอันดับในภาพรวมของประเทศ ในส่วนความสามารถในการแข่งขันด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อหนุนการท่องเที่ยว (Enabling Environment) นั้น ถือว่าประเทศไทยอ่อนแอที่สุด โดยในประเด็นด้านความมั่นคงและความปลอดภัย (Safety and Security) ประเทศไทยอยู่ใน อันดับ 118 ด้านสุขภาพและสุขอนามัย (Health and Hygiene) อยู่ในอันดับ 90 ด้านทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT Readiness) อยู่อันดับ 58 ด้านสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (Business Environment) อันดับ 45 และด้านทรัพยากรมนุษย์ และตลาดแรงงาน (Human Resources and Labor Market) อันดับ 40 จาก 136 ประเทศ ตามลำดับ ในส่วนความสามารถในการแข่งขันด้านนโยบายและปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยว (Travel and Tourism Policy and Enabling Conditions) นั้น ถือว่าประเทศ

ไทยยังทำได้ไม่ดีพอเช่นกัน โดยเฉพาะในประเด็นย่อยด้านความยั่งยืนของสภาพแวดล้อม (Environmental Sustainability) ที่อยู่ในอันดับ 122 ของโลก

8. การท่องเที่ยวของประเทศไทยประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในระดับโลกและได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยวระดับนานาชาติหลายรางวัล ตลาดการท่องเที่ยวของประเทศไทยถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีอันจะเห็นได้จากการได้รับรางวัลระดับนานาชาติหลายรางวัล เช่น กรุงเทพฯ ที่ได้รับเลือกเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ดีที่สุดในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกในปีพ.ศ. 2559 จากการจัดอันดับของ MasterCard๒๗ (MasterCard’s Asia Pacific Destinations Index 2016) นอกจากนี้การท่องเที่ยวทางทะเลของประเทศไทยก็ได้รับรางวัลระดับเอเชียเช่นกัน เช่น รางวัลชายหาดที่ดีที่สุดของเอเชียในปีพ.ศ. 2558 จาก World Travel Awards อีกทั้งยังมีรางวัลด้านการท่องเที่ยวระดับนานาชาติอีกหลายรางวัล เช่น รางวัลประเทศท่องเที่ยวที่ดีที่สุด ในด้านการท่องเที่ยวครอบครัวการท่องเที่ยวเชิงพักผ่อน และสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการวิเวกในปีพ.ศ. 2557 รางวัลสถานที่เพื่อการประชุมและจัดงานยอดเยี่ยมจาก TTG Travel Awards ในปีพ.ศ. 2557 เป็นต้น

ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว

การศึกษาวิเคราะห์ถึงปัจจัยการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต ทั้งในประเด็นการเตรียมพร้อมรองรับจากภาวะความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นและการพัฒนาเพิ่มศักยภาพของประเทศไทยเพื่อใช้ประโยชน์จากโอกาสใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากภาวะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไปพร้อมๆ กัน โดยสามารถสรุปกระแสการเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่อาจจะกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยได้ดังนี้

1. กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) การเชื่อมโยงของโลกได้ส่งผลกระทบต่อถึงกันหมดทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีและการเคลื่อนย้ายของแรงงาน (Workforce flow) การรวมตัวกันของประเทศต่างๆ ในการเพิ่มอำนาจต่อรอง การไหลเวียนเงินทุน การขยายขอบเขตตลาด ซึ่งกระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวที่ผู้ประกอบการต้องเปลี่ยนมุมมองพัฒนาตัวเอง เพื่อรับมือคู่แข่ง คู่ค้า และลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

2. สังคมสูงวัย (Aging society) หลายประเทศก้าวสู่สังคมสูงวัย โดยเฉพาะลูกค้าหลักของไทย คือ กลุ่มยุโรป อเมริกา ญี่ปุ่น เกาหลีได้รวมถึงประเทศไทยเองที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยในปี 2030 และจาก การคาดการณ์ขององค์การสหประชาชาติสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุทั่วโลกได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยคาดการณ์ว่าผู้สูงอายุจะเพิ่มสูงถึง ร้อยละ 21.1 ในปี 2593 ซึ่งย่อมจะส่งผลกระทบต่อแรงงานที่อาจจะขาดแคลนในบางสาขา โครงสร้างประชากรและวัยแรงงาน ที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป และตลาดนักท่องเที่ยวสูงอายุจะมีขนาดใหญ่ขึ้น

3. สังคมเมือง (Urbanization) การเพิ่มขึ้นของเมืองใหญ่ทั่วโลกนำมาซึ่งความเจริญและโอกาสทางธุรกิจ แต่ก็มีผลกระทบตามมาเช่นกัน ได้แก่ความแออัดของชุมชน ปัญหาขยะ มลพิษ ค่าครองชีพที่สูงขึ้น ในมุมด้านการท่องเที่ยวอาจทำให้เกิดการกลืนวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมแฟชั่นเกาหลีใต้ ร้านอาหาร ต่างประเทศ อาจเกิดการสูญเสียความเป็นท้องถิ่นของชุมชน มีการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง นอกจากนี้ ยังเกิดการกระจุกตัวของคนในชุมชนเมืองทำให้หลายเมืองที่บริหารจัดการไม่ดีไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ทั้งที่มีโอกาส และเสน่ห์ของเมืองจะสูญเสียไปจากสิ่งก่อสร้างที่คล้ายกันของเมืองใหญ่

4. ชีวิตดิจิทัล (Digital lifestyle) มีผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางด้วยตนเองเพิ่มขึ้น ความนิยมต่อโทรศัพท์ Smart phone ที่ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร แต่ยังสามารถใช้บริการข้อมูล (Data) ในระบบอินเทอร์เน็ตได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่เพียงแต่สามารถค้นหา ข้อมูลด้านการเดินทาง ที่พัก แหล่งท่องเที่ยว แต่ยังสามารถทำการจองได้โดยทันที (Real time) ซึ่งปัจจุบัน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต่างให้ความสำคัญกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) เป็นอย่างมาก ตั้งแต่การให้บริการด้านข้อมูลการจองและการซื้อขาย ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเตรียมตัวและเดินทาง ด้วยตนเองได้ง่ายกว่าเดิมมาก

5. ความปลอดภัยในการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในการท่องเที่ยวมากขึ้น ประกอบกับการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วมีส่วนในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว โดยเฉพาะพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตที่เกี่ยวข้องกับโรคระบาด การก่อการร้าย การชุมนุมประท้วง และภัยพิบัติทางธรรมชาติ ดังจะเห็นได้จากวิกฤตทางการเมืองในประเทศไทย ส่งผลให้นักท่องเที่ยวลดลงอย่างมีนัยสำคัญ หรือผลของการระบาดของโรค SARS และไข้หวัดนก ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวทั่วโลก

6. สายการบินต้นทุนต่ำส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว การให้เปิดบริการสายการบินต้นทุนต่ำ (Low Cost Airline) และการแข่งขันที่สูงในธุรกิจการบิน ส่งผลให้ค่าโดยสารมีราคาถูกกว่าเดิมมาก โดยเฉพาะบัตรโดยสารราคาพิเศษสำหรับการเดินทางนอกฤดูกาลท่องเที่ยว (Low season) นอกจากจะส่งผล กระตุ้นให้มีการเดินทางเพิ่มขึ้น เพิ่มการกระจายตัวของการเดินทางนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ยังส่งผลให้ นักท่องเที่ยวตัดสินใจก่อนการเดินทาง (Last minute) เพิ่มขึ้น ทั้งนี้จากการศึกษาของ Airline profiler พบว่า ในปีค.ศ. 2013 ร้อยละ 23 ของผู้โดยสารเครื่องบินทั่วโลก เดินทางด้วยสายการบินต้นทุนต่ำและ สายการบินต้นทุนต่ำ มีอัตราที่นั่งที่ขายได้โดยเฉลี่ยสูงกว่าสายการบินมาตรฐาน แต่โดยภาพรวมผู้โดยสาร มีความพึงพอใจในบริการที่ได้รับจากสายการบินมาตรฐาน (Full service airlines) มากกว่าที่ได้รับในสายการบิน ต้นทุนต่ำสะท้อนให้เห็นว่ามากกว่า 1 ใน 5 ของผู้โดยสารเครื่องบิน ให้ความสำคัญต่อราคามากกว่าความสะดวกสบาย และสายการบินต้นทุนต่ำมีแนวโน้มได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น

7. การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Environment) ผลกระทบจากการทำลายสภาพแวดล้อม การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ทำให้โลกได้รับผลกระทบและเป็นต้นเหตุของภัยพิบัติที่เพิ่มมากขึ้น หลายประเทศได้ให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังและนำมาสู่ภาคปฏิบัติมีสนธิสัญญา ด้านสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและแนวทางปฏิบัติจากทุกภาคส่วนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมนักท่องเที่ยวเริ่มให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เรื่องของสิ่งแวดล้อมกลายเป็นปัจจัยที่หลายประเทศ แสดงจุดยืนและหาแนวทางความร่วมมือและจัดทำเป็นแผนระดับชาติและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวใช้เรื่อง ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นจุดแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

8. การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asian Economic Community: AEC) ภูมิภาคอาเซียนหรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวสูงที่สุดในโลก โดยมีการคาดการณ์ว่าภายหลังการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จะทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าประเทศไทยเพิ่มขึ้น แนวโน้มการเติบโตของภูมิภาคอาเซียนจะกลายเป็น องค์กรทางภูมิรัฐศาสตร์ที่มีความสำคัญและทั่วโลกต่างจับตามอง จึงเป็นความท้าทายของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยที่จะใช้ประโยชน์จากตลาดที่ใหญ่ขึ้นในความร่วมมือในระดับภูมิภาค สำหรับการท่องเที่ยว ในประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวจากประเทศกลุ่มอาเซียนกับปริมาณนักท่องเที่ยว ต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ปริมาณนักท่องเที่ยวในประเทศในกลุ่มอาเซียนมีแนวโน้มเติบโต สูงขึ้น ซึ่งประเทศไทยได้รับผลประโยชน์จากการเป็นศูนย์กลางในภูมิภาคอาเซียน ดังนั้น เมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและการเปิดเสรีภาคการท่องเที่ยว จะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ประเทศไทยสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวได้เพิ่มมากขึ้น

9. การท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสนใจการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยว เชิงศาสนา การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ (MICE) และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) เป็นต้น รูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวมีแนวโน้มขยายตัว เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มต้องการที่จะเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง ต้องการสัมผัสธรรมชาติที่บริสุทธิ์กิจกรรมที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งประเทศไทยมีความพร้อมของทรัพยากรพื้นฐานสำหรับการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษดังกล่าว

แผนการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ทิศทางการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวไทยในอนาคตต้องพัฒนาไปสู่ความมั่นคง (Stability) ความมั่งคั่ง (Prosperity) และความยั่งยืน (Sustainability) โดยความมั่นคงคือ ความสามารถขับเคลื่อน

การ ท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้ในภาวะวิกฤตต่างๆ ทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ ความมั่งคั่ง คือ การท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้และสร้างความความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ และความยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และชุมชน ดังนั้น เพื่อให้เกิดการเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ทิศทางการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว ไทยต้องสามารถตอบสนองต่อแนวโน้มการท่องเที่ยวในตลาดโลกได้โดยมีส่วนแบ่งทางการตลาดเพิ่มขึ้น สามารถสร้างความสมดุลของการท่องเที่ยวจากการเพิ่มรายได้เพิ่มค่าใช้จ่าย เพิ่มจำนวนวันพักของ นักท่องเที่ยว และมีการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวตามภูมิภาคต่างๆ เพื่อให้เกิดการ กระจายรายได้ไปยังชุมชนและท้องถิ่นอย่างทั่วถึง รวมทั้งได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนที่เป็นอุปสรรค สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มศักยภาพและสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันให้กับบุคลากรและ ผู้ประกอบการไทย ดังนั้น กรอบแนวคิดในการพัฒนาในระยะต่อไป จึงควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของการ ท่องเที่ยว เพื่อจะพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นประเทศจุดหมายปลายทางเพื่อการเดินทางมาพักผ่อนที่มีคุณภาพ (Quality Leisure Destination) โดยมีประเด็นสำคัญในการพัฒนา 6 ประเด็น ดังนี้

1. เพิ่มความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Higher Tourist & Stakeholder Satisfaction) โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ มาตรฐาน และมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม มีความปลอดภัย ความสะอาด พัฒนาบุคลากร ผู้ประกอบการด้านการ ท่องเที่ยวให้มีใจพร้อมให้บริการ และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวก โดยมีการพัฒนาระบบ โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการคมนาคมที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึง ครอบคลุมเส้นทางหลักและเส้นทางรองที่จะเข้าสู่ แหล่งท่องเที่ยว
2. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Environment Protection) โดยการคำนึงถึงขีดความสามารถใน การรองรับ และมีการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ
3. การกระจายช่วงเวลาการท่องเที่ยว (Seasonality Expansion) เพื่อเป็นการสร้างรายได้ และกระจายรายได้สู่แหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
4. กระจายแหล่งท่องเที่ยวการจ้างงานสูงขึ้น (Income Distribution) เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยว และเป็นการเสริมสร้างการจ้างงานในท้องถิ่น เป็นการกระจาย รายได้สู่ท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น
5. เพิ่มค่าใช้จ่ายต่อหัวการเพิ่มมูลค่าสินค้าการท่องเที่ยว (Higher Revenue)
6. การเติบโตอย่างยั่งยืนของจำนวนนักท่องเที่ยว อย่างสมดุลกับขีดความสามารถในการรองรับ (Sustainable Growth)

โดยแผนปฏิบัตินี้มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงใต้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง สู่การเป็น “B-Leisure Destination-Harmony of

Business and Leisure” หรือเป็นจุดหมายปลายทางที่ผสมผสานระหว่างธุรกิจและการพักผ่อน เป็นการเดินทางมาทำงานหรือทำธุรกิจในพื้นที่ต่างๆ พร้อมกับการท่องเที่ยวและพักผ่อนกับครอบครัว ในคราวเดียวกัน ในเชิงรูปแบบการท่องเที่ยวประเภท Family Destination รองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและกลุ่มเชิงสุขภาพ สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้ประชาชนในพื้นที่ให้เพิ่มสูงขึ้น และสร้างความมั่งคั่งจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกสู่ระดับนานาชาติอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและโลจิสติกส์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมหลักและต่อเนื่องในพื้นที่ โดยมีเป้าหมายแนวทางการพัฒนาแบ่งออกได้เป็นระยะต่อไปนี้

1. เป้าหมายระยะเร่งด่วน (สัมฤทธิ์ผลใน 1-2 ปี ใช้งบประมาณปี 2560-2561) มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มครอบครัวและนักธุรกิจเพิ่มขึ้นจากการพัฒนา ดังนี้

1.1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสร้างใหม่ 6 แห่ง

1.2 ปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาเส้นทาง/กิจกรรมท่องเที่ยว รวม 17 แห่ง เช่น พิพิธภัณฑ์เมืองฉะเชิงเทรา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ตลาดเก่าคลองสวนร้อยปี ชายหาดบางเสร่ และพื้นที่ชุ่มน้ำบึงสำนกใหญ่ เป็นต้น

1.3 พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัด ของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพิ่มขึ้น เช่น ห้องน้ำ ป้ายบอกทาง เส้นทางจักรยาน รวม Application ทางการท่องเที่ยว ระบบสาธารณูปโภคป้องกันน้ำท่วม ระบบบำบัดน้ำเสีย การนำสายไฟฟ้าลงใต้ดินในพื้นที่เมืองพัทยา

1.4 การจัดการสิ่งแวดล้อม ล้อมเพื่อการสร้างบรรยากาศที่ดีสำหรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัด ของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เช่น การกำจัดขยะอย่างถาวรบนเกาะต่างๆ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ

2. เป้าหมายระยะปานกลาง (สัมฤทธิ์ผลใน 5 ปี ใช้งบประมาณปี 2562-2564)

2.1 การท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก มีอัตราการเติบโตเพิ่มสูงขึ้น โดยมี ผู้มาเยี่ยมเยือนในพื้นที่เพิ่มขึ้นเกือบ 1.5 เท่า จาก 29.89 ล้านคน เป็น 46.72 ล้านคน และรายได้เพิ่มขึ้นเกือบ 1.8 เท่า จาก 285,572 ล้านบาท เป็น 528,590 ล้านบาท

2.2 จัดตั้งสถาบันพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวในเมืองบางแสน จังหวัดชลบุรี ซึ่งจะช่วยให้มีหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเป้าหมายและความต้องการของนักท่องเที่ยว

2.3 มีมาตรการรักษาความปลอดภัย สนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ EEC โดยมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อย 200 จุด ครอบคลุมพื้นที่ สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญและเขตเทศบาล

3. เป้าหมายระยะต่อไป (สัมฤทธิ์ผลใน 10-15 ปี ใช้งบประมาณตั้งแต่ปี 2565)

3.1 การเดินทางท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก มีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น เนื่องจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางคมนาคมเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ทั้งทางบกและทางน้ำ ดังนี้

ทางบก : เส้นทางจักรยานจากสนามบินอู่ตะเภาผ่านแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งธรรมชาติ รถไฟรางเบาในพื้นที่เมืองพัทยา ขยายช่องจราจร 4 เลนพร้อมทั้งเลนจักรยาน สร้างถนนพร้อมท่อระบายน้ำ และสร้างสะพานข้ามแม่น้ำ สะพานไม้เดินศึกษาธรรมชาติ สะพานเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวไปยังเกาะสีชัง

ทางน้ำ : พัฒนาท่าเรือเพื่อการท่องเที่ยว จำนวน 2 แห่ง ท่าเทียบเรือสำราญ (Cruise) และท่าเรือเฟอร์รี่ ที่พัทยา สะพานท่าเทียบเรือ

3.2 นักท่องเที่ยวมีความเชื่อมั่นในการท่องเที่ยวใน เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ที่มีคุณภาพและภาพลักษณ์ที่ดี

สรุป

แนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวของภาคเอกชนต่อการพัฒนาเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก นั้น ได้มีการวางนโยบายและแผนยุทธศาสตร์รวมถึงโครงการต่างๆ ในการที่จะขยายเขตพื้นเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งจากการที่ได้วางโครงการต่างๆ นั้นทำให้เกิดการสอดคล้องกับนโยบายโครงสร้างรัฐที่จะพัฒนาในเกิดการแข่งขันกับเศรษฐกิจโลก แต่ในการที่เร่งการพัฒนาที่ย่อมเกิดปัญหาตามมาหลายๆ ด้าน ทั้งในด้านทรัพยากรที่มีอยู่ รวมถึงคนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของเขตอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมด้านบริการและการท่องเที่ยวมีผลกระทบเป็นอย่างมากในการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่ภาครัฐมีนโยบายแต่ละครั้ง โดยภาคเอกชนธุรกิจในการท่องเที่ยวจะต้องทำการปรับตัวตามกลไกยุทธศาสตร์ที่ภาครัฐได้ให้ไว้เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโลก ซึ่งภาครัฐและเอกชนควรจะต้องหารือร่วมกันในการหาทางออกในการพัฒนาธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

บทที่ 4

การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวของ ภาคเอกชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออก

การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวของภาคเอกชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เป็นการพิจารณาจากบริบทการจัดการทรัพยากรภาคในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะบริบทของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากแรงกดดันของกระแสแนวคิดและสถานการณ์ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยใช้หลักการวิเคราะห์แบบ PEST (Political Economic Sociocultural Technological Components) ซึ่งครอบคลุมประเด็นด้านการเมืองและนโยบายรัฐ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยีร่วมกับการวิเคราะห์โดยวิธี SWOT (Strengths Weaknesses Opportunities Threats) จากผลกระทบที่เป็นโอกาส ข้อจำกัด จุดแข็ง และจุดอ่อน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์และมาตรการ ทั้งการส่งเสริมและพัฒนาจุดแข็ง การปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อน การเสริมสร้างโอกาส และการลดวิกฤตและภัยคุกคาม ดังนั้น การจัดการแนวทางการพัฒนาในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 – 2565 จึงได้นำประเด็นที่สำคัญเหล่านี้มาพิจารณาร่วมด้วย

การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม โดยวิธี PEST Analysis

1. มิติด้านการเมืองและนโยบายรัฐ (Political Component : P) เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านการเมืองและนโยบายรัฐที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานซึ่งหมายรวมถึงพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก อันจะทำให้แผนการพัฒนาในพื้นที่ EEC มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวนโยบายการบริหารและพัฒนาพื้นที่ดังนี้

1.1 นโยบายรัฐบาลที่แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน 11 ด้าน ด้านที่เกี่ยวข้องกับเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจคือและนโยบายการส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน ด้านที่ 6 และ 7 ซึ่ง

มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศและระหว่างประเทศ โดยมุ่งเน้นเสริมศักยภาพด้านต่างๆ ที่จะมีผลในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมั่นคงและยั่งยืน

1.2 ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) วางเป้าหมายอนาคต โดยการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจึงประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา ภาคการผลิตและบริการ ซึ่งมุ่งเน้นที่การพัฒนาเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตตลอดห่วงโซ่มูลค่า เพื่อก้าวกระโดดไปสู่การเป็นฐานการผลิตและบริการที่โดดเด่นในด้านเศรษฐกิจฐานชีวภาพ โดยยกระดับสู่เกษตรสมัยใหม่ที่เป็นพื้นฐานสำคัญ และเป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตร อาหาร พลังงานและวัสดุชีวภาพด้วยนวัตกรรม ยกยกระดับศักยภาพภาคอุตสาหกรรม ให้แข่งขันได้บนฐานเทคโนโลยีขั้นก้าวหน้า พัฒนาความหลากหลาย คุณภาพ และสร้างเอกลักษณ์การท่องเที่ยวไทย และพัฒนาธุรกิจบริการที่มีศักยภาพใหม่ๆ ที่สร้างรายได้สูง ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาสังคมผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Society) เพื่อสร้าง ผู้ประกอบการทางธุรกิจที่พิจารณาโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ ด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ขับเคลื่อนธุรกิจ (From Entrepreneur to Technopreneur) สู่การเป็น “ผู้ผลิตได้ ขายเป็น” ก็มีความสำคัญต่อการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตและการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันทาง เศรษฐกิจของภาคการผลิตและบริการไทยตลอดห่วงโซ่มูลค่า โดยต้องมุ่งพัฒนาทั้งด้านศักยภาพของผู้ประกอบการ และปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญ การพัฒนาในแนวทางสำคัญดังกล่าวข้างต้นจะสัมฤทธิ์ได้ก็ต่อเมื่อมีการพัฒนาปัจจัยสนับสนุน การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันรองรับอย่างเหมาะสม ทั้งการลงทุน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์และการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ตลอดห่วงโซ่มูลค่า เพื่อก้าวข้ามกับดักจากผู้ซื้อเทคโนโลยี ไปสู่การเป็นผู้ผลิต และขายเทคโนโลยีโดยเน้นการวิจัยและพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นพื้นฐานเพื่อสร้างองค์ความรู้ ความคิด และเทคโนโลยีต้นน้ำ สู่การพัฒนาเทคโนโลยีต้นแบบ และเพื่อวางรากฐานความเข้มข้นในการต่อยอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศ และนำไปใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์ สังคม และชุมชน รวมถึงการพัฒนาและวิจัยแบบวิศวกรรม ย้อนกลับเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออุตสาหกรรมอนาคตที่ยังต้องอาศัยเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ขณะเดียวกันก็ต้องวางรากฐานที่แข็งแกร่งเพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ทั้งในด้านเสถียรภาพและสมรรถนะทางเศรษฐกิจมหภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงกลไกภาครัฐ ในการบริหารเศรษฐกิจ การคลัง และงบประมาณของประเทศ ให้สามารถสนับสนุนการนำยุทธศาสตร์ การพัฒนาไปสู่การจัดสรรงบประมาณและการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติได้อย่างสอดประสาน และ เกิดบูรณาการควบคู่ไปกับการดำเนินยุทธศาสตร์การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก

1.3 การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสู่ “ประเทศไทย 4.0” “ไทยแลนด์ 4.0” เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือ โมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล บนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ประเทศไทย 4.0 เป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ Value-Based Economy หรือเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เพื่อให้ประเทศไทยสามารถพ้นจาก

กับต่างประเทศรายได้ปานกลาง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ โดยต้องขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อย 3 มิติสำคัญคือ 1. เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม 2. เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และ 3. เปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น ซึ่งแนวคิดประเทศไทย 4.0 มี 2 แนวคิดสำคัญ คือการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน และเมื่อภายในเข้มแข็งต้องเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในกับเศรษฐกิจโลก โดย การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน มี 3 กลไกขับเคลื่อนหลักคือ การยกระดับนวัตกรรมของทุกภาคส่วนทั่วประเทศ การสร้างสังคมที่มีจิตวิญญาณของความเป็นผู้ประกอบการ และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย ส่วนการเชื่อมโยงกับภายนอก ต้องดำเนินควบคู่กันไปโดยเป็นการเชื่อมโยงกับโลกใน 3 ระดับคือ เศรษฐกิจภายในประเทศ เศรษฐกิจภูมิภาค และเศรษฐกิจโลก

1.4 แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โดยเป้าหมายการพัฒนาประเทศตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ส่งผลให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นตามลำดับ ได้แก่ เศรษฐกิจไทยมีขนาดใหญ่ขึ้น มีฐานการผลิตและบริการที่มีความเข้มแข็งและโดดเด่นในหลายสาขา และความร่วมมือกับมิตรประเทศทั้งในรูปทวิภาคีและพหุภาคี รวมถึงความร่วมมือกับประเทศในอนุภูมิภาคและอาเซียนมีความเข้มข้นและชัดเจนขึ้น ขยายโอกาสด้านการค้าและการลงทุนของไทยเพิ่มขึ้น ในขณะที่โครงสร้างพื้นฐานมีการพัฒนาครอบคลุมมากขึ้น และการบริการทางสังคมทุกด้านที่มีความครอบคลุมทั่วถึง ทำให้รายได้ประชาชนสูงขึ้นปัญหาความยากจนลดลงและคุณภาพชีวิตประชาชนดีขึ้น

2. มิติด้านเศรษฐกิจ (Economic Component : E) เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจที่ประกอบด้วย ความเชื่อมโยงกันระหว่าง การรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาค การจัดการภาคอุตสาหกรรมไทย และโมเดลการ พัฒนาสู่ “ประเทศไทย 4.0” ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่เชื่อมโยงกับการจัดการบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษได้ดังนี้

2.1 ความเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาการเพิ่มขึ้นของการผลิตสินค้าและบริการ รวมถึงการส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศทั้งประเทศที่พัฒนาแล้ว ที่กำหนดมาตรฐานสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมาตรฐานสินค้าที่ได้รับการรับรองฉลากสิ่งแวดล้อม (Ecolabelling) และตลาดเกิดใหม่ซึ่งยังไม่มีข้อกำหนดมาตรฐานสินค้าที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเข้มงวดมากนัก ส่วนความร่วมมือด้านการค้าระหว่างประเทศภายใต้สมาชิกขององค์การการค้าโลกได้ส่งเสริมการค้าเสรีระหว่าง ประเทศ ลดอุปสรรคทางการค้าทั้งที่เป็นภาษีและไม่ใช่อภาษีและส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ที่อาจนำมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมมาเป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้าได้ จึงมีความชัดเจนว่าประเด็นทางเศรษฐกิจมีความเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้นในอนาคต ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับการ กำหนดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างโอกาส ในการรักษาสิ่งแวดล้อมและเพิ่มขีด

ความสามารถในการแข่งขันด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ รวมถึง เร่งบูรณาการกรอบความร่วมมือในระดับทวิภาคีและพหุภาคีด้านการค้าและการลงทุน ส่งเสริมให้ธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสังคม (Corporate Social Responsibility) รวมถึงสร้างสรรค์ คุณค่าเพิ่มร่วมกันให้กับสังคม (Creating Shared Value) โดยเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจในอนาคต

2.2 การรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาค การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 เพื่อสร้างประชาคมที่มีความแข็งแกร่งเพิ่มโอกาสรับมือและปรับตัวกับความท้าทายจากภาคการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และภาวะคุกคามรูปแบบใหม่ และเพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ดีและประชาชนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สามารถเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี รวมทั้งส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในเวทีโลก ดังนั้น จึงควรคำนึงถึงทรัพยากรในพื้นที่ที่มีอยู่ ซึ่งอาจมีอัตราการใช้ทรัพยากรในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นจนเกินศักยภาพของระบบนิเวศ การควบคุมการใช้ที่ดินเพื่อขยายกำลังการผลิต และการวางระบบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งด้านพลังงาน การคมนาคมขนส่ง และการท่องเที่ยว ที่อาจจะส่งผลให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้การทำลายระบบนิเวศเพิ่มขึ้น และนำไปสู่การสูญเสียความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่อาศัยอยู่ในระบบนิเวศ รวมทั้ง การส่งเสริมขีดความสามารถในการลงทุนและผลิตสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน และการสร้างมาตรการป้องกันสินค้าที่มีคุณภาพต่ำและไม่ได้มาตรฐานที่ผลิตได้ในอาเซียน

2.3 การปรับตัวเพื่อรองรับการเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเศรษฐกิจโลกในอนาคต การขยายตัวของเศรษฐกิจโลกยังคงมีความเสี่ยงจากการค้าโลกที่อ่อนแอ ผลกระทบต่อวงการคลังและการค้า ของประเทศผู้ผลิตน้ำมันและความเสี่ยงที่เศรษฐกิจในประเทศแถบยุโรปโซนและญี่ปุ่นจะซบเซาหรือประสบภาวะเงินฝืดอย่างยาวนาน จึงมีแนวโน้มว่าความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโลกจะขยายการลงทุนไปยังประเทศที่เป็นตลาดเกิดใหม่ โดยเฉพาะตลาดเกิดใหม่ในเอเชีย (Emerging Asia) เช่น จีนและอินเดีย เนื่องจากเป็น แหล่งทรัพยากรและแรงงานที่สำคัญ มีประชากรจำนวนมากและมีการขยายตัวของเมืองและชนชั้นกลางอย่างรวดเร็ว รวมถึงมีการเพิ่มการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานในกลุ่มประเทศเอเชียและมีการเชื่อมเศรษฐกิจเป็นเครือข่ายธุรกิจที่เข้มแข็งกับประเทศในทวีปแอฟริกา ตะวันออกกลาง และละตินอเมริกา ดังนั้น พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกถือเป็นพื้นที่เหมาะสมต่อการรองรับการเจริญเติบโต มีศักยภาพและความพร้อมสูงที่จะเป็น “ประตูเศรษฐกิจ” เพื่อเปิดตลาดการค้าไปสู่ภูมิภาคอื่นๆ ของโลก จึงควรพิจารณาการลงทุนและพัฒนาเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานให้มีความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาค โอกาสทางการค้า การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยการลดต้นทุนการผลิต การกำหนดมาตรฐานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเข้าถึงตลาดใหม่ที่มีการผลิตและการบริโภคสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นในอนาคต อันเป็นผลจากมาตรการทางการค้าระหว่างประเทศ

3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural Component : S) เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการขยายเขตพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษอุตสาหกรรมของประเทศ ประกอบด้วย โครงสร้างประชากรมีแนวโน้มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเมืองและการเพิ่มรายได้ของประชากร สามารถสรุปประเด็นสำคัญที่เชื่อมโยงกับการจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกได้ดังนี้

3.1 การเปลี่ยนแปลงของประชากรและการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ปัจจัยหลักที่มีผลต่อขนาดและโครงสร้างของประชากร ได้แก่ อัตราการเกิด อัตราการตาย และการย้ายถิ่น โดยมีพัฒนาการ ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนปัจจัยดังกล่าว ซึ่งแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรที่สำคัญและจะส่งผลกระทบต่อในอนาคตคือการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของโลก ซึ่งจะมีผลให้เกิดการขาดแคลนประชากรวัยแรงงานในอนาคต และส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งนี้ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาคมโลกมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาของประเทศไทยและพื้นที่ ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกด้วยเช่นกัน โดยถือเป็นโอกาสในฐานะศูนย์การให้บริการด้านการแพทย์ ระดับนานาชาติและบุคลากรทางสาธารณสุขที่มีความสามารถ

3.2 การเคลื่อนย้ายแรงงานและการย้ายถิ่นฐานของประชากร สถานการณ์แนวโน้มค่อนข้างแน่นอนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นคือ ประชากรจะมีการย้ายถิ่นฐานและมีรูปแบบที่ซับซ้อนมากขึ้น โดยปัจจัย ด้านสังคมและเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศและภูมิภาค จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่นฐานของประชากรชนบทและเมืองและระหว่างประเทศในลักษณะของการเคลื่อนย้ายแรงงานจากต่างประเทศ ทั้งแรงงานไร้ฝีมือและแรงงานที่เป็นทักษะฝีมือสูงหรือมีความเชี่ยวชาญเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งจะเกิดความต้องการด้านการบริการสาธารณสุขภาค สาธารณูปการเพิ่มขึ้น มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น รวมถึงการจัดการปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การจัดการของเสียชุมชนที่เพิ่มขึ้น ปัญหาสังคม ชุมชนแออัด และวัฒนธรรม อาชญากรรม เป็นต้น

4. มิติด้านเทคโนโลยี(Technological Component : T) เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีที่มีผลต่อการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งพบว่าแนวโน้มการพัฒนาเทคโนโลยีควรให้ความสำคัญต่อเทคโนโลยีลดการใช้ทรัพยากรลง ซึ่งเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญต่อการจัดการและบริหารงานของเขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออก ดังนี้

4.1 การใช้นวัตกรรมในการสร้างหรือคำนวณเพื่อให้เกิดความสัมพันธในการใช้พื้นที่และทรัพยากรภายในพื้นที่อันมีอย่างจำกัดทำให้เกิดประโยชน์ในการใช้สูงสุด เช่น การคำนวณการสร้างทางโดยใช้เทคโนโลยีในการคำนวณในการสร้างถนนให้เหมาะสมกับพื้นที่และวัตถุดิบในการสร้าง เพื่อให้สอดคล้องกับปริมาณการใช้ถนนให้เหมาะสมกับเส้นทางที่ดำเนินการไว้

4.2 การทำระบบข้อมูล Big data มาใช้ในการประมวลผลในการก่อสร้างและขยายส่วนงานด้านสาธารณูปโภค เพื่อทำให้เกิดความคุ้มค่าและลดต้นทุนในการทำโครงการด้านขยายพื้นที่เขตระเบียบเศรษฐกิจมีความคุ้มค่าและให้สัมพันธ์กับพื้นที่ที่ขยายตัวไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสถานะแวดล้อมอื่นๆ

4.3 นวัตกรรมสู่ความเป็น “ศูนย์” เป็นนวัตกรรมที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในโลก ซึ่งมุ่งผลิต ผลิตภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์และใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เป็น “ศูนย์” ในชีวิตประจำวัน เช่น การปล่อยมลพิษจากยานพาหนะเท่ากับศูนย์ (Zero emissions vehicle) การจัดการขยะเหลือศูนย์ (Zero waste management) เมืองที่มีการปล่อยคาร์บอนเป็นศูนย์ (Zero carbon cities) และสิ่งพิมพ์คาร์บอนเป็นศูนย์ เป็นต้น ดังนั้นแนวโน้มเทคโนโลยีและนวัตกรรมดังกล่าวจะส่งผลดีต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต รวมทั้งเป็นโอกาสของประเทศไทยในการปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่ม มากขึ้น

4.4 การแก้ไขปัญหาภัยธรรมชาติเทคโนโลยีจะสามารถช่วยในการพัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบพยากรณ์เตือนภัยได้อย่างแม่นยำ มีความน่าเชื่อถือและช่วยในการเฝ้าระวังอุบัติเหตุภัยทางธรรมชาติ การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงการป้องกันพื้นที่เสี่ยงภัยให้สอดคล้องกับระดับความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ดังนั้น ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเทคโนโลยีสีเขียว โดยสนับสนุนงบประมาณในการวิจัยและพัฒนาให้แก่ภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษามากขึ้น สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานที่ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรร่วมกันในการศึกษาวิจัยเพื่อลดต้นทุนการศึกษาวิจัยและพัฒนา เช่น ห้องปฏิบัติการ ศูนย์ทดสอบ ศูนย์ให้คำปรึกษา โรงงานต้นแบบ ฯลฯ

การวิเคราะห์โดยใช้ SWOT Analysis

สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวทั้งในส่วนสภาพแวดล้อมภายใน ทั้งจุดแข็ง และ จุดอ่อน และสภาพแวดล้อมภายนอก ทั้งโอกาส และอุปสรรค โดยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 – 1 SWOT Analysis ของการท่องเที่ยว

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. การท่องเที่ยวไทยเติบโตอย่างต่อเนื่องทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวและการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว 2. การท่องเที่ยวของไทยมีจุดแข็งด้านการตลาดและภาพลักษณ์ ในสายตานักท่องเที่ยว	1. นักท่องเที่ยวระยะใกล้มีจำนวนมากขึ้น ทำให้จำนวนวันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทยในช่วงหลังลดลง

ตารางที่ 4 – 1 SWOT Analysis ของการท่องเที่ยว (ต่อ)

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p>3. ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านการบินคมนาคมทางอากาศ ในภูมิภาค</p> <p>4. ตลาดการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีเครือข่ายของโรงแรมและ สถานที่พักแรมที่หลากหลายเพียงพอและมีราคาที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังได้รับการยอมรับในด้านคุณภาพจากนักท่องเที่ยว ทั่วโลกเป็นอย่างดี</p> <p>5. ประเทศไทยมีศักยภาพที่โดดเด่นในการรองรับการท่องเที่ยว แบบตลาดเฉพาะ (NicheMarketTourism) เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา</p> <p>6. การบริหารจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยอยู่ในเกณฑ์ดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีหน่วยงานที่สนับสนุนด้านการท่องเที่ยวทั้งในภาพรวม และหน่วยงานสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบเฉพาะ (Niche Market Tourism) - มีหน่วยงานที่มีหน้าที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวกระจาย ตัวอยู่เกือบครบทุกจังหวัดทำให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับพื้นที่มีประสิทธิภาพ 	<p>2. การจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวจากประเทศเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และรัสเซียที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยยังมีน้อย แม้โดยธรรมชาติแล้วนักท่องเที่ยวจากประเทศกลุ่มนี้มี การใช้จ่ายสูง</p> <p>3. การคมนาคมขนส่งภายในประเทศยังเป็นจุดอ่อน โดยเฉพาะความเชื่อมโยงของระบบขนส่งมวลชนระหว่างสนามบินและตัวเมือง และระหว่างแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ</p> <p>4. ปัจจัยด้านบุคลากรถือเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของตลาดการท่องเที่ยวของประเทศไทย</p> <ul style="list-style-type: none"> - บุคลากรที่มีหน้าที่คอยส่งเสริมสนับสนุน และกำกับดูแลด้านการท่องเที่ยว นั้นมีจำนวนจำกัด ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้เพียงบางกลุ่ม - ทักษะและความสามารถของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวมีไม่เพียงพอบุคลากรส่วนมากขาดประสบการณ์และขาดความ เข้าใจในเศรษฐกิจการท่องเที่ยว <p>5. การใช้ประโยชน์จากระบบข้อมูลและสารสนเทศในตลาดการท่องเที่ยวยังทำได้ไม่ดีพอ</p> <p>6. คนไทยเดินทางท่องเที่ยวในประเทศค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในเอเชีย เช่น จีน ญี่ปุ่น เป็นต้น</p>
โอกาส	อุปสรรค
<p>1. ประเทศไทยมีศักยภาพและโอกาสทางการท่องเที่ยวมากมาย เนื่องจากทำเลที่ตั้งและความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยว</p>	<p>1. การท่องเที่ยวของไทยเติบโตไปพร้อมปัญหาพื้นฐานหลายประการที่ต้องเร่งแก้ไขโดยด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นด้านความยั่งยืนของ</p>

ตารางที่ 4 – 1 SWOT Analysis ของการท่องเที่ยว (ต่อ)

โอกาส	อุปสรรค
<p>2. ประเทศไทยมีภาพลักษณ์ที่ดีในสายตา นักท่องเที่ยวทั่วโลกและได้รับรางวัลในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นประจำ</p> <p>3. ประเทศไทยมีทรัพยากรที่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ (Quality Travelers) ตามยุทธศาสตร์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา</p> <p>4. การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้รับประโยชน์จากลักษณะทางประชากรศาสตร์หลายประการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเติบโตของสังคมผู้สูงอายุที่เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ (Quality Travelers) และมีการใช้จ่ายต่อครั้งสูง เป็นปัจจัยส่งเสริมให้ตลาดการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ในไทยเติบโตขึ้น - การเติบโตของชนชั้นกลางทั้งในด้านปริมาณและรายได้เกิดเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของ ประเทศไทย <p>5. การเติบโตของสายการบินต้นทุนต่ำ (Low Cost Carriers) ทำให้ต้นทุนการเดินทางมายังประเทศไทยต่ำลง</p> <p>6. การท่องเที่ยวของประเทศไทยมีปัจจัยสนับสนุนเชิงนโยบายหลายประการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ภาครัฐให้ความสำคัญกับการวางนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวอย่างจริงจังและทำให้การดำเนินงานมีความเป็นรูปธรรม - รัฐบาลไทยมีนโยบายที่สนับสนุนการลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวผ่านการจัดสรรงบประมาณและมาตรการ เพื่อการส่งเสริมการลงทุนค่อนข้างมาก 	<p>ทรัพยากรธรรมชาติทำให้ในอนาคต จะไม่สามารถดำเนินการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวโดยละเอียดปัญหาต่างๆ เหล่านี้ได้อีกต่อไป</p> <p>2. ประเทศไทยมีอุปสรรคอันเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างหลายประการที่บั่นทอนการเติบโตของตลาดการท่องเที่ยวของประเทศ</p> <p>3. การท่องเที่ยวของประเทศไทยประสบปัญหาอันเป็นอุปสรรค ด้านการบริหารจัดการหลายประการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจัดลำดับความสำคัญของแผนงานด้านการท่องเที่ยวยังไม่มีความชัดเจนทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดความชัดเจน ในการดำเนินงาน - การแบ่งเขตการท่องเที่ยวมีความขัดแย้งกันระหว่างหน่วยงาน - แผนงานและแนวทางการปฏิบัติงานของเขตการท่องเที่ยวมีความขัดแย้งกันกับแผนงานและแนวทางของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย - เป้าหมายของหน่วยงานและนโยบายด้านบุคลากรมีความขัดแย้งกันทำให้หน่วยงานไม่สามารถขยายอัตรากำลังเพื่อรองรับเป้าหมายที่ท้าทายใหม่ๆ ได้ - ปัญหาและอุปสรรคด้านการท่องเที่ยวต่างๆ ไม่ได้ได้รับความสนใจจากหน่วยงานระดับบริหารอย่างเท่าเทียมกัน - กฎระเบียบบางประการเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4 – 1 SWOT Analysis ของการท่องเที่ยว (ต่อ)

โอกาส	อุปสรรค
<p>- นโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ สอดรับกับแนวโน้มในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโลกที่แบ่งเป็นกลุ่มๆ ตามพฤติกรรมและลักษณะของการท่องเที่ยว</p> <p>7. ประเทศไทยมีโอกาสในการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากเยอรมนี ฝรั่งเศสและแคนาดาให้เดินทางเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้นเนื่องจากเป็นประเทศที่มีอัตราการเดินทางท่องเที่ยวสูงแต่ยังเดินทางเข้ามาในประเทศไทยไม่มากนัก</p> <p>8. ตลาดแรงงานมีทัศนคติที่ดีต่องานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทำให้มีแนวโน้มที่จะมีแรงงานมาก ความสามารถสนใจเข้ามา ทำงานในสาขาการท่องเที่ยวมากขึ้น</p>	<p>4. ระบบการขนส่งและโลจิสติกส์เป็นอุปสรรคต่อการขยายการท่องเที่ยวออกไปจากกรุงเทพฯ และจากเมืองท่องเที่ยวหลัก</p> <p>5. ทักษะการสื่อสารในภาษาต่างประเทศของบุคลากรและการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวต่างประเทศเป็นภาษาต่างชาติยังไม่ดีพอ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถวางแผนการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง</p> <p>6. ปัญหาความปลอดภัยและสุขอนามัยในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัญหาสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวศักยภาพสูงให้เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย</p> <p>7. การท่องเที่ยวของประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศและเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว</p> <ul style="list-style-type: none"> - บุคลากรด้านการท่องเที่ยวในหน่วยงานต่างๆ มีทักษะและการใช้ประโยชน์จากสื่อการตลาดออนไลน์ (Online Marketing) ไม่ดีพอ - โครงสร้างพื้นฐานและศักยภาพด้านระบบสารสนเทศยังไม่อำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่

บทสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้จัดทำบทสัมภาษณ์และได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลและในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ โดยได้รวบรวมบทสรุปบทสัมภาษณ์ไว้โดยแบ่งแต่ละรายการ โดยมีเนื้อหาของบทสัมภาษณ์ที่แบ่งออกเป็นตามหัวข้อในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. สภาวะปัจจุบันของเขตระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกสามารถขยายตัวได้มากน้อยขนาดไหน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงได้ข้อสรุปว่า ในปัจจุบันภาพเศรษฐกิจของโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของเศรษฐกิจโล โดยแหล่งเงินทุนที่มาลงทุนในเขตเศรษฐกิจนั้น ส่วนใหญ่มา

จากฝั่งเอเชีย โดยการโรงงานก็มีจำนวนมากขึ้นและโยกย้ายถิ่นฐานไปอยู่ตามประเทศเพื่อนบ้านก็มีจำนวน มากเช่นกัน ตามภาวะเศรษฐกิจของกระแสการเปลี่ยนแปลง จึงเห็นว่าประเทศไทยสามารถขยายตัวได้แต่ ในช่วงแคบๆ ไม่ได้ใหญ่โตเหมือนก่อน และส่วนใหญ่ที่มาตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมเขตระเบียง เศรษฐกิจนั้นก็ไม่ค่อยอยู่ได้นาน ซึ่งจะเป็นไปตามกระแสธุรกิจของโลกแต่มีการขยายตัวไม่มาก

2. ปัญหาและอุปสรรคต่อพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก โดย ปกติแล้วปัญหาและอุปสรรคในด้านการท่องเที่ยวมีหลายๆ ด้านแต่ส่วนใหญ่จะเป็นปัจจัยด้านการลงทุน ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากภาครัฐมีนโยบายที่ชัดเจนแต่ขาดการลงทุน และการ เอาใจใส่ในสภาพแวดล้อม ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความไม่มั่นใจในการมาท่องเที่ยวพักผ่อน ทำให้มีการ เปลี่ยนเป้าหมายไปพักผ่อนในประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง ทำให้ประเทศขาดรายได้จากการท่องเที่ยวจุด นี้ภาครัฐควรเอาใจใส่ในการดูแลและบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเป็นรูปธรรม เพื่อที่จะให้ นักท่องเที่ยวหันมาเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะสร้างรายได้ให้กับประเทศอีกทางหนึ่ง

3. นโยบายรัฐบาลมีผลอย่างไรต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในส่วนของภาคเอกชน โดยมี ส่วนสำคัญอย่างมากและมีปัญหาอย่างยิ่ง เนื่องจากภาครัฐมีนโยบายและแผนงานยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน แต่ขาดการต่อเนื่อง ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจังรวมทั้งบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวขาด แคลน ทั้งในระดับเจ้าหน้าที่รวมถึงผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยว ทำให้เกิดสภาวะ การว่างงานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ภาคเอกชนจึงต้องพึ่งพาแรงงานประเทศเพื่อนบ้านมา ทำงาน เป็นเหตุให้เกิดปัญหาและภาวะอื่นๆ ตามมา

4. ข้อเสนอแนะต่างๆ จากการที่ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

4.1 การวางนโยบายของภาครัฐ ควรจะทำให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมในพื้นที่ สภาพสังคมในท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้มีผลต่อการปฏิบัติงาน รวมทั้งควรผ่อนปรนกฎหมายแรงงาน เพื่อให้ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้มีแรงงานมาสนับสนุนการดำเนินงานในภาคเอกชน

4.2 ด้านงบประมาณที่ใส่ลงไปในการโปรโมทด้านการท่องเที่ยว ควรจะทำการ ปรึกษาหารือกับหน่วยงานภาคเอกชนในการจัดทำกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้สอดคล้องกับงาน และนโยบายของรัฐบาลที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

4.3 ควรจะมีการบูรณาการในส่วนของภาครัฐและเอกชนในวางแผนพัฒนาด้านการ ท่องเที่ยวเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อให้แต่ละฝ่ายซึ่งจะสามารถเสนอปัญหาและลดการซ้ำซ้อนของงาน และยังทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานมากที่สุด

สรุป

ในบทการวิเคราะห์ผลกระทบในแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวของภาคเอกชนต่อการพัฒนาเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยสรุปได้ว่านโยบายที่รัฐบาลได้วางไว้มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและทิศทางในการพัฒนาเป็นอย่างมาก ซึ่งภาครัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในฐานะเป็นกลไกหลักในการช่วยรักษาเสถียรภาพและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยจะเห็นได้จากการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อเป็นแผนหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาถึงแม้จะประสบความสำเร็จในแง่ของจำนวนและรายได้จากการท่องเที่ยว แต่ในด้านการพัฒนาสินค้าและบริการพบว่ามีข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สะท้อนให้เห็นได้จากตัวชี้วัดการจัดอันดับในนิตยสารต่างประเทศต่างๆ ซึ่งประเทศไทยในเรื่องการท่องเที่ยวยังเป็นจุดอ่อนสำคัญของประเทศไทย รองลงมา คือ ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมของภาคธุรกิจ ประกอบสภาพแวดล้อมทรัพยากรทางธรรมชาติและการบริหารจัดการขยะ ซึ่งยังเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวของภาคเอกชนต่อการพัฒนาเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยปัญหาและอุปสรรคที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในระเบียงเศรษฐกิจ รวมถึงแนวทางการพัฒนาเพิ่มศักยภาพให้กับภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งเมื่อดำเนินการวิจัยตามลำดับแล้วจะทำให้แนวทางในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของภาคเอกชนที่มีต่อเขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก มีผลกระทบในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่และผลในด้านการพัฒนาศักยภาพทั้งในด้านบุคลากรและทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในหลายๆ ด้าน

สรุป

สรุปแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวของภาคเอกชนต่อการพัฒนาเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกสู่การท่องเที่ยวระดับโลกอย่างยั่งยืน รองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดี กลุ่มเชิงสุขภาพ และนักท่องเที่ยวกลุ่มธุรกิจ (B-leisure) โดยยกระดับแหล่งท่องเที่ยวที่มีแนวคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เช่น การท่องเที่ยว MICE และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวชุมชน รวมทั้งดูแลคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ทั้งชายหาดและเกาะต่างๆ ให้อยู่ในสภาพที่ดี พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมให้เชื่อมโยง และเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวหลักที่สำคัญได้สะดวกขึ้นตลอดจนพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้พร้อมรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและธุรกิจต่อเนื่องทั้งระบบ ซึ่งสรุปแนวทางการพัฒนาเป็นระยะได้ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาระยะเร่งด่วน (ปี 2560-2561) พัฒนาศักยภาพและคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทั้งเชิงศาสนาและวัฒนธรรม เชิงนิเวศและอนุรักษ์เชิงสุขภาพ รวมทั้งสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ (Man-made Attractions) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาไปที่สนามบินอู่ตะเภาเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวใหม่กับการท่องเที่ยวเชิงชุมชนและวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะการกำจัดขยะตามแนวชายฝั่งทะเลและเกาะท่องเที่ยวสำคัญ อาทิ เกาะล้าน การปรับปรุงป้ายบอกทางและป้ายสัญลักษณ์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน การปรับปรุงระบบเสียงบรรยายให้มีหลากหลายภาษามากขึ้น เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ การจัดพื้นที่ (Zoning) เพื่อการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพการจัดการพื้นที่ และ

สิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เป็นต้น ทั้งนี้ แผนงานด้านการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว MICE และนันทนาการ จะปรากฏในแผนปฏิบัติการการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายและแผนงานการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

2. แนวทางการพัฒนาระยะกลาง (ปี 2562-2564) พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่ระบบให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และเพียงพอต่อความต้องการของตลาด และครอบคลุมทุกสาขาการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐภาคเอกชนและชุมชนในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องความต้องการของตลาดแรงงาน สร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวสนับสนุนบุคลากรให้มีสมรรถนะขั้นพื้นฐานตามตำแหน่งงานและได้รับการฝึกอบรมที่ได้มาตรฐานสากล

3. แนวทางการพัฒนาระยะต่อไป (ตั้งแต่ปี 2565) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงและระบบโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยวทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวได้สะดวกรวดเร็วและปลอดภัย อีกทั้งช่วยกระจายนักท่องเที่ยวไปสู่เมืองท่องเที่ยวรอง ด้วยการสนับสนุนการลงทุนพัฒนาคมนาคมและโลจิสติกส์ภายใต้แผนปฏิบัติการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค เพื่อรองรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น ระบบขนส่งจากสนามบินสู่เมืองหลัก จัดทำแผนพิจารณาการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวและจัดทำคู่มือเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระบบโครงข่ายคมนาคมขนส่ง รวมทั้งขยายเส้นทางและเพิ่มรูปแบบการขนส่งเชื่อมโยงอีอีซีและพื้นที่โดยรอบ พัฒนาภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นด้านคุณภาพการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวอันเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกและประเทศไทย ด้วยการเสริมสร้างภาพลักษณ์คุณภาพและความปลอดภัยให้กับพื้นที่ มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและมาตรการป้องกัน ข้อควรปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยและสิ่งควรกระทำในกรณีฉุกเฉิน สนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ ด้วยการทำการตลาดเป้าหมายและสร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยในขั้นต้น นำไปสู่แผนปฏิบัติการนี้เพื่อแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวของภาคเอกชนต่อการพัฒนาเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยเสนอแนะแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว โดยเสนอแนะแนวทางมี 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การเพิ่มความเข้มแข็งให้กับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยการจัดการของเขตพัฒนาการท่องเที่ยวในการดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในแต่ละประเด็นควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและตัดสินใจเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความพึงพอใจต่อทุกฝ่ายเครือข่ายเหล่านี้ได้แก่ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น รวมถึงสถาบันด้านการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งในเชิงภารกิจ และพื้นที่หลักการมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้จะต้องควบคู่ไปกับการดำเนินการกิจอย่างอาศัยองค์ความรู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวไปในทิศทางที่เหมาะสมและให้เกิดความยั่งยืนอีกด้วย การดำเนินการของภาครัฐควรจะใช้เครือข่ายหรือหน่วยงานที่มีอยู่เป็นกลไกในการดำเนินการให้เกิดการมีส่วนร่วม ข้างต้น เช่น กลไกเขตพัฒนาการท่องเที่ยว ใน 3 จังหวัดเขตภาคตะวันออกในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดหรืออำเภอ เป็นต้น เพื่อให้การปฏิบัติการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นั้นมีความเชื่อมโยงกับมิติเชิงภารกิจ มิติเชิงพื้นที่หรือบริบทและลักษณะของการดำเนินการในแต่ละพื้นที่การใช้กลไกเหล่านี้จะทำให้เกิดเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้มแข็งและพร้อมที่จะร่วมการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวและกีฬา ในการดำเนินการขับเคลื่อนประเด็นยุทธศาสตร์ในแต่ละประเด็นให้เกิดประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทต่างๆ จำเป็นที่จะต้องอาศัยองค์ความรู้ในการพัฒนา องค์ความรู้เหล่านี้มีในหลากหลายประเด็นเช่น องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการองค์ความรู้ด้านการตลาดและเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬาองค์ความรู้ในการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและกีฬา องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา เป็นต้น องค์ความรู้ต่างๆ เหล่านี้จะเป็นส่วนช่วยในการสนับสนุนให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอได้อย่างเหมาะสมและทันท่วงทีนอกจากนี้องค์ความรู้เหล่านี้ควรที่จะมีการแบ่งปันและให้เข้าถึงได้ง่าย ต่อภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพราะจะส่งเสริมให้การดำเนินการในแต่ละพื้นที่เป็นไปอย่างอาศัยองค์ความรู้และสามารถสร้างนวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนต่อไปได้อีกด้วย

3. ระบบการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ประเด็นสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการดำเนินการใดๆ ก็ตามคือการพิจารณาว่าการดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมายหรือไม่ การติดตามประเมินผลจึงเป็นส่วนที่จะชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นั้นประสบผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด ระบบการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องเป็นไปอย่างโปร่งใสและสามารถแสดงให้เห็นดัชนีชี้วัดผลสำเร็จได้อย่างชัดเจนทั้งในภาพรวมและในระดับย่อย การดำเนินการติดตามประเมินผลควรมีผู้ที่รับผิดชอบโดยเฉพาะโดยควรที่จะมอบหมายคณะทำงานหรือคณะบุคคลที่มีอยู่แล้วหรือแต่งตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการขึ้นมาใหม่เพื่อทำหน้าที่ติดตาม ประเมินผลโดยประกอบด้วยบุคลากรจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องภายในกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้แก่ สำนักงาน

คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมการท่องเที่ยว กรมพลศึกษา สถาบันการพลศึกษา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การกีฬาแห่งประเทศไทย และกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว ระบบการติดตามประเมินผลควรออกแบบให้ครอบคลุมโครงการต่างๆ และติดตามผลเป็นประจำทุกเดือนหรือ ตามความเหมาะสมในการเร่งรัดงาน โดยในการติดตามผลนั้นจะต้องพิจารณาว่าการปฏิบัติงานนั้นได้ทำอยู่ภายในกำหนด ระยะเวลาที่กำหนดไว้หรือไม่ โครงการได้รับทรัพยากรในการสนับสนุนเพียงพอหรือไม่ และผลการดำเนินโครงการนั้นเป็นไป ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด หากในการติดตามผลดังกล่าวพบอุปสรรคหรือปัญหาใดๆ ที่อาจจะ ทำให้การดำเนิน โครงการไม่ประสบผลสำเร็จหรือไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือมีความล่าช้าก็ควรมีการ ประสานงานหรือให้ความช่วยเหลือ อย่างทัน่วงทีเพื่อให้ผลการดำเนินงานเข้าใกล้เป้าหมายที่ตั้งไว้มาก ที่สุด นอกจากนั้นการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดการปรับปรุงแผนประจำปีเพื่อให้ สอดคล้องกับนโยบายและสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวและกีฬาที่เปลี่ยนแปลงไปได้อีกด้วย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เอกสารวิจัย

ชัยณรงค์ เครือนวน. “เศรษฐศาสตร์การเมืองของการพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2550.

นุศรา ตัณลาพุดม. “ศักยภาพในการจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของจังหวัด เชียงราย”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.

วนิดา กิจตะวงค์. “การประเมินต้นทุนด้านสุขภาพที่เกิดจากมลพิษทางอากาศของโครงการก่อสร้างถนนเชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (เชียงราย-เชียงใหม่)”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.

ศรินทิพย์ ประเสริฐฐานนท์. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

ภาษาต่างประเทศ

Sabatier, P.A. and Mazmanian, D.A. “The Implementation of Public Policy : A Framework of Analysis”, Policy Studies journal. 1980.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางประกาย คำภูศิริ
วัน เดือน ปีเกิด	15 มกราคม 2511
การศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - วุฒิ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง - หลักสูตร การบริหารจัดการด้านความมั่นคงชั้นสูง รุ่น 6 (สวปอ.มส. 6) - หลักสูตรภาษาญี่ปุ่น ระยะสั้น ที่ SAITAMA JAPAN
ประวัติการทำงาน	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดกิจการร้านอาหารไทย ชื่อร้าน ศาลาไทย จังหวัด กุมมา ประเทศ ญี่ปุ่น - บริหารโครงการอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรี - บริหารร้านอาหารญี่ปุ่น บากุ - บริหารร้านอาหาร ยู ยูแลนด์ - บริหารร้านอาหาร Oasis Kissaten - บริหารโรงแรม เดอะลอฟท์ ซีไซด์ ศรีราชา - บริหาร เดอะลอฟท์ รีเวอร์ไซด์ เชียงใหม่ รีสอร์ท
ตำแหน่งปัจจุบัน	<ul style="list-style-type: none"> - กรรมการผู้จัดการบริษัท ประกายเพชรพรีอเพอร์ตี จำกัด - กรรมการผู้จัดการ บริษัท โจโฮกุ โคเกียว (ไทยแลนด์) จำกัด - กรรมการผู้จัดการ บริษัท ไทยโซฟูดอชั่น จำกัด - เจ้าของกิจการร้านอาหารญี่ปุ่น BAKKAI - เจ้าของกิจการ ยูยูแลนด์ - ผู้จัดการ SUNSHINE SERVICED APARTMENT

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวของภาคเอกชนต่อการพัฒนา
เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ผู้วิจัย นางประกาย คำภูศิริ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพในปัจจุบันของประเทศไทยนั้นมีการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบชะลอตัวและอยู่ในระดับต่ำ โดยมี ปัจจัยสำคัญจากการพึ่งพาต่างประเทศสูงทั้งด้านการค้า การลงทุน และเทคโนโลยี จึงทำให้ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าสำคัญ อาทิ สหรัฐอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่น ส่งผลกระทบต่อสถานะเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนในไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในอีกด้านหนึ่งไทยต้องเผชิญคู่แข่งจากประเทศที่มีต้นทุนแรงงานที่ต่ำกว่า อาทิ จีน รวมถึงประเทศในภูมิภาคอาเซียนด้วยกัน ได้แก่ อินโดนีเซีย และเวียดนาม ทำให้ไทยสูญเสียความได้เปรียบจากการใช้ปัจจัยหลายๆ ด้าน อาทิ การผลิตแบบแรงงานเข้มข้น (Labor Intensive) ในการแข่งขันไป ดังนั้น ไทยจึงจำเป็นต้องยกระดับประเทศไปสู่การผลิตและบริการในระดับที่ สูงขึ้น ทั้งนี้ ทิศทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อการก้าวพ้นจากประเทศรายได้ ปานกลางสู่ประเทศรายได้สูงนั้น ไม่สามารถใช้วิธีการผลิตในปริมาณมากด้วยแรงงานต้นทุนต่ำแบบเดิมได้ แต่ ต้องปรับสู่การยกระดับการผลิตสินค้าและบริการที่เน้นการใช้ทุนด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และทุนมนุษย์ มากขึ้น ดังนั้นประเทศจึงต้องมีการลงทุนด้านนวัตกรรมและทุนมนุษย์ที่สูงขึ้น1 เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่สินค้าและบริการตั้งแต่ระดับต้นทางถึงปลายทาง เพื่อรองรับความต้องการที่หลากหลาย ทั้งแบบทั่วไปและแบบ เฉพาะเจาะจง ปัจเจกบุคคลและองค์กร ครอบคลุมมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรองรับความต้องการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศได้ เสมือนเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่มูลค่าของโลก (Global Value Chain)

ซึ่งในด้านการท่องเที่ยวประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นสวรรค์ของนักท่องเที่ยว เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ แต่ละปีจึงมีนักท่องเที่ยวต่างชาติ เดินทางเข้ามาเที่ยวจำนวนมาก ซึ่งในส่วนของภาคตะวันออกนั้น มีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักแสนล้านบาท โดยเป็นรายได้จากชาวต่างชาติร้อยละ 59 ส่วนใหญ่ที่นิยมมาเที่ยวในภาคตะวันออกคือชาวจีน รัสเซีย อินเดีย

และยุโรปทั้งนี้ จากการที่รัฐบาลมีแผนจะพัฒนาการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ EEC การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานภาคตะวันออก มีแผนการทำงานด้วยการรักษารายได้ในแต่ละเดือนให้อยู่ในระดับสม่ำเสมอ ด้วยการเจาะกลุ่มคนทำงานต่างชาติ กลุ่มนักท่องเที่ยวรายได้สูง การขยายสินค้าและบริการ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวซ้ำ ทั้งเรื่องอาหารอร่อย อาหารพื้นถิ่น อาหารเพื่อสุขภาพ ไปพร้อม ๆ กับบรรยากาศที่ดี รวมทั้งประชาสัมพันธ์ย่านถนนคนเดินในพัทยาใต้ ย่านบางแสน และชุมชนบางเสร่ ให้เป็นที่รู้จัก ดังนั้นภาคเอกชนจึงเห็นจุดสำคัญนี้ จึงเป็นโอกาสช่องทางการทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่จะทำให้เกิดการขยายตัวเศรษฐกิจด้านนี้เติบโตอย่างแข็งแกร่งและยั่งยืนควบคู่กับนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล ซึ่งทั้งภาครัฐและเอกชนจึงต้องมีแนวทางในการพัฒนาร่วมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในทุกมิติและไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม พร้อมทั้งควบคู่กับการนโยบายที่รัฐบาลได้ตั้งไว้ จึงจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออกด้านการท่องเที่ยว เป็นการศึกษา เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาที่เหมาะสมกับภูมิภาคตะวันออกและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และรูปแบบการประยุกต์การพัฒนาการท่องเที่ยวให้เข้ากับโครงการเขตระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
3. เพื่อเสนอแนวทางและวิธีการประยุกต์ใช้เพื่อต่อยอดการพัฒนาในการบริหารพัฒนาการท่องเที่ยวภายในจังหวัดในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ในสอดคล้องควบคู่กับการพัฒนาโครงการระเบียบเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ขอบเขตของการวิจัย

การการวิจัยจะศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวของภาคเอกชนต่อการพัฒนาเขตระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยจะใช้ข้อมูลภายในจังหวัดที่อยู่ในเขตระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแนวทางออกมา ซึ่งจะทำให้ได้การกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรี ด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนงานตามรัฐบาลได้ตั้งนโยบายไว้ ซึ่งรวมไปถึงการศึกษาวิจัยทั้ง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และรวมถึงนโยบายมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับเรื่องนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายที่จะให้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากข้อมูลทฤษฎี หนังสือนิตยสาร และเอกสารทางวิชาการ รายงาน เอกสารคู่มือ แบบสัมภาษณ์ ข้อมูลเศรษฐกิจ สถิติเศรษฐกิจ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง เอกสารโครงการ/แผนงานการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

โดยปัญหาหลักที่ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าจนพบเจอสาเหตุส่วนใหญ่ที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวของประเทศที่สำคัญ โดยแบ่งออกเป็น 9 สาเหตุ ได้แก่

1. กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) การเชื่อมโยงของโลกได้ส่งผลกระทบต่อถึงกันหมด ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีและการเคลื่อนย้ายของแรงงาน (Workforce flow) การรวมตัวกันของประเทศต่างๆ ในการเพิ่มอำนาจต่อรอง การไหลเวียนเงินทุน การขยายขอบเขตตลาด ซึ่งกระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวที่ผู้ประกอบการต้องเปลี่ยนมุมมองพัฒนาตัวเอง เพื่อรับมือ คู่แข่ง คู่ค้า และลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

2. สังคมสูงวัย (Aging society) หลายประเทศก้าวสู่สังคมสูงวัย โดยเฉพาะลูกค้าหลักของไทย คือ กลุ่มยุโรป อเมริกา ญี่ปุ่น เกาหลีได้รวมถึงประเทศไทยเองที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยในปี 2030 และจาก การคาดการณ์ขององค์การสหประชาชาติสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุทั่วโลกได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยคาดการณ์ว่าผู้สูงอายุจะเพิ่มสูงถึง ซึ่งย่อมจะส่งผลกระทบต่อแรงงานที่อาจจะขาดแคลนในบางสาขา โครงสร้างประชากรและวัยแรงงาน ที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป และตลาดนักท่องเที่ยวสูงวัยจะมีขนาดใหญ่ขึ้น

3. สังคมเมือง (Urbanization) การเพิ่มขึ้นของเมืองใหญ่ทั่วโลกนำมาซึ่งความเจริญและโอกาสทางธุรกิจ แต่ก็มีผลกระทบตามมาเช่นกัน ได้แก่ความแออัดของชุมชน ปัญหาขยะ มลพิษ ค่าครองชีพที่สูงขึ้น ในมุมด้านการท่องเที่ยวอาจทำให้เกิดการกลืนวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมแฟชั่นเกาหลีใต้ ร้านอาหาร ต่างประเทศ อาจเกิดการสูญเสียความเป็นท้องถิ่นของชุมชน มีการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง นอกจากนี้ ยังเกิดการกระจุกตัวของคนในชุมชนเมืองทำให้หลายเมืองที่บริหารจัดการไม่ดีไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ทั้งที่มีโอกาส และเสน่ห์ของเมืองจะสูญเสียไปจากสิ่งก่อสร้างที่คล้ายกันของเมืองใหญ่

4. ชีวิตดิจิทัล (Digital lifestyle) มีผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางด้วยตนเองเพิ่มขึ้น ความนิยมต่อโทรศัพท์ Smart phone ที่ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร แต่ยังสามารถใช้บริการ

ข้อมูล (Data) ในระบบอินเทอร์เน็ตได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่เพียงแต่สามารถค้นหา ข้อมูลด้านการเดินทาง ที่พัก แหล่งท่องเที่ยว แต่ยังสามารถทำการจองได้โดยทันที (Real time) ซึ่งปัจจุบัน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต่างให้ความสำคัญกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) เป็นอย่างมาก ตั้งแต่การให้บริการด้านข้อมูลการจองและการซื้อขาย ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเตรียมตัวและเดินทาง ด้วยตนเองได้ง่ายกว่าเดิมมาก

5. ความปลอดภัยในการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในการท่องเที่ยวมากขึ้น ประกอบกับการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วมีส่วนในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว โดยเฉพาะพื้นที่ที่ได้รับ ผลกระทบจากวิกฤตที่เกี่ยวข้องกับโรคระบาด การก่อการร้าย การชุมนุมประท้วง และภัยพิบัติทางธรรมชาติ ดังจะเห็นได้จากวิกฤตทางการเมืองในประเทศไทย ส่งผลให้นักท่องเที่ยวลดลงอย่างมีนัยสำคัญ หรือผลของการระบาดของโรค SARS และไข้หวัดนก ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวทั่วโลก

6. สายการบินต้นทุนต่ำส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว การให้เปิดบริการสายการบินต้นทุนต่ำ (Low Cost Airline) และการแข่งขันที่สูงในธุรกิจการบิน ส่งผลให้ค่าโดยสารมีราคาถูกลงกว่าเดิมมาก โดยเฉพาะบัตรโดยสารราคาพิเศษสำหรับการเดินทางนอกฤดูกาลท่องเที่ยว (Low season) นอกจากจะส่งผล กระตุ้นให้มีการเดินทางเพิ่มขึ้น เพิ่มการกระจายตัวของการเดินทางนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ยังส่งผลให้ นักท่องเที่ยวตัดสินใจก่อนการเดินทาง (Last minute) เพิ่มขึ้น

7. การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Environment) ผลกระทบจากการทำลายสภาพแวดล้อม การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ทำให้โลกได้รับผลกระทบและเป็นต้นเหตุของภัยพิบัติที่เพิ่มมากขึ้น

8. การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asian Economic Community: AEC) ภูมิภาคอาเซียนหรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวสูงที่สุดในโลก โดยมีการคาดการณ์ว่าภายหลังการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าประเทศไทยเพิ่มขึ้น

9. การท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) นักท่องเที่ยวมีแนวโน้ม สนใจการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัยการท่องเที่ยว เชิงศาสนา การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ (MICE) และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) เป็นต้น รูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวมีแนวโน้มขยายตัว เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มต้องการที่จะเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างในการท่องเที่ยว

แต่ละครั้ง ต้องการสัมผัสธรรมชาติที่บริสุทธิ์กิจกรรมที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งประเทศไทยมีความพร้อมของทรัพยากรพื้นฐานสำหรับการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษดังกล่าว

ซึ่งการวิเคราะห์ปัจจัย ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก โดยจากการวิจัยผู้วิจัยได้ข้อสรุปจากการวิจัยในครั้งนี้ ได้แบ่งออกเป็นมาตรการ 4 มิติได้แก่

1. มิติด้านการเมืองและนโยบายรัฐ (Political Component : P) เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านการเมืองและนโยบายรัฐที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งหมายรวมถึงพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก อันจะทำให้แผนการพัฒนาในพื้นที่ EEC มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวนโยบายการบริหารและพัฒนาพื้นที่

2. มิติด้านเศรษฐกิจ (Economic Component : E) เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจที่ประกอบด้วย ความเชื่อมโยงกันระหว่าง การรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาค การจัดการภาคอุตสาหกรรมไทย และโมเดลการ พัฒนาสู่ “ประเทศไทย 4.0”

3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural Component : S) เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการขยายเขตพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษอุตสาหกรรมของประเทศ ประกอบด้วย โครงสร้างประชากรมีแนวโน้มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเมืองและการเพิ่มรายได้ของประชากร

4. มิติด้านเทคโนโลยี (Technological Component : T) เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งพบว่าแนวโน้มการพัฒนาเทคโนโลยีควรให้ความสำคัญต่อเทคโนโลยีลดการใช้ทรัพยากรลง ซึ่งเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญต่อการจัดการและบริหารงานของเขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออก

ข้อเสนอแนะ

โดยจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ นำไปสู่แผนปฏิบัติการนี้เพื่อแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวของภาคเอกชนต่อการพัฒนาเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเสนอแนะแนวทางมี 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การเพิ่มความเข้มแข็งให้กับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยการจัดการของเขตพัฒนาการท่องเที่ยวในการดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในแต่ละประเด็นควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและตัดสินใจเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความพึงพอใจต่อทุกฝ่ายเครือข่ายเหล่านี้ได้แก่ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น รวมถึงสถาบันด้านการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งในเชิงภารกิจ และพื้นที่

หลักการมีส่วนร่วมดังกล่าวนั้นจะต้องควบคู่ไปกับการดำเนินการกิจอย่างอาศัยองค์ความรู้เพื่อพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวไปในทิศทางที่เหมาะสมและให้เกิดความยั่งยืนอีกด้วย การดำเนินการของ ภาครัฐควรจะใช้เครือข่ายหรือหน่วยงานที่มีอยู่เป็นกลไกในการดำเนินการให้เกิดการมีส่วนร่วม ช่างต้น เช่น กลไกเขตพัฒนาการท่องเที่ยว ใน 3 จังหวัดเขตภาคตะวันออกในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ สำนักงาน ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดหรืออำเภอ เป็นต้น เพื่อให้การปฏิบัติการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นั้นมีความ เชื่อมโยงกับมิติเชิงภารกิจ มิติเชิงพื้นที่หรือบริบทและลักษณะของการดำเนินการในแต่ละพื้นที่การใช้ กลไกเหล่านี้จะทำให้เกิดเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้มแข็งและพร้อมที่จะร่วมการขับเคลื่อนในระดับ พื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวและกีฬา ในการดำเนินการขับเคลื่อนประเด็น ยุทธศาสตร์ในแต่ละประเด็นให้เกิดประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทต่างๆ จำเป็นที่จะต้องอาศัยองค์ ความรู้ในการพัฒนา องค์ความรู้เหล่านี้มีในหลากหลายประเด็นเช่น องค์ความรู้ด้านการบริหาร จัดการองค์ความรู้ด้านการตลาดและเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬาองค์ความรู้ในการจัดสรรทรัพยากร ต่างๆ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและกีฬา องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา เป็น ต้น องค์ความรู้ต่างๆ เหล่านี้จะเป็นส่วนช่วยในการสนับสนุนให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เป็นไปได้อย่าง มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอได้อย่างเหมาะสมและ ทันท่วงทีนอกจากนี้องค์ความรู้เหล่านี้ควรที่จะมีการแบ่งปันและให้เข้าถึงได้ง่าย ต่อภาคส่วนที่มีส่วน เกี่ยวข้องเพราะจะส่งเสริมให้การดำเนินการในแต่ละพื้นที่เป็นไปอย่างอาศัยองค์ความรู้และสามารถสร้าง นวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนต่อไปได้อีกด้วย

3. ระบบการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ประเด็นสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการ ดำเนินการใดๆ ก็ตามคือการพิจารณาว่าการดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมายหรือไม่ การติดตามประเมินผล จึงเป็นส่วนที่จะชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นั้นประสบผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด ระบบการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องเป็นไปอย่างโปร่งใสและสามารถแสดงให้เห็นดัชนีชี้วัดผลสำเร็จได้อย่างชัดเจนทั้งในภาพรวมและในระดับย่อย การดำเนินการติดตามประเมินผล ควรจะมีผู้รับผิดชอบโดยเฉพาะโดยควรที่จะมอบหมายคณะทำงานหรือคณะบุคคลที่มีอยู่แล้วหรือ แต่งตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการขึ้นมาใหม่เพื่อทำหน้าที่ติดตาม ประเมินผลโดยประกอบด้วย บุคลากรจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องภายในกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้แก่ สำนักงาน คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมการท่องเที่ยว กรมพลศึกษา สถาบันการพลศึกษา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การกีฬาแห่งประเทศไทย และกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว ระบบการติดตามประเมินผลควรออกแบบให้ครอบคลุม

โครงการต่างๆ และติดตามผลเป็นประจำทุกเดือนหรือ ตามความเหมาะสมในการเร่งรัดงาน โดยในการติดตามผลนั้นจะต้องพิจารณาว่าการปฏิบัติงานนั้นได้ทำอยู่ภายในกำหนด ระยะเวลาที่กำหนดไว้หรือไม่ โครงการได้รับทรัพยากรในการสนับสนุนเพียงพอหรือไม่ และผลการดำเนินโครงการนั้นเป็นไป ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด หากในการติดตามผลดังกล่าวพบอุปสรรคหรือปัญหาใดๆ ที่อาจจะ ทำให้การดำเนิน โครงการไม่ประสบผลสำเร็จหรือไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือมีความล่าช้าก็ควรมีการ ประสานงานหรือให้ความช่วยเหลือ อย่างทันท่วงทีเพื่อให้ผลการดำเนินงานเข้าใกล้เป้าหมายที่ตั้งไว้มากที่สุด นอกจากนี้การติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดการปรับปรุงแผนประจำปีเพื่อให้ สอดคล้องกับนโยบายและสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวและกีฬาที่เปลี่ยนแปลงไปได้อีกด้วย